

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2017. gada 10. oktobrī

turpinājums

2017. gada 17. oktobrī

Sēdi vada

Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja

Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt, sēdieties!

Mēs turpinām skatīt lietu Nr. 2016-16-01.

Mēs aicinām pieaicinātās personas turpināt izteikt savu viedokli.

Bet, pirms tiesa to dara, tāvad pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem bija lūgums... man ir jautājums, vai Saeima šo lūgumu ir saņēmusi un vai Saeima vēlētos sniegt komentārus šajā sakarā?

I. Tralmaka.

Paldies. Saeima šo lūgumu ir saņēmusi. Saeimai konceptuāli nav iebildumu pret šo materiālu iekļaušanu lietas materiālos, bet mēs lūgtu ņemt vērā to, ka šajā lūgumā nodokļu maksājumi ir apzīmēti ar vārdu “zaudējumi”. Zaudējumiem ir specifiski kritēriji, kādā veidā... kas pēc Civillikuma ir zaudējumi. Tādēļ mēs tos lūgtu uzskatīt vienkārši par nodokļu maksājumiem.

I. Ziemele.

Paldies. Kolēģi... tiesa ir apspriedusies un šajos apstākļos, kādos tāvad šis lūgums ir iesniegts un ņemot vērā arī pieejamo materiālu visu, kas jau ir tiesas rīcībā ilgstoši, tiesa lemj nepievienot šo materiālu lietas materiāliem.

Tagad es aicinātu Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētāju Jāni Endziņu, kas pārstāv kameru uz statūtu pamata.

J. Endziņš.

Godātā tiesa! Vispirms paldies, ka pieaicinājāt tirdzniecības un rūpniecības kameru sniegt viedokli šajā lietā.

Mēs patiešām bijām viena no tām organizācijām, kura gan šī likuma apspriešanas gaitā, gan arī pēc tam kritizējām... gan pamatā ekonomisku apsvērumu dēļ... šo likumu.

Trīs vārdi par kameru. Tātad Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera ir lielākā uzņēmēju biedrība... ir visi kapitāluzņēmumi, visu nozaru uzņēmumi, visu lielumu uzņēmumi un mūsu biedru kopējais apgrozījums ir vairāk kā divu valsts budžetu lielumā un mums ir pāri par diviem tūkstošiem individuālās kompānijas kā biedri un pāri par 50 dažādu uzņēmēju nozaru un reģionālo biedrību ir mūsu biedru vidū. Ir gan solidaritātes nodokļa maksātāji, gan pārējie.

Tā kā mēs esam arī iesnieguši rakstveida viedokli, tad, kā arī tiesa ir aicinājusi, es neatkārošu to, kas ir rakstveida viedoklī, bet izteikšu trīs apsvērumus, ņemot vērā, ka mums bija iespēja arī būt pirmajā sēdē, tad dzirdot šīs diskusijas... trīs apsvērumus. Un, tā kā izskanēja arī divi jautājumi no tiesas puses, es arī beigās atbildēju uz tiem.

Pirmais apsvērumus ir jautājums, vai solidaritātes nodokļa mērķis ir leģitīms vai nav. Jāsaka, ka solidaritātes nodokļa 2. pantā ir nodefinēts šī likuma mērķis un faktiski tur ir divas sastāvdaļas. Tātad mazināt darbaspēka nodokļu regresivitāti, kā mēs zinām, un vienlaikus nodrošināt valsts pamatbudžeta ieņēmumus sociālās aizsardzības un nevienlīdzības mazināšanas finansēšanai. Tā kā faktiski divas šī mērķa sastāvdaļas.

Ja mēs runājam par darbaspēka nodokļu regresivitātes mazināšanu. Nu... tātad viens no darbaspēka nodokļiem noteikti ir iedzīvotāju ienākumu nodoklis un iedzīvotāju ienākumu nodoklis, vismaz tajā brīdī, kad pieņēma likumu, es teiktu, ka bija nevis regresīvs, bet kā reiz bija progresīvs. Jo likme ir plakana, savukārt neapliekamais nozīmē, ka, jo ir lielāka alga, jo faktiski arī procentuāli vairāk ir jāsamaksā ienākuma nodokļos. Tā kā... nu, ko mēs varam secināt, teikt, ka iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir regresīvs, mēs īsti nevaram.

Tad otra sastāvdaļa ir valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, par kurām lielā mērā arī šajā tiesas sēdē bija runa. Vispirms jāsaka, ka... un arī tas šeit savā ziņā izskanēja... valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pēc savas būtības nav nodoklis. Tā ir apdrošināšana. Un patiesībā to arī pasvītro likumā “Par nodokļiem un nodevām”... šajā likumā dotais skaidrojums, kur ir teikts, ka “nodoklis ir ar likumu noteikts obligāts periodisks vai vienreizējs maksājums valsts budžeta vai pašvaldību budžetu ieņēmumu nodrošināšanai un valsts funkciju un pašvaldību funkciju finansēšanā. Nodokļa samaksa neparedz atlīdzinājumu nodokļu maksātājiem tiešā veidā.” Un tad ir teikts, ka “minētais termins piemērojams arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām”. Bet pēc savas būtības valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, protams, nav nodoklis, tā ir apdrošināšana, par ko pretī attiecīgi cilvēks saņem savu atbilstošu pakalpojumu grozu. Līdz ar to arī tā loģika likumā, kas bija pirms tam, bija ļoti saprotama: tā kā valsts nodrošina zināmu pakalpojumu grozu, tad arī cilvēks maksā un tajā brīdī, kad valsts saka, ka mēs vairāk

par šo grozu jums neko neizmaksāsim, tad ir griesti. Līdz ar to tas nav nodoklis, bet tā ir apdrošināšana. Faktiski no šī te, mūsaprāt, likumā nedefinētais mērķis — mazināt regresivitāti — pēc būtības nav atbilstošs patiesībai. Tas pēc būtības ir fiktīvs mērķis. Tā ir viena lieta.

Otra lieta. Šajā pat sakarā... tāpat otra sastāvdaļa Solidaritātes nodokļa likumā ietvertajam mērķim tāpat ir par valsts pamatbudžeta ieņēmumu palielināšanu sociālās aizsardzības un nevienlīdzības mazināšanai. Nu, protams, nav šaubu, ka sociālā aizsardzība un nevienlīdzības mazināšana ir labs leģitīms mērķis, uz to ir jātiecas un par to strīdu nav. Bet kas rada jautājumus? Kāpēc mērķis ir palielināt tieši valsts un nevis pašvaldību ieņēmumus? Un kāpēc es to uzsveru. Saskaņā ar likumu “Par pašvaldībām”, konkrēti 15 pantu, pašvaldībām tā ir viena no viņu autonomajām funkcijām, un konkrēti tas ir 15. panta 6., 7. punkts. 6. punkts nosaka, ka pašvaldību autonomā funkcija ir nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu. 7. punkts tieši šodien apskatāmajā tēmā: nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību, sociālo aprūpi un tāpat sociālo palīdzību maznodrošinātām ģimenēm, sociāli mazaizsargātām personām, veco ļaužu nodrošināšana ar vietām pansionātos, bāreņu un bez vecāku gādības palikušu bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs, bezpajumtnieku nodrošināšana ar naktsmītnēm utt. Tad ko mēs redzam? Likumdevējs ir pateicis, ka viena no pašvaldību autonomām funkcijām ir rūpēties tieši par šo virzienu.

Tas droši vien ir jautājums vairāk Saeimas pusē — kāpēc ir sanācis tā, ka ar mērķi risināt sociālos jautājumus pašvaldības tika izstumtas ārā no šiem te ieņēmumiem.

Mūsaprāt, faktiski šie abi apsvērumi... tāpat tas, kas ir minēts attiecīgā likuma mērķī — darbaspēka nodokļa regresivitāte, nav, savukārt pašvaldībām, kuru autonomā funkcija ir rūpēties par sociālo palīdzību, ieņēmumi nenonāk. Tas patiešām mums liek uzdot jautājumu, vai tas mērķis, kas ir ierakstīts Solidaritātes nodokļa likumā, vai viņš ir leģitīms? Pēc būtības viņš ir neatbilstošs patiesībai. Tas ir viens.

Otrs. Runājot par mērķi... Jā, protams, arī diskusiju telpā daudz ir bijis un arī tiesas sēdē varētu strīdēties par to, vai darbaspēka nodokļu... vai iedzīvotāju ienākumu nodokļa progresivitāte ir vai nav leģitīms mērķis. Tas ir diskutabls jautājums. Kā zināms, Eiropā ir valstis, kurā iedzīvotāju ienākumu nodoklis ir progresīvs noteikts un tur ir sava loģika, bet, kā zināms, mērķis ir formulēts savādāk. Tāpat mērķis ir formulēts savādāk un līdz ar to arī par to noteikti ir jārunā.

Jā... Patiesībā uz šo neatbilstību arī Saeimas Juridiskais birojs jau likumprojekta izstrādāšanas gaitā ir norādījis, ka mērķis liek uzdot jautājumus, jo tas saturs un tas mērķis īsti neiet kopā.

Neraugoties uz to, ko es minēju attiecībā uz šo te leģitīmo likuma mērķi, pieņemot, ka mērķis ir leģitīms, ir jautājums, vai likumdevējs ir izvēlējis efektīvāko

risinājumu šī mērķa sasniegšanai. Un atkal īsā atbilde ir, ka noteikti — nē. Vismaz no mūsu viedokļa raugoties.

Un te ir vairāki argumenti. Tātad, pirmkārt, jau pieminētais arguments, ja patiesībā būtu šāds mērķis, tad vajadzēja finansējumu dot pašvaldībām, kas izpaliek, kā mēs tikko konstatējām.

Otrkārt, nabadzības un nevienlīdzības jautājuma risināšanai tas noteikti nebija gudrākais ceļš. Pārsvarā, ja arī mēs raugāties Eiropas pieredzi, tad nabadzības un nevienlīdzības jautājumos šo tēmu risina tiešām ar būtisku neapliekamā minimuma palielināšanu. Un patiesībā mums tiešām paliek šī pārlicība, ka tas ir pareizākais ceļš un jāsaka, ka neapliekamais minimums Latvijā ir viens no zemākajiem Eiropā. Un tas ir dabiski: jo mazāka alga, jo vairāk naudiņas paliek cilvēkam neto uz rokas un bagātāks cilvēks šo neapliekamo minimumu tā nejūt. Tā ir otra lieta.

Treškārt, ja mēs raugāties no tā viedokļa, ka valsts gribēja saņemt lielākus ieņēmumus, un tas ir saprotami, ka valsts uzliek nodokļus, lai piepildītu savu kasi, savas fiskālās intereses. Šis, mūsaprāt, arī nebija efektīvākais līdzeklis, no šī viedokļa raugoties. Un, proti. Ja mēs raugāties uz likumprojekta anotāciju, tad Finanšu ministrija plānoja, un to var budžeta dokumentos redzēt, plānoja ieņēmumus 40 miljonu apjomā. Pilnais gads ir 2016. gads. Un es te mazliet... par cik es esmu daļēji lietas kursā par lietā esošajiem materiāliem, es nezinu, vai tiesas rīcībā ir vai nav, bet mums katrā ziņā uz rokas ir Valsts ieņēmumu dienesta informācija par solidaritātes nodokļa klientiem un maksājumiem 2016. gadā, kas ir pilnais gads... Un ko mēs redzam? Tātad 2016. gadā pēc valsts ieņēmumu datiem solidaritātes nodokli iekasēja 25,8 miljonus eiro. Bet, ko mēs redzam, ja mēs paņemam pēc personas kodiem tos solidaritātes nodokļu klientus, kuri bija pirms tam? Tad mēs redzam, ka šo klientu algas apjoms 2016. gadā samazinājās par 46 miljoniem eiro. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka faktiski no darbaspēka nodokļa jeb iedzīvotāju ienākumu nodokļa un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām iekasēja... pareizāk sakot, neiekasēja 25,4 miljonus, kurus citādā situācijā būtu iekasējuši. Starpība sanāk 0,37 miljoni. 370 tūkstoši ar kaut ko... Teikt, ka tas bija ļoti efektīvs līdzeklis, pie šāda aprēķina noteikti nē... Protams, nodoklis, kā saka, ir skaidrs, un ir skaidrs, ka viņu iekasē, bet jautājums ir, cik ir tā neiekasētā daļa un šie aprēķini liecina, ka tur tā peļņa izveidojas tikai 0,37 miljoni.

Papildinot šo... Un te ir labs jautājums... tik daudz neiekasēja no esošajiem nodokļu maksātājiem, kas bija solidaritātes nodokļa klienti. Jautājums ir — cik jaunu uzņēmumu šo iemeslu dēļ neatnāca uz Latviju. Tā kā, protams, nevar runāt par atrauto peļņu vai zaudējumiem, bet tas, ko mēs varam runāt... valstis savā starpā konkurē arī ar nodokļu režīmiem un visu to biznesa vidi, un izvēlas, kur labāk piezemēties. Man, protams, nav arī šādu aprēķinu, cik būtu atnākuši, bet katrā ziņā es ticu, ka šis nodoklis pilnīgi noteikti daļu aizbiedēja, ja reiz 2016. gadā esošie nodokļu maksātāji mainīja

uzvedību. Līdz ar to, ja tur bija plusiņš tikai 0,37 miljoni, iespējams, ka valsts pat ir mīnusos no fiskālo interešu viedokļa ar šo vingrinājumu.

Patiesībā tas arī ir tas, ko mēs likumprojekta virzības gaitā norādījām, ka nav pilnvērtīgas un pienācīgas, un visaptverošas analīzes par tādām visaptverošām sekām un visaptverošu ietekmi, ko dos šis nodoklis. Bet nu jāsaprot, ka pie tā mēs esam diezgan pieraduši. Tas tā diemžēl notiek pārsvarā.

Ceturtkārt. Te arī izskanēja tiesas sēdē tas, ka... cik tas ir traucējis biznesam, cik nav traucējis biznesam. Tā matemātika ir ļoti vienkārša. Ja valsts 2016. gadā iekasēja 25 miljonus, tas nozīmē, ka 25 miljoni ir paņemti nost no šiem uzņēmumiem. Tas nozīmē 25 miljoni 2016. gadā un 2017. gadā vēl vairāk ir atņemti, patiesībā no paša produktīvākā uzņēmēju gala. Lieki piebilst, ka šie te 25 miljoni šiem produktīvajiem uzņēmumiem būtu kur investēt, lai savukārt turpinātu kāpināt savu produktivitāti un attīstīt jaunus produktus, pakalpojumus un tamlīdzīgi.

Piektkārt. Latvijā... patiesībā tā ir viena no mūsu vispār tautsaimniecības un labklājības problēmām, ka mums katastrofāli trūkst tādu uzņēmumu, kuri ir produktīvi un kuri līdz ar to spēj maksāt tādas solidaritātes nodokļa līmeņa algas. Līdz ar to no tādas gudras valsts politikas viedokļa Latvijai būtu jādara viss, lai šādus uzņēmumus piesaistītu. Šeit izskanēja, ka tas ir sods. Protams, ka nav sods, bet pilnīgi noteikti, ja mēs no Tirdzniecības un rūpniecības kameras teiktu, ka vajadzētu šādus uzņēmumus pievilināt Latvijai ar savu nodokļu vides pievilcību, tad ar solidaritātes nodokli mēs pasakām, ka mums produktīvs uzņēmums, kas spēj maksāt labas algas, mums vispār nav vajadzīgs. Un tā ir, mūsaprāt, pilnīgi nepareiza pieeja. Tas tā gudrāk skan... Mēs zaudējam savu konkurētspēju attiecībā uz reģionu.

Sestkārt. Par šo runājot... Kas ir vēl jāņem vērā un kas arī, ja mēs vispār runājam par nodokļiem Latvijā, mazliet pieklibo. Nosakot nodokļu likmes, gudri būtu ievērtēt katras konkrētās valsts briedumu. Un par briedumu es šeit domāju tāpat virkni tos faktorus, kāda izskatās mums biznesa vide šobrīd un jāsaprot, ka mēs tālu atpaliekam arī no tādiem labākajiem varbūt Rietumeiropas paraugiem. Mums ir viens no zemākajiem Eiropā, Eiropas Savienībā nodokļu iekasējamības rādītājiem. Tas sasaucās kopā pēc Rīgas Ekonomikas augstskolas datiem, mums ir viens no augstākajiem ēnu ekonomikas īpatsvaram. Pēc Rīgas Ekonomikas augstskolas datiem tie ir 20,3 procenti ja precīzi. Mums ir viens no zemākajiem neapliekamajiem minimumiem Eiropas Savienībā. Un kas ir interesanti. Pretēji tam, pēc Latvijas Bankas aprēķiniem komplektā ar solidaritātes nodokli, kas pēc savas būtības ir ienākuma nodoklis, šeit jau tiesa par to faktiski un puses tā kā vienojās, es tā sapratu... faktiski ir izveidojusies situācija, ka mums ir otrais augstākais ienākumu nodoklis Eiropas Savienībā. Saliekam kopā: otrs augstākais ienākumu nodoklis un viena no zemākajām iekasējamībām. Nu skaidrs, ka tur ir zināms disbalanss.

Un visubeidzot. Mums kopumā ir arī viens no zemākajiem produktivitātes un inovāciju līmeņiem Eiropas Savienībā. To arī apliecina gan Eiropas Savienības pētījumi, gan arī globālās konkurētspējas indekss un daudzi citi starptautiski pētījumi.

Septītkārt. Nu jā... kāpēc es šo minēju... Tātad, ja mēs neesam daudzās citās frontēs ar tādu briedumu, kā tādas, kā saka, vecās Eiropas valstis, ir jautājums, vai mēs varam atļauties arī tos risinājumus, kādi ir tajās nobriedušajās Eiropas valstīs.

Septītkārt jāsaka... un te jau arī izskanēja un daudz neatkārošos... izvēlēts faktiski ir nevajadzīgi sarežģīts un dārgs risinājums kopumā.

Astotkārt. Mēs, godīgi sakot, neatradām analogu risinājumu Eiropas ietvaros ar šādu solidaritātes nodokli. Ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāte... tāda ir daudzviet, bet tāds nodoklis kā solidaritātes nodoklis, mēs, godīgi sakot, neatradām. Varbūt mums neizdevās.

Un devītkārt. Ja bija vēlme piepildīt valsts fiskālās intereses, tad tur bija virkne citu ceļu. Arī mēs no savas puses 2015. gadā iesniedzām diezgan daudzus priekšlikumus, kādā veidā varētu citādiem līdzekļiem iekasēt nodokļu ieņēmumus. Un, ja mēs atceramies to gadu, tad tur bija ļoti karstas diskusijas, patiesībā karstākas par nevienlīdzību un šīm lietām, kas bija aizsardzības budžets, kad bija mums jāvirzās uz NATO līguma izpildi, 2 procentu IKP pieaugums un tamlīdzīgām vajadzībām.

Tas bija otrs aspekts, kuru gribēju pieminēt.

Trešais apsvērums. Vai ir ievērota tiesiskā palāvība? Jāsaka, ka par nodokļu... teiksim tā... tas, ka, virzot budžeta paketi, katru gadu valdība šajā pakā ieliek iekšā diezgan daudz dažādu nodokļu iniciatīvas... tas ir ļoti traki, bet es pat teiktu, ka tur jau strādā tiesiskā palāvība un mēs zinām, ka tas noteikti tā būs. Tas ir no biznesa viedokļa katastrofāli, bet diemžēl tā katru gadu notiek. Tam tā nevajadzētu būt. Un faktiski viena iemesla dēļ. Jāsaka, ka arī pēc solidaritātes nodokļa pieņemšanas man... nesaukšu uzņēmumu... bet viens no uzņēmumu vadītājiem... uzņēmējs ir starptautisks ar investoru... viņš saka: "Jāni, man ir dīvaina situācija. Es sastādu septembrī-oktobrī budžetu, saskaņoju peļņas atbilstošus koeficientus... kāds man izskatīsies budžets nākamajā gadā... un janvārī es viņiem saku; ziniet, nesanāks. Ir savādāk. Un akcionāri man saka, ka tu mums kaut ko nestāsi. Tu kaut ko slēp. Tā nevar būt. Bet es saku, ka, nu tā pie mums, Latvijā, notiek."

Korporācijas, lieli uzņēmumi savus budžetus normāli taisa septembrī-oktobrī. Ja gada nogalē... un, ja mēs raugāmies uz šo, jāsaka arī, ka tas ir tāds, manuprāt, bezprecedenta situācija, jo, kā mēs zinām, solidaritātes nodoklis tika kā likums pieņemts 30. novembrī un izsludināts 18. decembrī. Pēc mazāk kā divām nedēļām viņš stājās spēkā pēc savas būtības. Jauns nodokļu objekts, divas nedēļas pirms viņš stājas spēkā... nu, godīgi sakot, neatceros šādu risinājumu. Nu, te arī... es nezinu tik labi konstitucionālo pieredzi un Satversmes tiesas praksi, bet tas, ko mēs no tāda biznesa viedokļa pilnīgi noteikti saprotam: ja valsts nosaka jaunus nodokļu objektus, nodokļa

likmes, ir jābūt saprātīgiem pārejas periodiem, lai vienkārši bizness varētu pielāgoties un saplānot savu budžetu. Katrā ziņā mums nav... mēs neesam tik kompetenti pateikt, vai tas ir pārkāpums kādā no Satversmē nostiprinātajiem principiem, te arī laikam arī prasībā nebija 1. pants minēts, bet pilnīgi noteikti tas, ko mēs redzam, tā pilnīgi noteikti ir slikta pārvaldība. Tas noteikti kaitē esošajam biznesam un tas noteikti kaitē Latvijas investīciju videi, reputācijai, investīciju klimatam un tādā veidā arī Latvijas labklājībai.

Un savelkot kopā... šie bija trīs argumenti.

Tātad, pirmkārt, šaubāmies, vai ierakstītais mērķis ir leģitīms. Fakti pēc būtības apliecina, ka tā nav.

Otrs. Ja, neraugoties uz minēto, šo mērķi tomēr var atzīt par leģitīmu, mēs uzskatām, ka nav izvēlēti efektīvākie līdzekļi, lai sasniegtu mērķi jau minēto apsvērumu dēļ.

Trešais. Tāpat uzskatām, ka ir pārkāpts tiesiskās paļāvības princips

Ņemot vērā minēto, mēs arī pievienojamies prasītāju viedoklim, ka solidaritātes nodokļa normas neatbilst Satversmes normām. Pieteikumā, kā es saprotu, bija 91. pants, bet, godīgi sakot, mums ir arī šaubas, vai nav pārkāpts 105. un Satversmes 1. pants. Un neraugoties no šī te likuma satversmības, mums ir absolūta pārliecība, ka šis likums pilnīgi noteikti kaitē Latvijas biznesam un pilnīgi noteikti līdz ar to arī labklājībai.

Tas no manas puses būtu viss. Es varbūt atbildēšu uz jautājumiem, kuri ir izskanējuši.

I. Ziemeļi.

Jā. Paldies.

J. Endziņš.

Viens no jautājumiem... kas iepriekš izskanēja... bija divi jautājumi. Laviņa kungs piesauca Tirdzniecības un rūpniecības kameru par 41 miljonu iepriekšējā sēdē.

A. Laviņš.

Es jau biju domājis jums šo jautājumu vaicāt.

J. Endziņš.

Ā... varam arī tā... Tātad bija minēts, ka mēs esam piesaukuši 41 miljonu NTSP sēdē. Tātad tas ir... es nezinu, vai jūsu rīcībā ir vai nav... bet tātad ir tāds.. tie nav mūsu aprēķini, tie ir Finanšu ministrijas 12. augusta 2015. gada konceptuālais ziņojums "Priekšlikumi diferencētā neapliekamā minimuma ieviešanai, kompleksi izvērtējot iedzīvotāju ienākumu nodokļa atvieglojumus un darbaspēka nodokļa sloga mazināšanu"... garš nosaukums... Tā ir 34. lapaspuse, 4. tabula. Un tā doma pēc būtības

ir tāda, ka neapliekamā minimuma ieviešana pilnīgi noteikti valstī samazina ieņēmumus, jo neapliekamā minimuma noteikšana nozīmē, ka iedzīvotājiem vairāk naudiņas paliek kabatā un mazāk ir jāsamaksā. Un tur ir saskaitīts kopā. Tātad, ja precīzi, tas ir... tas 41 miljons pēc Finanšu ministrijas aprēķiniem sanāk no 2016. līdz 2021. gadam. Tātad kopējā fiskālā ietekme ir 41 miljons. Nu... es nezinu... es laikam te nedrīkstu pievienot... bet tas ir oficiāls dokuments, kas tika virzīts. Tas ir viens jautājums.

A. Laviņš.

Drīkst šo precizēt...

J. Endziņš.

Jā, protams.

A. Laviņš.

Tātad šajā summā ietilpst ne tikai administrēšanas izmaksas, bet, kā jau jūs teicāt, neapliekamā minimuma paaugstināšana dod arī tādu efektu, ka valsts budžetā ienāk mazāk līdzekļu. Un tad no šīm divām pozīcijām šī summa summējas. Tas to saprast?

J. Endziņš.

Godīgi sakot, es viņu tagad neizstudēju, bet, cik es redzu tabulu, tad faktiski te neiet runa vispār par administratīviem izdevumiem, tie te pat nav iekšā. Te ir tā... valsts neiegūtie nodokļu ieņēmumi šajā laika posmā.

A. Laviņš.

Jā... un šo jautājumu es uzdevu tādā kontekstā, ka vairākās sēdēs mēs mēģinājām noskaidrot, cik tad varētu valstij izmaksāt citāda solidaritātes nodokļa administrēšanas kārtības ieviešana. Un ņemot vērā, ka tādu aprēķinu nebija, tad mēs mēģinājām skatīties plašāk un te bija informācija par diferencētā neapliekamā minimuma administrēšanas sistēmas izveidi un redzam tādu iespaidīgu ciparu. Tāpēc arī skaidrojām. Rūpniecības un tirdzniecības kamerai šajā ziņā ir kādi papildu apsvērumi, ko tas prasītu no valsts budžeta, ja, piemēram, būtu citāda solidaritātes nodokļa administrēšanas kārtība ieviesta?

J. Endziņš.

Nu, vispirms jāsaka par šo te diferencēto neapliekamo minimumu. Tas, ka diferencētā neapliekamā minimuma... vai vispār neapliekamā minimuma ceļš ir

labākais un efektīvākais līdzeklis nevienlīdzības mazināšanai, nabadzības mazināšanai, tur mēs absolūti pievienojamies. Tas tā ir.

Pats risinājums, kāds viņš tika pieņemts, tas gan sanāca... tur mēs arī teicām, ka mēs atbalstām to mērķi un ideju, bet to, kādā veidā administratīvi viņu paredzēja risināt, mēs uzskatījām, ka tas nebija efektīvākais ceļš. Un visiem paredzēt, ja es pareizi atminos... visiem paredzēt šīs obligātās deklarēšanās... ja kāds tur nepieteiksies un visi tur pilda kaut kādus dokumentus gada beigās, tas nebūtu efektīvākais. Es teiktu tā, ja jautājums ir, kā varētu vienkāršāk un kā vajadzēja darīt, tad es domāju, ka Tirdzniecības un rūpniecības kamera, mēs arī būtu piekrituši, ka tas saprātīgākais solis bija nevis izmocīt šo te solidaritātes nodokli, bet grozīt iedzīvotāju ienākumu nodokli un līdzīgi kā tas ir daudzviet Eiropas valstīs, vienkārši noteikt... Bet noteikt nevis tādu, ka reizes atšķiras, bet noteikt proporcionālu, mērenu, progresīvu iedzīvotāju ienākumu nodokli, kur faktiski sistēma jau būtu salīdzinoši vienkāršāka. Un tad kontekstā ar algas izmaksām, arī to visu risināt. Tas noteikti būtu lētāk nekā viņi izmocija šo te kārtību. Ciparos es tagad no galvas noteikti nepateikšu. Protams, mums dokumenti ir, bet es no galvas vienkārši nemācēšu pateikt.

I. Ziemeļe.

Es saprotu, ka tiesnesis Laviņš turpinās jums uzdot jautājumus un pēc tam jūs beigās varēsiet par to vēl vienu jautājumu, ja mēs nebūsim uzdevuši, arī atbildēt.

Lūdzu!

A. Laviņš.

Es gan biju plānojis uzdot jautājumu no vispārējā uz atsevišķo, bet nu... sākām mēs citādā secībā.

Labi. Tātad es atgriezīšos pie tā vispārējā vispirms. Tas, ko varēja dzirdēt, ka jūs pārstāvat kapitālsabiedrības, kuru apgrozījums ir turpat 19 miljardi, kā teicāt, divi Latvijas budžeti. Tas ir iespaidīgi, manuprāt. Un minējāt tādus pietiekami stingrus apgalvojumus par to, ka tas ir kaitējis Latvijas biznesa videi. Sakiet, lūdzu, vai šā nodokļa ieviešana, kameras prāt, ja tā es varu nosaukt vienā vārdā organizāciju... Drīkst tā, vai tas ir....?

J. Endziņš.

Jā, jā...

A. Laviņš.

Tirdzniecības un rūpniecības kamera... Jā... vai tas negatīvi ir ietekmējis tiešo investīciju apjomu Latvijā, jūsuprāt?

J. Endziņš.

Jāskatās, protams, ir precīzi statistikas dati... Tas ir līdzīgi kā ēnu ekonomikas pētīšana. Ir grūti sarēķināt to, kas neienāk. Tātad, mūsaprāt, lielākais ļaunums, kā es arī jau minēju savā uzrunā, tad lielākais ļaunums ir tiešām tas, ka mums ar steigu ir jāievelk Latvijā jauni produktīvi uzņēmumi, un pēdējo gadu cipari ne par kādiem izrāvieniem neliecina, taisni otrādi. Jāsaka, ka aktuālos statistikas datus par tiešām investīcijām un tieši produktīviem uzņēmumiem... es šeit nedomāju lielveikalu ievilkšanu Latvijā, tas nav tas virziens, kas te milzīgu labklājību ieviesīs. Katrā ziņā individuāli par šādām kompānijām es dzirdējis neesmu un jāsaka, ka arī statistika pēdējos gados, ja mani atmiņa neviļ, liecina tieši par investīciju samazinājumu. Bet, ja precīzi cipari, tad ir jāskatās datos.

A. Laviņš.

Jā. Tad labprāt varētu nokomentēt... Es aplūkoju Latvijas Bankas sniegto informāciju par tiešajām investīcijām Latvijā un tā aina ir apmēram tāda, ka 2015. gada vidū ir likne gājusi uz augšu un sasniegusi 13,4 miljardus, tad 2015. gada beigās tā ir nedaudz noslīdējusi un savukārt no 2016. gada februāra līdz pat 2017. gada februārim, gada griezumā, likne ir gājusi no 13 miljardiem līdz 14 miljardiem. Tātad, ja to tabuliņu tā paskatās, var redzēt, ka no 2016. gada tāds pakāpenisks kāpums ir... Tāpēc es nevarēju īsti saprast, kur jūs smeļaties šā skarbā raksturojuma pamatu, ja tā varētu teikt, ka šā nodokļa ieviešana ir noteikti kaitējusi Latvijas investīcijām un biznesa videi. Vai te kādas citas tabulas līdz ar to ir jāpēta?

J. Endziņš.

Es domāju, ka te pilnīgi noteikti ir jāanalizē konkrētie dati detaļās un es droši vien nebūšu labākais eksperts, kas spēs uz to atbildēt. Bet tas, ko es varu teikt, ir pilnīgi noteikti, ka mums šis... Ja šī ir tabula par tiešajām investīcijām kapitālā, tad tas, kas būtu svarīgi un par ko mēs kā kamera runājam, ir tas, ka... Stāsts ir par to, vai mēs investīcijās atvelkam LIDL vai IKEA vai tur kaut ko tamlīdzīgu, kas nāk ar milzīgām investīcijām, taisnība. Bet tās nav tās investīcijas, kuras mēs šeit gribētu redzēt, ko ievilkt ar draudzīgu nodokļu politiku. Tās ir lielas investīcijas, bet tās nav... ticiet man, lielveikali šeit Latviju neizglābs. Un savukārt līdz ar to, šo statistiku pētot, tur noteikti vajag preparēt sīkāk, cik šajā laika posmā mēs esam ievilkuši produktīvu... es nezinu... lielu IKT kompāniju. Es vienkārši pietiekami labi zinu biznesa vidi un uzņēmumus, kas šeit ir. Man nav ziņu par kādiem šādiem lieliem... Tā kā tur ir jāpreparē šie dati sīkāk. Taisni otrādi. Man liekas, ka ap to laiku bija abu banku apvienošanās, kas pārcēlās uz Igauniju... Es pieļauju, ka arī šis bija viens no faktoriem.

A. Laviņš.

Labi. Tādā ziņā citādu tabuliņu, kur būtu par investīcijām kāds sadalījums, neatradu, bet, nu, kā jūs teicāt... tā tad te varētu būt, jūsuprāt, izšķiroša nozīme, cik produktīvas ir šīs investīcijas... Labi. Tas ir pētīšanas objekts.

Tad vēl ko es dzirdēju no jūsu teiktā. Jūsuprāt, nemaz nav īsti pamata runāt par nodokļu regresivitāti. Šajā ziņā es sapratu, ka jūs pieminējāt šo situāciju, ka, ja tā var teikt, lielo algu saņēmēji ienākumu nodoklī samaksājot vairāk, nekā to dara mazāku algu saņēmēji. Un tādā veidā jau veidojas šī progresivitāte. Vai es pareizi sapratu?

J. Endziņš.

Jā, progresivitāte var būt divos veidos. Viņa var būt caur neapliekamā minimuma risinājumiem un caur progresīvu paša nodokļa likmi. Kā zināms, pirms tam nodokļu likme bija plakana, nu... tā tad visiem jāmaksā ir vienāda nodokļu likme. Bet caur neapliekamo minimumu veidojas šī te situācija.

A. Laviņš.

Jā, bet tad jau tas, ko jūs teicāt, attiecas uz absolūtajiem skaitļiem, kas tiek samaksāti budžetā. Bet vai tajā netiek pazaudēts tas, kāds ir nodokļu slogs no procentu punktu viedokļa?

J. Endziņš.

Šeit, ja mēs salīdzinām minimālās algas saņēmēju un lielākas algas saņēmēju, tad pēc šābrīža un tābrīža spēkā esošā likuma gan procentuāli, gan absolūtos skaitļos lielākas algas saņēmēji samaksā vairāk. Nu, tā sanāk. Ja mēs runājam par iedzīvotāju ienākuma nodokli.

A. Laviņš.

Tad man jautājums ir no Finanšu ministrijas sniegtā viedokļa, tur ir divas tabulas attēlotas un viena no tabulām runā par darbaspēka nodokļa slogu. Un tur bija salīdzināta šī situācija pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas un pēc. Un lielo algu saņēmēju segmentā, ja salīdzina ar minimālās algas saņēmēju, šī procentu punktu atšķirība darbaspēka nodokļu slogam bija turpat 12 procentu punkti.

J. Endziņš.

Bet tur ir runa par iedzīvotāju ienākuma nodokli? Tur ir jāredz...

A. Laviņš.

Jā, obligātās iemaksas ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa... tur vesela, tā teikt, skaitļu kompozīcija tiek ņemta vērā, lai šo darbaspēka nodokļu slogu aprēķinātu.

Kameras prāt... mēs dzirdējām Latvijas Bankas pārstāvja, es teiktu, arī tādu zināmu kritiku. Kritika tika veltīta šīs tabulas sastādītājam, ka īsti tie kritēriji nav bijuši pareizi. Kameras prāt... jūs kā vērtējat šīs tabulas ciparus? Tie ir korekti? Nav korekti?

J. Endziņš.

Jā... Nu, pirmkārt, ir ļoti grūti tabulu, kuru es varu tikai iztēloties, par kuru tabulu mēs runājam... Es esmu diezgan daudz tabulas redzējis...

A. Laviņš.

Diezgan bieži tā tika piesaukta tiesas sēdēs.

J. Endziņš.

Bet... tāpēc es arī sākumā sadalīju... tas bija tas, par to mērķi runājot. Mēs klasiski par darbaspēka nodokļiem runājam tā kā divās sadaļās. Ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis un ir valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Ja mēs skatāmies uz iedzīvotāju ienākuma nodokli kā darbaspēka nodokļa sastāvdaļu, tur iedzīvotāju ienākuma nodoklis jau ir progresīvs. Tajā sadaļā. Un tad ir tas stāsts par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām. Es pieļauju, ka tabulā bija abi kopā, tāpēc viņiem tā sanāca. Bet tur savukārt ir tas jautājums, ka valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas nav nodoklis, kur pretī ir pakalpojums. Tas ir tas, ko es saku. Ja mēs teoretizējam un sakām, ka arī VSA OI ir nodoklis, to visu saskaitām kopā, tad droši vien tā tabula rāda pareizo ainu. Bet tas nav nodoklis. Tur jau tā lieta.

A. Laviņš.

Tātad jūs esat tik konceptuāli citās pozīcijās, ka tas nav nodoklis un līdz ar to jums tā aina citādi veidojas.

J. Endziņš.

Tieši tā.

A. Laviņš.

Jā. Sapratu to ideju. Labi, no manas puses, Endziņa kungs, paldies šobrīd.

I. Ziemeļe.

Tiesnesis Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Ja, es gribēju uzdot jums vairākus jautājumus. Sakiet, lūdzu, pirmais ir par to metodoloģiju. Kā jūs vērtējat solidaritātes nodokli kā tādu? Jūs raudzījāties un analizējāt Solidaritātes nodokļa likuma mērķi, lai noteiktu, kāds tad bija likuma mērķis. Tad man jums ir jautājums. Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatāt, ka tas pēc būtības ir tāds ienākuma nodoklis?

J. Endziņš.

Jā.

G. Kusiņš.

Un šobrīd Iedzīvotāju ienākuma nodokļa likums, kas noteic iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas pienākumu, ir veidots nedaudz citā juridiskā tehnikā, jo likuma mērķis nav obligāta sastāvdaļa. Sakiet, lūdzu, ja Solidaritātes likumam nebūtu šī mērķa formulējuma, kā tad jūs analizētu? Ar kādu mērķi ir Solidaritātes likums ieviests?

J. Endziņš.

Kā būtu, ja būtu. Nu, pirmkārt, mums ir tas, kas mums ir. Un mēs vērtējam to, kas ir pieņemts un uzrakstīts likumā. Katrā ziņā mēs solidaritātes nodokli... teiksim tā... tas ir tāds ienākuma nodokļa hibrīds, kam īsti Eiropā analogu mēs nevaram atrast. Nu, mēs viņu pieņemtu, acīmredzot, kā ienākuma nodokli, bet tur savukārt tas jautājums ir atkal par likmēm. Kā jau es minēju, ja likumdevējs būtu gājis to ceļu un teiktu, ka mēs gribam ieviest progresīvu ienākuma nodokli, kā arī diezgan daudzas Eiropas valstis ir gājušas, tad pakāpeniska, proporcionāla, samērīga šī iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieviešana arī būtu normāls un loģisks, un leģitīms risinājums un droši vien arī atbilstošākais. Bet faktiski tā iemesla dēļ, ka negribēja iedot naudu pašvaldībām, kas arī, manuprāt, ir nepareizi, nu, tad tur domāja kaut kādus risinājumus un sanāca tāds kaut kāds hibrīds īstenībā.

G. Kusiņš.

Ja jūs uzskatāt, ka šis ir ienākuma nodokļa veids... sakiet, lūdzu, vai, analizējot Solidaritātes likuma mērķi, nozīme ir tam faktam, ka šie ienākumi iet nevis sociālajā budžetā, bet valsts vispārējos ieņēmumos?

J. Endziņš.

Ja mērķis nebūtu...?

G. Kusiņš.

Nē, ja tas ir ienākuma nodoklis vai paveids... vai nozīme ir tam, ka šī nauda ienāk valsts kopējā budžetā, no kuriem tiek finansēti visi izdevumi.

J. Endziņš.

Es teiktu, ka zināmā mērā jā, jo, kā mēs labi zinām, tad iedzīvotāju ienākuma nodoklis tiek sadalīts starp valsti un pašvaldībām un pašvaldībām tiek lauvas tiesa — 80 procenti no iedzīvotāju ienākuma nodokļa. Un ne velti pašvaldību likumā ir pašvaldību autonomā funkcija sociālās palīdzības nodrošināšanā. Un tas būtu tikai loģiski, ka šī nauda caur ienākuma nodokli ienāk un viņa nonāk arī atbilstoši pašvaldībām, kur viņa varētu... Pie kam... kas ir interesanti... tā tad valsts ar nodokļa naudu pārsvarā vairāk strādā tādos... nu, kā lai saka... valsts ir mazliet tālāk kā pašvaldība no tā konkrētā iedzīvotāja. Un ne velti šī funkcija ir pašvaldībām. Pašvaldības uz vietas ļoti labi tos savus cilvēkus pazīst un spēj arī, manā skatījumā, precīzāk un mērķētāk iedot šo pabalstu tieši tam cilvēkam, kam tas ir visvairāk vajadzīgs.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, bet no šiem ienākumiem, kas ir ienākuši no solidaritātes nodokļa, tiek finansēta ne tikai sociālā palīdzība. Jūs jau norādījāt... šī te ir valsts aizsardzībai un citiem. Vai nozīme ir arī šim apstāklim, ka tie ieņēmumi tiek tērēti ne tikai sociālajai palīdzībai? Jo jēga pārdalīt uz pašvaldībām būtu tikai tad, ja būtu, kā jūs norādījāt, kā sociālie pabalsti. Jēga pārdalīt uz pašvaldībām, lai nodrošinātu valsts aizsardzību... būtu grūtāk izskaidrojams.

J. Endziņš.

Nē, nu te ir tas stāsts, ka tie vārdi ar darbiem tiešām te nav saskanējuši. Un, kā mēs zinām, tajā brīdī vajadzēja tiešām ļoti būtiskus valsts izdevumu tēriņus palielināt attiecībā tieši uz aizsardzības budžetu un tamlīdzīgi... un tad ir labs jautājums, vai ar saukli “Mēs pret nevienlīdzību”... vai īstenībā nepaņēma naudu, lai nopirktu tur haubices. Nu, diemžēl...

G. Kusiņš.

Un kur jūs uzskatāt, ka tur tas diemžēl... tas, ka tur nopirka...

J. Endziņš.

Mēs runājam par konkrētu likumu — par Solidaritātes nodokļa likumu. Tas, ka mums vajadzēja atrast finansējumu, lai izpildītu saistības pret NATO 2 procentu punktu ietvarā no IKP... sen jau to vajadzēja izdarīt un paldies Dievam, ka mēs tur esam. Bet,

ja mēs runājam konkrētu likumu kontekstā... nu... teiksim tā... to varēja izdarīt ar citiem nodokļu instrumentiem, citiem soļiem... Teiksim tā, valsts varēja iegūt tādu pašu finansējumu... Pie kam, ja mēs skatāmies absolūtos ciparos, neko jau tur beigās arī neieguva pa lielam. Nopelnīja 25 miljonus un tikpat daudz pazaudēja. Ja varēja izsekot tiem maniem aprēķiniem, tas bāzes izdevums... 300 tūkstošus tur vairāk valsts ieguva... tā ir maza nauda priekš valsts.

G. Kusiņš.

Bet tieši par šo aprēķinu. Sakiet, lūdzu, es saprotu to jūsu piedāvāto metodoloģiju. Jūs rēķināt, kas būtu tie potenciālie solidaritātes nodokļa maksātāji un pēc tam, kas bija solidaritātes nodokļa maksātāji reālie tad, kad solidaritātes nodoklis tika ieviests. Vai es pareizi sapratu?

J. Endziņš.

Jā.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, cik valsts ieguva no potenciālajiem solidaritātes nodokļa maksātājiem 2015. gadā tāpēc, ka griestu dēļ viņiem vienkārši šīs apdrošināšanas iemaksas netika iekasētas? Vai valsts tur kaut ko ieguva?

J. Endziņš.

Nē, nu valsts, protams, neieguva...

G. Kusiņš.

Un vai tad mēs varam sarēķināt tā... Ja valsts pirms tam neieguva pirms solidaritātes nodokļa...?

J. Endziņš.

Pēc tam tāpat neieguva.

G. Kusiņš.

Nu, līdz ar to... Vai tad mēs varam uzskatīt, ka ir kaut kādi zaudējumi, ja neieguva pirms tam un neiegūst tagad?

J. Endziņš.

Es arī neapgalvoju, ka, teiksim...

G. Kusiņš.

Bet jūs teicāt, ka valsts būtu iekasējusi un valsts to neiekasēja.

J. Endziņš.

Nē. Tad ir aprēķins vēlreiz. Tātad, ja mēs runājam par 2015. gadu, tad ir skaidrs, ka maksāja to, ko maksāja. Tajā brīdī, kad bija griesti, tad vairs nemaksāja. Par to ir skaidrs.

G. Kusiņš.

Tieši tā.

J. Endziņš.

2016. gadā tie cilvēki pēc personas kodiem, kas 2015. gadā vēl bija solidaritātes nodokļa maksātāji, viņiem tādu vai citu iemeslu dēļ vai nu algas vispār nebija, vai nu samazinājās par šiem 45 miljoniem... 46,5 miljoniem... no kuriem darbaspēka nodokļos vajadzēja izmaksāt zināmu summu. Faktiski valsts caur to neiekasēja 25,4 miljonus. Viņi vai nu vispār pārstāja būt solidaritātes nodokļa klienti kādu iemeslu dēļ vai arī samazinājās algas... nu, jā... Un tā bilance tāda sanāk. Valsts faktiski ar šo palika mazos, mazos plusiņos, 300 tūkstoši un mazliet vairāk... bet ja tai summai pieskaitītu tos, kuri, iespējams, neatnāca uz Latviju dēļ šī regulējuma, tad valsts var būt arī mīnusos.

G. Kusiņš.

Tad jūs rēķināt to potenciālo, ko grūti aprēķināt... kā jūs sakāt, ka grūti pateikt, kurš neatnāca, bet jūs to pierēķinājāt...

J. Endziņš.

Mēs sarēķinājām to, ko mēs varam sarēķināt un tur ir pēc personas kodiem... nu, jāsaka tā, nevis pēc personas kodiem, bet pēc Valsts ieņēmumu dienesta datiem par visa solidaritātes nodokļa maksātāju kopuma. Nepersonificējot... tur Jānis, Pēteris vai konkrēts cilvēks... bet viss viņu kopums. No šiem cilvēkiem var sarēķināt ļoti precīzi, un tur valsts ieguva tikai 300 tūkstošus. To es varu pateikt droši. Cik neatnāca uz Latviju... nu, tur vajadzīgs ir pētījums, to es varu tikai ar pirkstu debesīs.

G. Kusiņš.

Paldies. Man vairāk nav jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies. Tiesnešiem jautājumu nav? Bet jums bija viena piebilde, ko jūs gribējāt veikt saistībā ar kādu citu jautājumu, kas bija izskanējis iepriekš. Lūdzu!

J. Endziņš.

Jā, tiesnesei Rezevskai bija jautājums, kā veidojas Latvijā nodokļu likmes. Tā mūsu pieredze ir tāda, ka pārsvarā gadījumos tās ir vajadzības pēc nodokļu ieņēmumiem. Tad tiek matemātiski *excel* sarēķināts, cik tur pretī vajadzētu palielināt nodokli. Un otra situācija, kur, es teiktu... nu, nezinu, kā to pareizi nosaukt... pēc revolucionārās pārliecības vai pēc citiem kritērijiem... Tāds visdīvainākais likmes noteikšanas veids manā pieredzē personīgi bija mikrouzņēmuma nodokļa 9 procentu likme, kur mēs rekomendējām valdībai un parlamentam noteikt mikrouzņēmuma nodokļa likmi 12 procentu. Kāpēc 12? Tāpēc, ka pēc Valsts ieņēmumu dienesta datiem mēs saskaitījām, ka tāda lieluma uzņēmums samaksā 11,4 procentus un mēs teicām: ja reiz tik daudz viņi maksā, tad viņi ticami maksās arī kaut kur ap to summu arī nodokli un mēs teicām, tad apaļojam uz augšu un nosakām 12. Nu, tāda bija mūsu argumentācija, kāpēc mikrouzņēmuma nodoklim ir jābūt 12 procentiem.

Valdība un Finanšu ministrija teica, ka mums vajag 20 procentus. Kāpēc 20? Tāpēc, ka 20. Tad, kad jautājums nonāca parlamentā, jūs varat paklausīties Budžeta komisijas sēdes ierakstus, izskanēja argumenti... atnāca zemnieku pārstāvji, kuri teica, ka pārējiem vienalga, bet mums vajag 5 procentus. Tad beigu beigās, paldies Dievam, nonāca pie atziņas, ka vajag visiem vienu likmi un tad sāka domāt uz vietas Budžeta komisijas sēdē, kāda varētu būt likme. Izskanēja argumenti... tas 2015. gads... ka 10 procenti. Kāpēc 10 procenti? Tāpēc, ka desmitā tiesa. Tur bija tajā brīdī arī attiecīgas partijas pie varas. Un tad viens no... es kā šodien atceros... viens no Budžeta komisijas deputātiem izvilka zemnieku atnesto tabulu, kurā viņi prasīja 5 procentus, vienā no ailītēm ieraudzīja 9... kaut ko pilnīgi citā sakarā un teica: "Kolēģi, bet te ir 9!". Blakus sēdēja Imants Kalniņš un teica: "9 — tas tāds etniskais skaitlis." Un mēs pieņēmām 9. Izklusās gandrīz vai pēc anekdotes, bet diemžēl tā ir realitāte. Un tas ir tas, kā vismaz no tāda biznesa viedokļa, no Latvijas izaugsmes viedokļa noteikti mums nevajadzētu runāt par likuma varu.

D. Rezevska.

Man radās viens jautājums jums. Endziņa kungs, jūs patiesībā nepieskārāties šīm likmēm, kas ir pārceltas vai automātiski tiek piemērotas... valsts sociālās apdrošināšanas likmes un tad šīs dažādās grupas iedzīvotāju... tāpat solidaritātes nodokļa maksāšanas pienākuma kontekstā. Kā jūs uz to skatāties?

J. Endziņš.

Jā, es piemirsu... Mēs noteikti pievienojamies pieteicēja argumentācijai un mēs arī, godīgi sakot, neredzam diferencēto likmju kaut kādu pamatotību. Bet nu, kā lai saka... ja vairāk no kameras viedokļa... tas nav mūsu tāds pamatjautājums. Mūsu pamatjautājums ir pats nodoklis kā tāds. Bet, ja jūs prasāt viedokli... Mēs, godīgi sakot,

neredzam to vajadzību, kāpēc ir jādiferencē. Mēs pieņemam, ka solidaritātes nodokļa maksātāji kopumā ir salīdzinoši turīgi cilvēki un tur kaut ko vēl diferencēt... mēs īsti neredzam pamatu. Bet nu... iespējams, ka varbūt, ka no tādas sociāli atbildīgas valsts varbūt arī tur tāda diference ir vajadzīga. Man grūti pateikt.

D. Rezevska.

Paldies.

J. Endziņš.

Vēl viena lieta... Piemirsu... Atvainojos...

Vēl viens moments, kas aprēķinos ir jāņem vērā. Solidaritātes nodokļa maksātāji... šeit tajos arī mūsu aprēķinos mēs faktiski runājam tikai par visu kopumu, bet solidaritātes nodokļa maksātāji viena liela daļa ir arī publiskais sektors. Un te savukārt ir jautājums par to, cik tur var rēķināt tos ieguvumus, jo valsts faktiski pārliet no vienas kabatas otrā. Tad patiesībā, lai tādu pilnīgi precīzu ietekmi sarēķinātu, tad vajadzētu paņemt no visiem solidaritātes nodokļa maksātājiem, kā viņi sadalās — privātais sektors un publiskais sektors... jo tā ir tāda naudas pārlikšana vispār no vienas kabatas otrā.

I. Ziemeļe.

Paldies. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būtu jautājumi? Lūdzu.

K. Strazds.

Būs daži jautājumi. Pirmais. Attiecībā uz likmēm. Iepriekš tiesas sēdē izskanēja viedoklis, ka šīs te solidaritātes nodoklis varētu būt pielīdzināms ienākuma nodoklim un ka likumprojekta pieņemšanas gaitā kā viens no Finanšu ministrijas piedāvātajām alternatīvām varētu būt tāds, ka palielināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi. Respektīvi, visu šo te fiskālo budžeta telpu aizpildīt ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi. Tad šī likme būtu 55 procenti. Vai no šī, jūsuprāt, varētu secināt, ka solidaritātes nodoklis faktiski ir sadalīts iedzīvotāju ienākuma nodoklis starp darba ņēmēju un darba devēju? Tas ir pirmais jautājums.

Un otrā jautājuma daļa būtu: vai tas tīri no juridiskā viedokļa būtu korekti, ka uzņēmums, kas ir cita nodokļa maksātājs, maksātu daļu no iedzīvotāju ienākuma nodokļa?

J. Endziņš.

Kāds bija tas otrais?

A. Strazds.

Otrais jautājums bija... Pieņemot, ka solidaritātes nodoklis ir sadalīta iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme starp darba ņēmēju un darba devēju. Vai tīri no juridiskā viedokļa tas ir pieņemams, ka uzņēmumiem pašiem ir jāmaksā arī iedzīvotāju ienākuma nodoklis?

J. Endziņš.

Jā... Nu, te ir trīs lietas droši vien. Pirmā lieta, ka tā ir viena tiešām no tām problēmām, ka, mūsaprāt, ja mēs pieņemam, ka tas ir iedzīvotāju ienākuma nodoklis, tad likme ir neadekvāti liela. Tas ir pārāk liels un neproporcionāls kāpums un neievērtējot tiešām to ekonomisko ietekmi. Tas ir viens.

Otrs. Pilnīgi skaidrs, ka... teiksim tā... No vienas puses, jā, mums ir likumā noteikts, kurš ko iekasē un kurš ko maksā. Jebkurā gadījumā visu nodokļu smagums biznesa gadījumā viņš tāpat gulstas uz uzņēmēju. Uzņēmējam ir jānopelna tā nauda, lai beigu beigās samaksātu arī visus nodokļus. Tā kā vienalga, kas kuram ir jāmaksā, beigu beigās tas tāpat viss krīt uz biznesu un uz konkrētu uzņēmumu.

Vai no juridiskās tehnikas viedokļa tas ir pareizi? Tur droši vien juridiskās tehnikas ekspertiem jāatbild, bet nu jā... sanāk šī dīvainā situācija, ka faktiski biznesam un uzņēmumam ir jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis pēc savas būtības.

K. Strazds.

Tad papildinot šo jautājumu. Vai solidaritātes nodokļa darba devēju daļa būtu uzskatāma par uzņēmuma ienākuma nodokli?

J. Endziņš.

Nē, nu viņš ir solidaritātes nodoklis... droši vien...

K. Strazds.

Kaut kāds trešais....

J. Endziņš.

Nē, nu es jau minēju savā uzrunā, ka solidaritātes nodoklis ir kaut kāds tāds Latvijā unikāls izdomāts ienākuma nodokļa paveids, kas īsti neiekrīt ne tur, ne tur, ko sauc pa solidaritātes nodokli.

K. Strazds.

Paldies. Un otrs jautājums. Jūs arī pieskārāties šim te likuma mērķim par to, kameras prāt, progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme varētu sasniegt gan šo te fiskālo mērķi, gan arī šo sociālās nevienlīdzības mazināšanas mērķi. Vai izvērtējot to, ka likumprojekts tomēr tika pieņemts ļoti neilgā laikā pirms tā stāšanās spēkā, un arī tās

diskusijas nebija pietiekošas, vai šīs te diskusijas būtu bijušas pietiekošas, ja, piemēram, tiktu izlemts ieviest iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresīvo likmi pēc pusgada vai 9 mēnešiem, vai pēc gada? Vai tas faktiski ļautu efektīvāk sasniegt to mērķi, kas ir šobrīd ierakstīts Solidaritātes nodokļa likumā?

J. Endziņš.

Droši vien, ka jā. Tur droši vien būtu jāskatās, kāda ir šī progresīvā iedzīvotāju ienākumu nodokļa likme. Cik mēs pie sevis spriedām, tad, ja viņa būtu, pirmkārt, ar atbilstošu pārejas periodu, un, ja viņa būtu samērīga un proporcionāla, tad droši vien tas būtu bijis pareizākais ceļš un labāk, nekā tur divas nedēļas pirms gada sākuma atkal visiem pārskatīt budžetus.

K. Strazds.

Paldies.

I. Ziemele.

Jums vairāk jautājumu nav?

K. Strazds.

Nē.

I. Ziemele.

Saeimas pārstāvjiem?

M. Brencis.

Augsti godātā tiesa! Endziņa kungs!

Man ir vairāki jautājumi gan par šodien izskanējušo informāciju, gan arī par jūsu rakstveida viedokli. Un precizitātes labad sāksu ar darbaspēka nodokļu definīciju. Vai, jūsuprāt, darbaspēka nodokļi ietver sociālās apdrošināšanas iemaksas un līdz ar to arī ienākuma nodokli?

J. Endziņš.

Es jau savā uzrunā atbildēju uz šo jautājumu, ka pēc būtības valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas nav nodoklis.

M. Brencis.

Bet atbilstoši likumam par sociālo apdrošināšanu tas ir nodoklis.

J. Endziņš.

Pēc savas būtības tā ir apdrošināšana manā skatījumā.

M. Brencis.

Kādu tieši sociālās apdrošināšanas nodokli jeb iemaksu likmi maksāja līdz solidaritātes nodokļa ieviešanai darba devējs un darba ņēmējs, sasniedzot sociālo iemaksu griestus?

J. Endziņš.

Es domāju, ka mēs to visi zinām.

M. Brencis.

Nu... Attiecībā uz darbaspēka nodokļa iekasēšanas modeļiem. Par efektīvāko veidu. Tātad, kāds, jūsuprāt, būtu cits efektīvāks veids, kā iekasēt šo nodokli atšķirīgi, neizmantojot darbaspēka nodokļa modeli?

J. Endziņš.

Nu es tomēr pieturos pie pozīcijas, ka pārāk daudz nodokļu objektu atsevišķas sistēmas, tas tomēr nav pareizs virziens. Un ja līdzīgi kā Eiropā, kā ir daudzviet, mēs izvēlētos iet ceļu un noteikt ienākumu nodokļa progresivitāti, tad tur ir grāmatvedības programmas un sistēmas arī Valsts ieņēmumu dienestam, kādā veidā rēķināt iedzīvotāju ienākumu nodokli. Vienkārši būtu diferencētas likmes un, mūsuprāt, tas bija pareizākais ceļš. Jaunu nodokļu ieviešana jebkurā gadījumā ir... kā saka... tas jebkurā gadījumā kas pilnīgi jauns.

M. Brencis.

Paldies. Attiecībā uz anotācijā minēto. Jūs minējāt, ka solidaritātes nodokļa likumprojekta anotācijā ir norādīta budžeta ieņēmumi 40 miljoni. Līdz ar to 2016. gada ieņēmumi neizpildās, jo 25,8 miljoni ir iekasēti. Es tā saklausīju. Es pavēru vaļā anotācijas 12. lapu 3. sadaļu. Tur ir pamatbudžeta ieņēmumi 22,8 miljoni. Tātad, vai mēs runājam par kādiem citiem ieņēmumiem vai par tiem, kas ir anotācijā rakstīti? Kas bija tie 40 miljoni, kurus jūs minējāt?

J. Endziņš.

40 miljoni bija... ja jūs esat attaisījuši vaļā parlamentā nonākušo anotāciju un tur ir rakstīti 22... vai cik jūs minējāt... Tad droši vien tas arī ir pareizi. Es pieļauju, ka tas tādā gadījumā bija sākotnējā analīze valdības līmenī. Vienkārši es varētu nokļūdīties,

bet sākuma fāzē, ja nemaldos, tiešām bija runa par 40 miljoniem. Jāpaskatās ir valdības lapā esošā anotācija. Iespējams, ka pēc tam precizējām.

M. Brencis.

Paldies. Attiecībā uz nevienlīdzības mazināšanu kā vienu no likuma 2. pantā minēto mērķi. Es gribēju tikai precizēt, vai tad... Tad es saprotu, ka jūs un kamera pārstāvat viedokli, ka nevienlīdzības mazināšanas pasākumi ir tikai neapliekamā minimuma instruments. Vai tomēr nevienlīdzības mazināšanas pasākumi ir kas vairāk? Ne tikai monetāri pasākumi un finansiālā izteiksmē izsakāmi ieņēmumus diferencējoši pasākumi?

J. Endziņš.

Es vispār uz šo tēmu raugos varbūt pat vēl plašāk. Tas, ka cilvēks saņem minimālo algu vai ļoti mazu algu, tās jau patiesībā ir sekas kaut kam citam. Un mums ir ļoti daudz darāmā... Ja jūs man prasāt par pasākumiem, tad tāds varbūt tehniskais vienkāršākais rīks, protams, ir neapliekamais minimums, bet, ja mēs dziļāk ieejam tajā, kas ir vajadzīgs, tad pēc būtības ir pa kārtām jāpalielina tādu uzņēmumu skaits, kuri spēj maksāt... kas ir eksportspējīgi un kas ir produktīvi, spēj maksāt lielas algas. Tad tas, teiksim, tādā otrajā ātrumā viņš panāks, ka būs pamats celt algas arī tiem cilvēkiem, kas strādā mazāk produktīvās darba vietās un tādā veidā mēs to nabadzību un nevienlīdzību risināsim daudz efektīvāk.

M. Brencis.

Labi. Un attiecībā uz likumdošanas procesu. Jūs pieminējāt tos datumus, kuros likumu pieņēma un likumu izsludināja. Sakiet, lūdzu, attiecībā arī uz Eiropas Savienības dalībvalstīm jūs minējāt, ka tā nav normāla prakse — tā tad pēdējā brīdī, tad, kad uzņēmēji jau ir sagatavojuši budžetus... Sakiet, lūdzu, vai jūs zināt Eiropas Savienības dalībvalstīs... kādi ir noteikumi, līdz kuram datumam ir jāiesniedz valdībām budžeti parlamentā? Tas ir vispārīgi noteikts regulējums.

J. Endziņš.

Nezinu. Pricētos uzzināt.

M. Brencis.

15. oktobris.

Attiecībā uz diskusijām. Izskanēja iepriekšējās lietas informācijā, ka jūs esat bijuši uz tikšanos 2015. gada 18. septembrī pie prezidenta, Darba devēju konfederācija un kamera, un tā ir publiski pārbaudāma informācija. Jautājums ir... ja tajā brīdī, kad

valdībā jau bija izskatīts solidaritātes nodoklis un tūlīt, tūlīt budžeta pakā attiecīgi tas arī nonācis Saeimā, sakiet, lūdzu.. jūs taču piedalījāties sarunās ar deputātiem, komisijas sēdēs un vērsāt uzmanību un skaidrojāt šī nodokļa sekas un piedalījāties procesā?

J. Endziņš.

Es pieļauju, ka jūs tāpat kā es, esam bijuši Budžeta komisijas sēdēs un tajā fāzē, kad parlamentā tiek pieņemts Valsts budžeta likums, kā ļoti precīzi viens deputāts, nu jau eks-deputāts teica, diemžēl tas laiks, kad parlamentā nonāk budžeta pakete, tā kā bobslejā, kad visi iestumj tās kamaniņas, ielec iekšā un nobrauc lejā. Tas ir milzīgs temps. Un pēc būtības ir tā, ka budžets ar varbūt atsevišķiem izņēmumiem kādos pēdējos gados ir piedzīvojis kaut kādas kardinālākas izmaiņas. Parasti ļoti milzīgā tempā visi budžeta pakā ietvertie likumprojekti tiek izskatīti un atbilstoši koalīcijas balsojumam... Un tādas patiesas, izsvērtas debates, diskusijas, argumenti, godīgi sakot, īsti nav.

M. Brencis.

Un tad... jā... par to diskusiju un rezultātiem. Tātad, ja jau jūs secinājāt, ka šis viss bobslejs un kamaniņu trase iet uz priekšu, tad kādēļ jūs nevērsāties pie Valsts prezidenta ar lūgumu tomēr atgriezt otrreizējā caurlūkošanai šo likumu, ja jau reiz tas, jūsuprāt, ir tik kaitīgs tautsaimniecībai?

J. Endziņš.

Godīgi sakot, neatceros vairāk... Tas bija jau diezgan pasen.

M. Brencis.

Jūs rīkojāt arī publisku diskusiju 3. septembrī.

J. Endziņš.

Vai nu mēs... ja mani atmiņa neviļ... ka mums šķita, ka tas tīri konstitucionāli laikam nav iespējams... vai tādu iemeslu nebija, jo, kā zināms, es... piedošanu Kusiņa kungam, esmu mazliet piemirsis konstitucionālās tiesības...

G. Kusiņš.

Tas nav labākais...

J. Endziņš.

... un ja nemaldos, ne visus likumprojektus Valsts prezidents drīkst atgriezt atpakaļ otrreizējai izskatīšanai un man liekas, ka tur bija kaut kādi tādi apsvērumi.

M. Brencis.

Nedrīkst atbildēt atbildamā vietā... bet nu drīkst... un pieredze tāda ir, par mikrouzņēmumu nodokli, piemēram.

Un vēl par vienu mītu. Tā kā gribētos to kļiedēt un tāpēc arī gribas dabūt arī skaidrību. 2015. gada rudens. Tātad budžeta sagatavošanas posms... jūs minējāt vārdus “negribēja dot naudu pašvaldībām”. Vai jūs atceraties, ka 2016. gada budžeta izskatīšanas procesā tika arī grozīts iedzīvotāju ienākuma nodokļa likums un nesamazināja par 1 procentu punktu iedzīvotāju ienākuma nodokli, kas, kā reiz, jūsu paša vārdiem, sadalījumā 80 pret 20 nonāca pašvaldībās. Vai jūs atceraties arī šādu faktu 2016. gada budžeta izstrādes procesā? Tomēr vadība lēma par labu pašvaldībām un papildināja pašvaldību budžetus.

J. Endziņš.

Nu, es pieļauju, ka tas arī bija viens no iemesliem, kāpēc vēl vairāk pašvaldībām nevēlējās iedot finanšu resursus.

M. Brencis.

Bet tomēr, no vienas puses, arī lēma, ka šie te resursi pie pašvaldībām nonāk caur šo 1 procenta nesamazināšanu IIN.

J. Endziņš.

Es nevienu mirkli neesmu teicis, ka pašvaldībām nekad nekādu finansējumu neiedod. Bet šī te konkrētā likuma kontekstā tas būtu bijis pareizi.

M. Brencis.

Paldies. Un pēdējais. Mēģināšu patiešām īsi. Vairāki jautājumi par jūsu rakstveida viedokli. Rūpīgi iepazīnos ar to un vairākos teikumos, vairākos punktos ir dažādi apgalvojumi. Es mēģināšu noskaidrot, vai šiem te apgalvojumiem ir arī kādi pētījumi un kāda informācija pamatā.

Proti, par jūsu viedokļa 3. punkta apgalvojumu par to, ka šī tirgus deformācija tiks kompensēta ar algu iesaldēšanu vai pat samazināšanu, kā arī darba vietu likvidāciju un atteikšanos no lēmuma radīt jaunas darbavietas. Vai jums ir arī kas vairāk par šo apgalvojumu kā atsauce uz “Dienas Biznesa” rakstu”?

J. Endziņš.

Vairāk ir šie te aprēķini, par kuriem es minēju. Tātad par 46 miljoniem šīm personām ir samazinājusies alga. Tā rezultātā valsts ir neiekasējusi lielu summu, turpat 25 miljonus.

M. Brencis.

Jūsaprāt, vai šo neiekasēto summu varētu atspoguļot budžeta dokumentā kā ieņēmumus, ja reiz viņu nevar noteikt? Vai budžetā var iekļaut neiekasētas naudas summas? Jo mēs šajā gadījumā runājam par nodokli, kas ir budžeta sastāvdaļa. Tie ir ieņēmumi. Jūs sakāt, ka ir kaut kas, kas nav iekasēts. Vai, jūsaprāt, uz šādiem te pamatojumiem var iekļaut budžetā informāciju par ieņēmumiem, kurus valsts nevar gūt?

J. Endziņš.

Es uzskatu, ka valstij tajā brīdī, kad tiek pieņemti tautsaimniecībai svarīgi jautājumi un noteiktas, piemēram, nodokļu likmes vai kā šajā gadījumā, jaunu nodokļu objekti, tad absolūti nepieņemami, ka netiek veikta pilnvērtīga tāda ekosistēmas analīze, lai saprastu, kāds tad beigu beigās būs konkrētajā nākamajā gadā, vidējā termiņā, ilgtermiņā fiskālais ieguvums vai zaudējums no šī soļa. Šādas analīzes neesamība diemžēl traucē Latvijai attīstīties tik ātri, kā vajadzētu.

M. Brencis.

Paldies. Un pēdējais jautājums attiecībā uz ārzemniekiem. Tātad jūs sava viedokļa 3. lapā otrajā rindkopā no beigām rakstāt, ka būtu jābūt skaidrībai attiecībā uz ārzemniekiem, kas maksā solidaritātes nodokli, kāds tad īsti regulējums jāpiemēro. Nu, jūs tur pieminat attiecībā uz konvencijas par dubulto nodokļu uzlikšanas aizliegumu. Tātad, ir jautājums, vai jūs kā... Kamera, kas apvieno daudz un dažādus darba devējus, tajā skaitā arī ārvalstu kapitāla izcelsmes uzņēmumus, vai esat griezušies Labklājības ministrijā vai Sociālās apdrošināšanas aģentūrā vai Valsts ieņēmumu dienestā ar lūgumu izskaidrot situācijas, kas ir radušās jūsu biedriem par šī te nodokļa piemērošanu, nepiemērošanu vai arī par nodokļu maksāšanu.

J. Endziņš.

Īsā atbilde ir — nē.

M. Brencis.

Bet tiem darbiniekiem, tātad, kas tiek nodarbināti šeit, kas ir ārzemnieki.... ja viņi savu būtisko darba daļu veic Latvijā, viņi taču ir apdrošināti Latvijā kā sociāli apdrošinātas personas, vai ne?

J. Endziņš.

Nu, es detaļās droši vien nemācēšu atbildēt. Bet te ir jāņem vērā... mums tiešām ir, kā jau es minēju, pāri par 2 tūkstošiem individuālās kompānijas biedru, vēl asociācijās iekšā... biedru tīkls ir daudzu tūkstošu apmērā, un es pieļauju, ka tie uzņēmumi, kurus tieši skar šī problēma, tas ir jāvaicā viņiem, vai viņi ir prasījuši, nav prasījuši un vai tikuši skaidrībā. Tas ir rakstveida viedoklī. Mēs apkopojām tādas mūsu zināmos faktus šī te viedokļa sniegšanai.

M. Brencis.

Paldies. Jautājumu vairs nav.

I. Ziemeļe.

Paldies. Paldies Endziņam kungam.

J. Endziņš.

Man ir jautājums, vai es drīkstu doties?

I. Ziemeļe.

Tiesa jums ļauj doties strādāt...

J. Endziņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tā... Kā nākamo tiesa aicinātu Latvijas Darba devēju konfederāciju — Pēteri Leiškalna kungu.

P. Leiškalns.

Labdien, augsti godātā tiesa! Klātesošie!

Tātad mūsu... manis pārstāvētā organizācija ir sniegusi diezgan, manuprāt, detalizētu rakstveida paskaidrojumu vai viedokli, kurā pamatā jau viss ir iekšā un tur pilnīgi visu negribētos pārlasīt. Tas būtu sarežģīti.

Tātad par to solidaritātes nodokli. Tas pirmais jautājums, protams, jau ir nosaukums kā tāds. Solidaritāte. Mūsu ieskatā jebkurš nodoklis ir solidārs maksājums. Jebkurš, tostarp arī tas, ko brīžam sauc par nodokli, brīžam tomēr par apdrošināšanas maksājumu, prefi kuram ir noteikts pakalpojumu apjoms. Tie visi ietver sevī solidaritāti. Turklāt, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas sevī ietver ļoti daudzas solidaritātes, visas šeit neuzskaitīšu, tostarp arī starp paaudzēm un tā tālāk. Tātad

patiesībā šis te nosaukums nav tāds, manuprāt, ļoti labi izvēlēts, jo tāpat, ja visi nodokļi ir solidāri, no kurienes tad šis te.

Vēl viens tas aspekts... te mazliet tika skarts par investīcijām 2015.-2016. gadā. Te mums vienmēr ir jāskatās tā, ka ir tas ekonomikā tas *ceteris paribus*, vai tanī, kā mēs latviski varētu teikt, pie citiem nemainīgiem apstākļiem. Tāpat mēģināt vērtēt ekonomiku tādēļ, ka tur ir izmainījies viens vai otrs investīciju apjoms un tā tālāk... to nevar praktiski izdarīt, tas ir tā kā cilvēka ātrums vilcienā... ejot pretī, vai pa virzienam, vai dažādos ātrumos braucošos vilcienos... tā situācija būs dažāda. Tāpat tas ir ļoti relatīvi. Otra lieta. Protams, mums ir jāvērtē arī tas, ka investīcijas nelec iekšā valstī 2015. gada beigās uzzinot, ka ir tas un uzreiz 2016. gadā nāks vai nenāks. Ja, atteikums kādreiz var tikt ieslēgts atpakaļgaitā, bet principā lēmumu tiek pieņemti diezgan ilgā termiņā un viens no aspektiem, protams, ir arī nodokļu stabilitātes sistēma. Tur ir arī valsts attieksme, pašvaldību attieksme, tur ir ļoti daudz to faktoru, bet principā tas nav tā, ka šodien mēs pieņemsim likumu un rītdien tādēļ kāds nāks vai nenāks. Jā, atsevišķu uzņēmumu līmenī, kas jau ir tirgū esošie, var tikt pieņemti lēmumi samazināt atalgojumu, mēģināt atalgojumu sniegt caur citiem ienākumu gūšanas veidiem, caur dividendēm un tālāk... tā ir cita lieta. Bet šis te... Latvijas Banka... ļoti labi viņi strādā, bet tā tieši mēs tāpēc nevaram pateikt... Tā ir ļoti peldoša lieta.

Te ir izskatīts tas jautājums, vai tas solidaritātes nodokļa maksājums ir vai nav zaudējums uzņēmumam, protams, ja viņš ir likumīgs maksājums un tiek par tādu atzīts arī no Satversmes tiesas puses, tad viņš ir nodoklis, tur nekādu zaudējumu nav. Ja tomēr tiek uzskatīts, ka viņš nav īsti pareizs bijis, tad pēc tam varētu uzskatīt par zaudējumu. Tas ir tikai tā.

Par to kopējo situāciju kā tādu. Kas tad veido to politiku? Kā politikai būtu jāveidojas? Vispirms ir tas, ka partijas nāk ar savu piedāvājumu. Tad ir tas viens brīdis, kad vēlētajiem skatās, kurš piedāvājums labāk patīk un par to arī attiecīgi dod proporcionāli balsis proporcionālā sistēmā. Un mums Latvijā ir proporcionāla vēlēšanu sistēma, tāpat... un tad šis te partijas saskaņā ar viņu uzstādījumiem, tās, kas ir ieguvušas varu un izveido koalīciju, viņas veido to politiku uz priekšu. Ekstrēmos gadījumos var notikt atkāpšanās no šīs vēlētajiem piedāvātās politikas, bet tas ir ekstrēmos gadījumos, kas mums laikam tajā 2015.-2016. gadā laikam īsti neiestājās nekas tāds, kā, piemēram, iestājās 2008. gada beigās un 2009. gadā. Tur iestājās ekstrēmi apstākļi un tur varēja tikt pieņemts kaut kas cits, pamatā tomēr ir jāiet.

Nākamais posms.... koalīcija, veidojot šo te valdību, uzraksta deklarāciju un deklarācijā viņa pasaka, ko šī valdība darīs tāpat, jo viņa saucās Deklarācija par Ministru kabineta iecerēto darbību. Un šajā te deklarācijā valdība pasaka: mēs darīsim to un to. Vai šajā deklarācijā kaut kas tāds ir? Neatradu. Manuprāt, nav.

Tad, ja mēs jau ejam tālāk uz tiem mērķiem. Protams, tur ir norādīts: mazināt regresivitāti darba ņēmējiem. Darba ņēmējiem. Kas ir noticis? Nu, par regresivitāti

mazliet tālāk. Bet kas tad ir noticis? Solidaritātes nodokļa faktiski lielākā daļa ir ielikta darba devēja pusē, bet mērķis ir mazināt darba ņēmējam. Tātad, jau šī te sadaļa, kas attiecas uz darba devējiem, kas pārstāv darba devēju organizāciju, viņa īsti vairs neattiecas. Viņa nav vērsta uz to mērķi — nodrošināt valsts pamatbudžeta ieņēmumus, sociālās aizsardzības nevienlīdzības mazināšanai... Manuprāt, šeit ar to nevienlīdzības mazināšanu bija ļoti mazs aspekts. Nu, ļoti mazs tas sakars.

Šeit Saeimas pārstāvis minēja to lietu un uzdeva to jautājumu saistībā ar to, vai nevienlīdzības mazināšana ir tikai ar nodokļa instrumentiem vai arī kā citādīgi. Nē, nevienlīdzības mazināšana ir gan ar nodokļa instrumentiem, un šajā gadījumā nodokļi kā tādi... mēs skatāmies uz fiskāliem ieņēmumiem, tā ir viena lieta... bet ja tieši ar instrumentiem, tad mums šobrīd pastāv vairāki vismaz divi tādi pamatotie instrumenti, tas ir, neapliekamais minimums un otrs instruments ir tātad atvieglojums par apgādībā esošu personu. Nu, šiem instrumentiem, protams, neapliekamais minimums ir ļoti mazefektīvs un atsevišķās situācijās pat palielina nevienlīdzību. Īpaši starp grupām, kur ir personas ar apgādājamiem un bez apgādājamiem, tur viņš pat pieaudzina nevienlīdzību. Bet vienīgais efektīvais, tāds patiesi efektīvais un labais nodokļu instruments, ir atvieglojumi par apgādībā esošu personu, kā arī īpašām sociālajām grupām paredzētais neapliekamais minimums, kas ir īpaši pensionāriem, īpaši invalīdiem un Latvijā arī politiskās pēctecības rezultātā ir tāda lieta kā politiski represētām personām, ir īpašs neapliekamais minimums, ar kuru zināmā mērā valsts izrāda cieņu pret šīm personām. Tas ir tāds papildu... Bet, protams, paralēli ar nevienlīdzības mazināšanas šiem te nodokļa instrumentiem, ir citi.

Ja mēs skatāmies, kas ir Latvijā galvenā tā nevienlīdzīgā situācija jeb augstas nabadzības riska grupas, tad, ņemot vērā, ka nevienlīdzība... tas ir, nabadzība Latvijā tiek vērtēta pēc tā saucamās OECD modificētās skalas, kas patiesībā ir domāta bijusi Rietumeiropai, ir tā saucamais mums instruments kā ģimenes valsts pabalsts, kas Latvijā diemžēl ir nenormāli zems jau savā bāzē un pārējos... Bet, nu tas ir tāds... protams, ir arī citi instrumenti.

Un, ja mēs ejam tālāk... jo šiem te atvieglojumiem par apgādībā esošu personu ir tā īpatnība, ka viņš var nerasniegt tieši pašas nabadzīgākās grupas, pirmkārt, kur vecāki nespēj nopelnīt pietiekoši daudz, lai izsmeltu visu. Bet nu Latvijā tā īpatnība ir tāda, ka, jā, mēs mēģinām vairāk caur nodokļiem, lai tie vecāki saprot, ka viņiem vairāk jāstrādā. Tas savā ziņā arī ir pareizi, bet no bērna nabadzības viedokļa viņš ir nepietiekams instruments, labāks ir ģimenes valsts pabalsts, bet kas, kā jau es teicu, ir mazāks nekā vajag.

Šeit tika ļoti daudz runāts par to jautājumu, vai tas ir nodoklis vai tomēr tas ir apdrošināšanas maksājums jeb maksājums par pakalpojumiem. Jā, no... vēl šī te sociālās apdrošināšanas maksājuma ieviešanas brīdī likumā "Par nodokļiem un nodevām" bija iekšā nosacījums, ka tas nodoklis noteikti nav tas, kas ir maksājums par

pakalpojumiem. Tā tur bija iekšā. 1997. gada decembrī... tikai 1997. gada decembrī, ja nemaldos, ielika iekšā likumā, ka tas ir pielīdzināms nodoklim, ka tas ir nodokļu maksājums. Tātad faktiski tas stājās spēkā divus gadus pēc sava veida ieviešanas. Un kādēļ to ielika iekšā? Lai patiesībā... lai visās tiesvedībās... nu, tas bija vairāk administrēšanas jautājums, tāpēc ka visās tiesvedībās, kur nodokļu iekasēšanai bija jābūt it kā vienotai sistēmai, tātad no nodokļu administrēšanas... no šī te valsts iekasējamo obligāto maksājumu, kur cita starpā ir gan nodokļi parastie, gan arī šis apdrošināšanas maksājums, no šī skatpunkta viņš būtu pielīdzināms vienā vienotā sistēmā no iekasēšanas skatpunkta. No funkcionālās nozīmes galīgi nē. No funkcionālās nozīmes tas ir maksājums par pakalpojumiem un tas ir uzsvērts visur, visās iespējamās... arī sociālās apdrošināšanas... Kolēģis no Saeimas mazliet pieminēja... sociālais nodoklis... Nav mums vairs Latvijā sociālais nodoklis. Nav. Tikmēr, kamēr bija nodoklis, jā, tikmēr tā ir lieta... Otrs šeit ir tas... es arī esmu tanī parādījis... ka tas patiesībā ir individualizēta sociālās apdrošināšanas iemaksa par to, lai personai būtu tiesības riska iestāšanās gadījumā saņemt konkrētus valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas nodrošināšanas pakalpojumus. Tas ir precīzi mērķēts maksājums un no tā skatpunkta viņš nav uzskatāms par nodokli. Līdz ar to arī tās darba nodokļu regresivitātes un progresivitātes... šajā gadījumā ir jāteic, ka ir ļoti diskutablas.

Ja es sapratu, tad pirmīt tika runāts par šo laikam... tabulu... vai grafiku...

A. Laviņš.

Varbūt šie skaitļi ir savādāki sākot... bet tur bija nevis grafiskā veidā, bet gan ar cipariem parādīta tā...

P. Leiškalns.

Nē, šis ir viens no Finanšu ministrijas tajā... ko mēs skatījām arī izskatot šo likumu un arī Ministru kabinetā izskatot... Un šeit jāteic, ka šī te grafiskā daļa, viņa ir tā interesanti uzbūvēta. Tas vizuālais faktors tiek ņemts vērā, ka noņemot to apakšējo daļu nost, sākot tikai no 21 procenta, tad izskatās, ka ir drausmīgi dramatiska tā situācija. Patiesībā tā situācija, ja mēs ņemam no nulles līdz šiem te 26–36 procentiem, tad tā likme nav tik briesmīga. Arī, ja mēs uzskatām, ka šī te apdrošināšanas likme ir nodoklis un mēs skatāmies... te ir 26,3 pie viszemākā atalgojuma, un pie 10 000 ir 26,1. Tātad jā... regresivitāte pie 10 000 ir 0,2 procentu punkti, ja mēs uzskatām, ka sociālas apdrošināšanas maksājums ir tomēr nodoklis.

Ko mēs šeit redzam? Mēs ļoti labprāt zināmā mērā pievienojamies Satversmes tiesneša Kūtra, bijušā Satversmes tiesas tiesneša viedoklim, ka personas pensija ir tās darba mūžā radītais īpašums. Tas ir viņam piekrītošs un neatņemams. Un šeit izveidojusies pēc solidaritātes nodokļa ieviešanas ir situācija, ka persona maksā, veic it kā šo īpašo iemaksu, īpašuma radīšanu. Līdz tiem VSAI griestiem tas tiešām tiek viņam

pensiju kapitālā iebīdīti tie 70 un bišķi vairāk procentu punkti, bet pēc tam šis maksājums to īpašumu neveido. Tātad valsts it kā tomēr var spēlēties ar to, ka mēs pasakām, ka tie saucamie griesti jeb tas maksimālais apmērs ir augstāks vai zemāks... tā mēs varam spēlēties, ka tas īpašums it kā no vienas puses ir, no otras puses nav.

Un, ja mēs esam pieskārušies pensijām, tad attiecībā uz pensijām šī norma ir nežēlīgi nevienlīdzīga. Kāpēc? Tāpēc, ka Latvijā, kā mēs zinām, mēs esam pārejas posmā no padomju jeb Ļeņina... tā saucamās Ļeņina... arī literatūrā minētās sistēmas uz pensiju kapitāla sistēmu. Un šajā te pārejas posmā mums bija iezīmēti četri gadi — no 1996. līdz 1999. ieskaitot — kuru laikā veiktās iemaksas tika attiecinātas uz visu iepriekšējo personas stāža periodu, ka it kā visā iepriekšējā periodā šī persona kaut ko tādu būtu saņēmusi. Šīs sistēmas rezultātā mums ir izveidojusies tāda dīvainība, ka attiecībā uz šīm personām, kuras tātad no 1996. līdz 1999. gadam, kurām bija iespēja veikt pietiekami labas iemaksas, viņām tas attiecinājums uz iepriekšējo periodu ir radījis to, ka relatīvi ļoti īsā laikā ir veikti maksājumi, kas tiek multiplicēti uz visu iepriekšējo periodu. Tātad faktiski par iepriekšējo periodu šie maksājumi nav veikti, šajā periodā viņi ir veikti un tas tiek attiecināts, kā rezultātā mums ir pensijas 6000, 7000, 10 000 un pat 19 000 lielas pensijas. Tātad īss laika posma maksājums, ļoti liela pensija. Savukārt, ja mēs skatāmies uz solidaritātes nodokļa maksātājiem, tad solidaritātes nodokļa maksātājiem ir ielikts šis maksimālais apmērs, kas aiziet uz VSAI. Un, ja viņš visu mūžu strādā, četrdesmit gadus strādā un maksā šos te VSAI plus solidaritātes nodokli, tad viņa pensija sasniedz aptuveni 1700–1900 eiro, atkarībā arī no citām niansēm. Tātad, par četriem gadiem es dabūju it kā virtuālo iemaksu, kas man dod iespēju milzīgu... par četrdesmit gadiem es saņemu relatīvi zemu pensiju. Tas, mūsaprāt, nav pareizi.

Otra lieta, protams, arī ja mēs skatāmies uz šo te 2009.–2013. gadu, kad tika...

I. Ziemeļe.

Leiškalna kungs, jūs varētu mazlietiņ koncentrētāk un par solidaritātes nodokli un apstrīdētajām normām.

P. Leiškalns.

Labi, es varu mēģināt arī bišķu konkrētāk... bet man tā ļoti grūti ir par tām... nu, jā... Vārdu sakot, mēs uzskatām, ka ir ļoti...

Tad tas jautājums jau bija arī par šo te regresivitāti kā tādu. Šeit tika minēta regresivitāte, ka tā regresivitāte ir ļoti slikta. Ja mēs to tā skatām, tad 2016. gadā parlaments pieņēma likumu, tā saucamo Jaunuzņēmumu likumu, kur tika ieviesta nežēlīga regresivitāte. Nežēlīga. Es gribu teikt tā, ka personām jāmaksā tikai un vienīgi

sociālās apdrošināšanas iemaksas no divām minimālajām mēnešalgām, tātad tas maksājums ir relatīvi ļoti mazs, apmēram 250 eiro. Un pie 4000 atalgojuma likme, efektīvā likme, ir 6 procenti. 6 procenti. Tātad vienā gadā pasaka, ka regresivitāte ir slikta, otrā atkal, ka laba. Turklāt, tieši tajos sektoros, kur strādā augstās pievienotās vērtības... augstās pievienotās vērtības sektoros tas ir... Līdz ar to te absolūti nav konsekvences.

Jā... attiecībā vēl uz to nevienlīdzības mazināšanu solidaritātes nodokļa ietvarā. Principā šie te sliekšņi, ja viņi nav saistīti ar personas māsaimniecības lielumu, jo atalgojums ir finansiāls jautājums, nevienlīdzība ir sociāls jautājums. Un sociālos jautājumus skata pēc sociālā skatpunkta un tur ir tā saucamais ienākums uz māsaimniecības locekli... uz ekvivalento māsaimniecības locekli.

Šajā gadījumā, ja mēs skatāmies uz to, piemēram, ir persona... es... nu, ja man būtu, tad būtu labi, bet man nav... 4000 eiro atalgojums un es esmu viens pats. Un es nemaksāju solidaritātes nodokli. Otra persona, 5000 atalgojums, viņai ir četri bērni. Viņa maksā šo te solidaritātes nodokli. Tātad šis te it kā solidaritātes nodoklis, kas būtu domāts kā tāds zināmam virsnormatīva turīgam un nodoklis patiesībā nav pareizi mērķēts. Tāpēc, ka nav ņemta vērā māsaimniecība. Tātad... protams, tas būtu bijis sarežģīti, bet tad nevajag tādas lietas likt.

Attiecībā uz šo te... šiem te iemesliem. Protams, budžeta izskatīšanas laikā... tā pirmā lieta ir tā, ka budžeta izskatīšanas laikā ir ļoti saspiesti termiņi, kā jau Endziņa kungs minēja. Otra lieta, tur ir tas nosacījums, ka, ja kaut kas ir ielikts iekšā budžeta ieņēmumos, tur bija sākotnēji ielikti iekšā 40,9 miljoni, it kā kopīgā ietekme bija rēķināta 43, bet, ņemot vērā, ka samazinātos iedzīvotāju ienākuma nodoklis, tad tika piekoriģēti 40,9 miljoni. Tie bija ielikti iekšā jau pretī izdevumos. Līdz ar to parlamentam ir tas nosacījums, ka ja gadījumā kāds deputāts piedāvā kaut ko no nodokļiem ņemt ārā, tad esiet tik laipni un pasakiet, ko mēs izdevumu daļā... vai kur citur šo naudu paņemsim. Tas bija ļoti spiedīgi.

Tanī brīdī bija reāli priekšlikums, ka būtu iespējams atcelt un izdarīt to pašu, kas tika izdarīts 2009. gadā, atcelt tā saucamos VSAI iemaksu griestus, nosakot papildus... lai ar šo te griestu atcelšanu neradītu negatīvās sekas, tad tika ieteikts arī... mūsu pašu organizācija arī ieteica... ka tādā gadījumā mēs varam noteikt ierobežojumus uz izmaksām vai arī noteikt, ka tā pārsnieguma daļa visa aiziet tikai uz pensiju kapitālu, jo pensiju kapitālā nav iespējama tā saucamā pabalstu plānošana, kura ir visa mūža ieguldījums dalīts ar tā saucamo sagaidāmo pensijas saņemšanas laiku. Tā lielākā mūsu problēma tanī brīdī bija, ka pret to iebilda Labklājības ministrija. Labklājības ministrija pateica, ka viņiem sociālajā budžetā tobrīd to naudu nevajag. Vienkārši nevajag. Tā bija tāda maz nianse. Jo komisijas priekšsēdētājs Šadurska kungs, ja nemaldos, tobrīd bija.. jā, un Reirs bija finanšu ministrs... viņš bija ar mieru, ka šī te... jo, ja mēs skatāmies uz budžetu, tad budžets nav tur Eiropas skatījumā tā rāmja izpildījumā nav.. tur ir sociālais,

tas speciālais un tas speciālais... Eiropas rāmis ir kopbudžets. Un no kopbudžeta skatpunkta to varēja mierīgi likt iekšā, bet nu... jā... Tā bija tāda maza lieta.

Šeit tika arī vairākkārtīgi runāts par to darba ņēmēju un darba devēju skatpunktu. Darba ņēmēju skatpunktā, protams, tas ir progresīvs iedzīvotāju ienākuma nodoklis, kas laikam rezultējas efektīvā likmē 31,4 procenti. Savukārt no darba devēja solidaritātes nodoklis nekādā veidā nevar būt progresīvs. Viņš nav... viņš nevar būt... un arī, ja mēs skatāmies uz uzņēmējdarbību, tad uzņēmējdarbībā nodoklis ir uzņēmuma ienākuma nodoklis, kas ir kaut kas cits.

Vēl viena problēma, kas rodas no šī te nodokļa, protams, ir arī... tādad.. Ja mēs skatāmies uz darba ņēmēju. Ja darba ņēmējs gūst šos ienākumus caur darba ienākumiem... precīzāk... tad mēs zinām, ka pārsniedzot šo valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu maksimālo apmēru, šī likme, 23 procenti, zināmā mērā bija harmonizēta ar iedzīvotāju ienākumu nodokli un uzņēmuma ienākuma nodokli, ja fiziska persona gūst ieņēmumus caur uzņēmējdarbību, kas bija efektīvā likme 23,5 procenti. Šajā gadījumā, ieviešot solidaritātes nodokli, tas patiesībā caur darbu gūtie ienākumi tika aplikti ar ievērojami lielākiem nodokļiem, nekā tas ir tur.

Nu... par to administrēšanu. Jā, tur bija tās administrēšanas neērtības... protams, mēs varam skatīties, ka tur izdalīt atsevišķas personu grupas būtu bijis sarežģīti. Tur pie noteikta sliekšņa... manuprāt, darba devēji labprātāk būtu aizpildījuši nepieciešamās ailes nekā maksājuši šos te nodokļus, jo tur bija cits ailes jāaizpilda banku kontos, bet nu, tā nu mums ir sanācis. Un savukārt uz to... jā, tur bija teikts, ka tas ir ļoti neliels skaits un tā tālāk... Bet ar nelieliem skaitļiem mēs varam aizrunāties līdz Dostojevskas "Noziegumam un sodam", ka tur beigu beigās... manuprāt, tas nav īsti juridiski korekti. Protams, no administrēšanas viedokļa kaut kas varētu būt, bet tas noteikti nav tas labākais risinājums.

Jā, šeit arī tika runāts par to bāzi. Ļoti precīzi, manuprāt, viens no tiesnešiem sacīja to, ka patiesībā šis 41 miljons, kas tika, ieviešot diferencēto neapliekamo minimumu... tā bija tā saucamā atrautā valsts fiskālā telpa. Noteiktā skaitā... ko valsts negūtu, ja viņa ieviestu šo te diferencēto. Protams, tur ir citi aspekti, cik tas bija administratīvi sarežģīti un tur bija daudz sarežģītāk nekā pateikt, ka visiem jāmaksā vienādas likmes, ja tas ir solidaritātes nodoklis... bet nu tas toreiz netika izdarīts un arī... Jā, šeit jau tiesa minēja tādu momentu kā izdienas pensijas un tā tālāk... Tad Latvijā ir divas izdienas pensiju sistēmas. Viena ir, kuras ietvaros personas, sasniedzot pensijas vecumu, saņem garantētu skaidru pensiju tāpēc, ka viņas ir godprātīgi kalpojušas valstij un otra izdienas pensiju sistēma ir zināmā mērā tā kā no padomju armijas... vēl tālāk... no cara armijas... kad, sasniedzot noteiktu vecumu, personai var būt grūti strādāt konkrētajā profesijā, bet te ir jāteic, ka šo personu vispārējais veselības stāvoklis un darbaspējas parasti ir augstākas nekā viņu vienaudžiem. Līdz ar to tas ir diezgan dīvaini, ka izdienas pensijas saņēmējiem tas ir iekšā.

Nu, jā... principā kas tad vēl man te ir. Nu, jāteic kā ir...

Jā, arī attiecībā... parlaments visu laiku ir uzsvēris to, ka, sasniedzot to noteikto tā saucamo maksimālo apmēru, šīs personas tālāk nemaksāja šo te iemaksu. Bet parlaments nevienā brīdī nav norādījis, ka, pārsniedzot šo te apmēru, persona nesaņem pretī attiecīgas sociālās garantijas. Un ja ir manis pieminētā situācija, kur es viens pats saņemu tāpat no 4000 šīs garantijas aprēķinātās un otra persona, kura ir maksājusi vairāk, bet viņai ir četri apgādājāmie un viņai šo te apdrošināšanas pakalpojumu apjoms arī ir tiek rēķināts no tādas pašas summas kā man, kas ir maksājis mazāk, tad tā ir netaisna situācija un ja mēs skatāmies, ka pie 10 000... pieņemsim... Finanšu ministrijai bija tā 10 000 alga uzrādīta maksimāla, tāpēc es pie viņas pieturējos, tad sociālās garantijas ir par 60 procentiem zemākas nekā personai, kurai ir... ja mēs tā skatāmies. Tad līdz ar to tas nav labs tāds risinājums.

Ko tad vēl... Jā, arī labklājības ministrs, šībrīža labklājības ministrs Jānis Reirs faktiski ir vairākkārt norādījis, ka tā ir savas darba algas sastāvdaļa, ko cilvēks saņems nākotnē vai kad ir nonācis grūtībās. Arī šis būtu jāņem vērā, vērtējot, cik tas ir adekvāti, ka tas ir nodoklis.

Un, tas ir apmēram viss tas, ko es ļoti īsi... par tām lietām. Nu, ja... tie 22 vai 41... es jau minēju, ka tur bija 43, no kuriem bija atņemta tā negūtā daļa. Protams, mums ir jāsaprot vēl viena lieta, ka, ja aizgāja no Latvijas prom... jo patiesībā šīs algas biznesā maksā augstākā līmeņa menedžmentam vai ļoti augstas kvalifikācijas pakalpojumu sniedzējiem, kas varbūt savu kvalifikāciju ir ieguvuši... piemēram, ārsts iegūst kaut kādos 12 gados un līdz ar to viņa pensijas kapitāls uzkrājās trīsreiz mazākā posmā nekā tam, kurš varbūt sāk strādāt uzreiz pēc vidusskolas... Te ir tas, ka tas ir ļoti augsts menedžmenta līmenis un problēma kur mums rodas Latvijā? Ka, ja mēs radām šādus apstākļus augstā atalgojuma sektora personālam, tad vienā daļā gadījumu tikai pats augstākais menedžments tiek pārcelts uz citu valsti, otra gadījumā arī uz viņu lejupejošā biznesa daļa tiek pārcelta uz citu valsti un tad mēs zaudējam ne jau tikai to, ko maksāja tas solidaritātes nodokļa maksātājs. Mēs zaudējam daudz vairāk. Bet nu tās ir tā saucamās neizmērāmās lietas.

Nu, tas ir apmēram viss, ko tā ļoti ātri... es jau sapratu, ka es pārāk daudz laika tērēju.

I. Ziemeļi.

Paldies, Leiškalna kungs, par ļoti visaptverošu tiešām viedokli.

Kolēģi tiesneši... Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, paldies, Leiškalna kungs un man divi jautājumi būs.

Viens attiecas uz jūsu pieminēto diferencēto neapliekamo minimumu. Tātad šī sistēma ir ieviesta, un kā galvenais vadmotīvs ir tas, ka jo lielāka alga ir, jo mazāks ir neapliekamais minimums.

P. Leiškalns.

Jā. Precīzi. Līdz nullei. Šobrīd jau līdz nullei.

A. Laviņš.

Sakiet, lūdzu, vai solidaritātes nodokļa maksātājs, kurš... līdz ar to viņš ir arī lielās algas saņēmējs... bet vienlaikus viņš ir persona, kas ir sasniegusi vecuma pensiju. Vai šai personai diferencēto neapliekamo minimumu šobrīd nosaka noteiktas summas veidā un neatkarīgi no tā, vai šī persona, kas sasniegusi vecuma pensiju, saņem lielo algu vai ne tādu, kura pārsniedz sociālo iemaksu objekta maksimālo apmēru. Šis neapliekamais minimums ir viena summa abiem šiem, ja tā var teikt, pensionāriem. Tāda sistēma šobrīd ir.

P. Leiškalns.

Attiecībā uz pensionāriem. Viņiem tiek piemērots tā saucamais pensionāru neapliekamais minimums, kas ir 235 eiro, kas nav īsti atkarīgs no tā, vai viņš vēl turpina strādāt vai neturpina.

A. Laviņš.

Jā. Tātad, ja viņš ir solidaritātes nodokļa maksātājs, tik un tā viņš ir tiesīgs saņemt šo neapliekamo minimumu. Vai pareizi es saprotu?

P. Leiškalns.

Ļoti precīzi.

A. Laviņš.

Pareizi saprotu. Mans jautājums ir: kāds, jūsuprāt, ir šis leģitīmais mērķis šādai attieksmei... Kā jau es teicu, viens pensionārs ir, kurš nesaņem šo lielo algu un otrs ir, kurš saņem, piemēram, summu x, jūs minējāt dažas summas, bet iztiksim bez. Sliexnis šobrīd ir 52 400 eiro gadā. Pensionārs, kas pārsniedz. Kas ir šis leģitīmais mērķis, kāpēc ir jābūt atšķirīgai attieksmei no pārējiem algu saņēmējiem, kuri saņem tādu pašu algu virs obligāto iemaksu objekta un pensionārs, kurš tomēr saņem šo neapliekamo minimumu šīs summas apmērā.

P. Leiškalns.

Jā, nu šis ir tā saucamais nodalītais pēc sociālās grupas pazīmes, kas patiesībā ir sociāli atbildīgas valsts viens no tādiem nosacījumiem, ka patiesībā nevajadzēja veidot diferencētu neapliekamo, kas ir patiesībā vēl draņķis priekš normālas... it sevišķi ēnu ekonomikas apstākļos, kad mēs zinām, ka tiek maksātas aplokšņu algas, tas ir pats nelabākais instruments, kas ir ieviests, bet nu, Dievs ar viņu, tā ir politiķu izvēle.

A. Laviņš.

Sakiet, šādai attieksmei jūs saskatāt leģitīmo mērķi?

P. Leiškalns.

Mēs saskatām leģitīmo mērķi caur to, ka viņš ir visu to nepieciešamo laika posmu veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas... nu, nosacīti attiecībā uz periodu pirms 1996. gada, bet viņš ir veicis... Un attiecībā uz viņa pensiju tiek piemērots šis te lielumiņš, kas ir neapliekamais.

Attiecībā... Un vēl mums ir jāskata tas, ka jebkurā gadījumā, ja šis te pensionārs strādā, tad viņam jebkurā gadījumā piemēro... nepiemēro parasto neapliekamo minimumu, viņš maksā no atalgojuma no pirmā lata iedzīvotāju ienākuma nodokli. Tāpēc tur ir tā. Katrā ziņā tas var būt sociāli pamatots tādēļ, ka tu esi pensionārs, tādēļ, ka tu piederi konkrētai sociālai grupai, tādēļ tev tas ir tā. Un tur netiek skatīts atalgojums tanī gadījumā.

A. Laviņš.

Jā. Un šī te pati attieksme, jūsuprāt, būtu piemērota vai nebūtu piemērota attiecībā uz jau pensionāriem, kuri maksā solidaritātes nodokli, atšķirībā no tām personām, kuras ir apdrošinātas visiem sociālās apdrošināšanas veidiem. Respektīvi, darbaspējas vecumā. Ja mēs salīdzinām šīs grupas — solidaritātes nodokļa maksātāji pensionāri, solidaritātes nodokļa maksātāji darbaspējas vecumā... un vai, jūsuprāt, šī atšķirīgā attieksme, par ko mēs nupat runājām attiecībā uz neapliekamo minimumu, vai būtu tikpat lielā mēra attiecināma uz solidaritātes nodokļa jau objektu, ja tā var teikt.

P. Leiškalns.

To var mēģināt... man šobrīd nav skaidrs, es to neesmu tā izlaidis caur smadzenēm un riktīgi izanalizējis. Tā pamatbūtība šajā gadījumā ir tā. Mums ir valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, kur katru gadu, nu šobrīd uz bišķiņ ilgāku periodu, bet, teiksim, Ministru kabinets līdz šim noteica, kāds būs likmes sadalījums pa apdrošināšanas veidiem, tā tad sadalīja precīzi. Un tas izrietēja no vajadzībām. Turklāt, pašas personas pensijas kapitālā ieskaita... nu, teiksim, visu laiku ieskaitīja 20 procentu punktus, no kuriem 14 aiziet uz pirmo līmeni un 6 uz otro, bet šogad 5,4 procentu

punktus ieskaita, kā mums kādreiz teica — par to puisi. Nu, vienkārši tāpat solidaritātē... plikajā solidaritātē... jo pensiju iemaksas ir... tas maksājums, kas aiziet no nodokļa, no tā, ko mēs saucam šobrīd par nodokli, no sociālā maksājuma, tā daļa ir 25,4 procenti šogad, bet faktiski personas pensijas kapitālā ieskaita tikai 20. Nu, līdz ar to tad, ja mēs skatāmies, ka pensionāram nepienākas vairs bezdarba apdrošinājums, jo viņam sociālā garantija jau ir un tā tālāk... Tad par šiem te viņam tiek samazināta likme. Bet, ja mēs to sākam attiecināt uz nodokli, kuram nav šāda mērķa, tanī brīdī mēs nonākam diezgan lielā strupceļā, jo šim nodoklim nav mērķis, ka tev būs saņemt vai nesaņemt bezdarbnieka apdrošināšanu. No šī skatupunkta, manuprāt, tas ir diezgan nepareizi. Tas solidaritātes nodokļa... tā saucamā vienotā... tās atšķirīgās likmes ir nepareizas, jo šī maksājuma mērķis nav apdrošināšana konkrētajam apdrošināšanas veidam.

A. Laviņš.

Jā, skaidra atbilde.

Un tas otrs jautājums man izriet no Darba devēju konfederācijas sniegtā viedokļa... 7. lapaspuse. Tur ir teikums... vairāki teikumi. Tātad pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas darba ņēmēji un darba devēji veica... “Darba ņēmējs, kura darba ienākumi sasniedza obligāto iemaksu maksimālo apmēru, pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas veica vismaz 5 reizes lielākas iemaksas gan sociālās apdrošināšanas budžetā, gan valsts budžetā.” Vai šis teikums vedina domāt, ka, lai ievērotu vienlīdzības principu attiecībā uz veiktajām iemaksām absolūtajos skaitļos, Darba devēju konfederācija domā, ka mazo algu saņēmējiem būtu iedzīvotāju ienākuma likme, kas ir 23 procentu punkti, jāpalielina 5 reizes, vai lielo algu saņēmējiem 23 procentu likme būtu jāsamazina 5 reizes, lai šīs iemaksas veidotos no absolūto skaitļu viedokļa vienādas?

P. Leiškals.

Ja mēs skatāmies tagad absolūtos skaitļos, tad tā ir atkal cita sistēma. Tā ir tā saucamā galvasnaudas sistēma jeb kadastru sistēma. Tas ir kaut kas cits. Mums Latvijā varētu būt sistēma, ka tev, katram, kurš ir darbaspējīgais iedzīvotājs, ir jāsamaksā pašvaldībai noteikts naudas daudzums, galvasnauda, par to, ka es tur dzīvoju, jo mēs kopā uzturam pašvaldības kopējo sistēmu. Tā būtu galvasnaudas sistēma un arī valstij par to, ka viņa man nodrošina ceļus, armiju, veselību un tā tālāk. Latvijā nav, un paldies Dievam, ka nav šī galvasnaudas sistēma, Latvijā ir proporcionālā sistēma, kur proporcionalitāte attiecībā uz iedzīvotāju ienākuma nodokli tiek koriģēta... līdz šim tika koriģēta caur... un arī šobrīd vēl tiek... caur tā saucamo efektīvo likmi. Jo, pieliekot priekšā neapliekamo minimumu un atvieglojumus par apgādībā esošajām personām, mēs varam nonākt līdz tam, ka efektīvāka iedzīvotāju ienākumu nodokļa likme ir no 0 līdz šobrīd, ja nemaldos, tad 23 procentiem. Nu, 23 viņa gandrīz nekad nesaņiedz.. bet

viņa tuvojas, kā mēs teiktu matemātiski, tad tiecas uz limitu, tiecas uz 23. Tas ir tas moments. Protams, caur šo te iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme ir progresīva, ir tā saucamā netiešā progresivitāte un tiešā progresivitāte.

A. Laviņš.

Tas ir tas, kas ir ietverts šeit, ja?

P. Leiškalns.

Jā. Šo Finanšu ministrijas pārstāve arī izskaidroja.

P. Leiškalns.

Un tas galvenais ir ietverts tas, ka šeit tika teikts, ka viņi izmanto kaut kādas privilēģijas. Ko mēs gribējām pateikt? Mēs gribējām pateikt to, ka katram šajā valstī ir tiesības... darba devējam izveidot tādu darbavietu, kura strādā efektīvi un kura ir laba un samaksājot 4000 eiro algu, neto algu, un vēl 3200 eiro nodokļos... tas ir, obligātajās iemaksās un iedzīvotāju ienākuma nodoklī, sākt maksāt zemāku likmi, kas ir šeit... Nu šeit tas faktiskais maksājums ir redzams, ka šeit apstājās tā sociālā apdrošināšana un šeit aiziet... tā ir darba devēja puse... darba ņēmēja puse... un šeit aiziet iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Tātad faktiskajās summās pieaug un tas katru reizi būtu jāuzsver. Tātad mūsu tas skatījums bija tāds, ka katram uzņēmējam ir tiesības uz to... sasniegt šo, bet tam ir savi nosacījumi... Ja tu samaksāsi 3200 eiro sociālās apdrošināšanas iemaksas plus vēl iedzīvotāju ienākuma nodoklis par savu darba ņēmēju, tanī brīdī tu vari šīs tiesības izmantot. Nu, tas ir tikai tādā skatījumā.

A. Laviņš.

Tādā ziņā... ka līdz sliekšņa sasniegšanai jūs tur uzskatījāt, ka tās ir tās mūsu tiesības un mēs esam samaksājuši noteiktu apmēru un līdz ar to esam tiesīgi iespējams uz priekšu neturpināt šādus maksājumus. Tāda ir tā pozīcija bija. Es sapratu.

P. Leiškalns.

Neturpināt maksājumus un tam pretī ir arī neturpināt saņemt apdrošināšanas pakalpojumus tanī līmenī, kāds būtu augstāks. Ja tiktu atcelti iemaksu griesti, kas, mūsaprāt, bija tobrīd labākais risinājums, tad viņš turpinātu maksāt, bet viņš arī saņemtu sociālās garantijas proporcionāli tam.

A. Laviņš.

Es šo rindkopu šobrīd savādāk uztvēru. Paldies.

I. Ziemele.

Tiesnešiem jautājumu vairāk nav.

Tā. Šajā brīdī tiesa dosies nelielā pauzē. Leiškalna kungs, jūs paliekat šeit, jo mēs pēc pauzes sāksim ar jums. Būs jautājumi no pieteikuma iesniedzējiem un Saeimas puses.

Tātad tiesa pasludina pārtraukumu līdz 12.30.

(Pārtraukums.)

I. Ziemeļe.

Tā... lūdzu, sēdieties.

Pirms es aicinu Leiškalna kungu... Tā kā tiesa lēma nepievienot pieteikuma iesniedzēju pārstāvju lūgumu, tad es attiecīgi arī varu atdot šo atpakaļ...

Leiškalna kungs, lūdzu..

Mēs turpināsim jums uzdot jautājumus.

Es dodu vārdu pirmajiem pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem.

K. Strazds.

Paldies par jūsu viedokli. Mums ir daži jautājumi.

Pirmais jautājums būtu attiecībā uz alternatīvām. Kas Darba devēju konfederācijas ieskatā... kas būtu tās efektīvākās alternatīvas solidaritātes nodoklim kā tādām. Tas ir viens.

Un ar to pašu saistīts jautājums. Kā solidaritātes nodoklis ietekmēja Latvijas valsts sociālās apdrošināšanas sistēmu kā tādu?

P. Leiškalns.

Tātad, protams, mēs jau savā paskaidrojumā sniedzām viedokli, ka patiesībā tā labākā un vislabākā, vismaz tādā īsā termiņā, kad nav iespējams izdiskutēt, izvērtēt un kad zināmā mērā ir pat traucēta paļāvība, ja pieņem novembra beigās un decembra vidū izsludina likumu, no šī skatupunkta, protams, būtu tas labākais vismaz uz vienu gadu, kas būtu nepieciešams diskusijām, ielikt iekšā tā saucamo maksimālā apmēra atcelšanas formātu, kas būtu bijis pilnīgi normāls. Un ņemot vērā 2009.–2013. gada pieredzi, ielikt iekšā atrunu attiecībā uz īstermiņa pabalstiem, kad viņi vai nu sasniedz noteiktu maksimālu apmēru un apstājas vai arī visa tā saucamā virsgriestu nauda nokļūst tikai pensiju kapitālā personai. Tad tās lietas būtu atrisinātas no budžeta skatupunkta, no kopbudžeta skatupunkta. Un tas labākais, protams, šajā situācijā būtu tas, ka personām būtu tiesības uz sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem proporcionāli viņu veiktajiem maksājumiem. Šajā gadījumā tie būtu tieši valsts sociālās apdrošināšanas maksājumi, jo šeit ir tā problēma tā, ka it kā viņš maksā sociālās apdrošināšanas maksājumus, pēc tam viņš maksā kaut ko citu, kas ir it kā no vienas puses tas pats, bet tomēr nav tas pats,

bet apdrošināšanas pakalpojumus nesaņem. Tādēļ no mūsu skatupunkta, protams, tas labākais instruments būtu bijis atcelt maksimālo apmēru ar iepriekšminēto nosacījumu.

Un otrs jautājums bija...

K. Strazds.

Kā solidaritātes nodoklis ietekmē Latvijas sociālo apdrošināšanas sistēmu.

P. Leiškalns.

Protams, viņš ietekmēja, mūsaprāt, negatīvi un tas bija vismaz Endziņa kunga tanī sacītajā, kur bija liela daļa patiesības. Mēs arī vērtējam to, ka tieši attiecībā uz konkrētajiem maksātājiem šis izmaksas samazinājās, uz tiem, kas bija 2015. gadā. Tur gan noteikt bija tādi, kas vienkārši vecuma dēļ pārtrauca strādāt, bet principā kopumā samazinājās gan sociālās apdrošināšanas maksājumi, gan arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumi no šīm personām. Tas ir tas pirmais aspekts... No šī aspekta, protams, ka samazinājās. Un tas pārējais, ka varbūt algas nepieauga tādā mērā, kā būtu bijis cerēts, nu tas ir grūti pārbaudāmais, to mēs nevaram izvērtēt. Un vēl viens aspekts, protams, bija tāda lieta, ka mēs lasījām arī, ka pagājušajā gadā ir pieaudzis solidaritātes nodokļa maksātāju skaits. Protams, ka viņam tehniski bija jāpieaug tāpēc, ka pieauga vispārējais atalgojuma līmenis un ir viena nianse, kas netika izdarīta attiecībā uz 2016. gadu — netika koriģēts atbilstīgi iepriekš noteiktajam algoritmam... netika koriģēts valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu maksimālais apmērs. Viņš tika saglabāts 2015. gada līmenī. Līdz ar to augot vispārējam atalgojuma līmenim, bija personas, kas sasniedza to solidaritātes nodokļa to sliekšni, jo, ņemot vērā, ka sliekšnis netika mainīts, tad tā... Bet kopumā, mūsaprāt, negatīvi ietekmēja.

K. Strazds.

Paldies. Vai es pareizi no jūsu runas un paustā viedokļa sapratu, ka, piemēram, atsevišķas alternatīvas papildus ailītes iekļaušanai deklarācijā un aizpildīšanai jeb no administrēšanas viedokļa citāda šī te nodokļa administrēšana uzņēmumam būtu samērīgāka nekā atšķirīgo likmju atstāšana.

P. Leiškalns.

Nu, protams. Ja mēs skatāmies uz šīm te atšķirīgajām likmēm, kas varbūt, iespējams, kaut kādā veidā bija pamatojums no darba ņēmēja puses, ja viņš pēc statusa ir pensionārs, tad *okay*, tad mēs varbūt sakām, ka viņam tur kaut kas ir bišķi mazāk jāmaksā... bet darba devēja puses... darba devējam šī persona ir darba ņēmējs, neatkarīgi no tā, vai viņš saņem pensiju vai nesaņem, viņam tas ir darba ņēmējs. Un ja tas nav saistīts ar viņa šiem te sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, tad, protams, ka tur bija jābūt likmei vienādei, tur nevajadzēja būt atšķirībām. Un, protams, ka ja mēs

skatāties.. parlaments šajā gadījumā ir ļoti labi izdarījis, ka viņš pasaka skaidri un gaiši, ka mēs nepalielināsim administratīvo slogu. Administratīvais slogs aizpildītu noteikti tur tās parauga ailītes. Šajā gadījumā viņš palielināja finansiālo slogu. Tas, mūsaprāt, tomēr ir daudz nelabvēlīgāks risinājums nekā administratīvā sloga... tajā apmērā, kāds tas bija plānots... Protams, ka mūsaprāt, tas nebija pietiekami pamatots šis apstākļi — likt maksāt atšķirīgu, par dažādiem darbiniekiem atšķirīgu solidaritātes nodokli, viņš nebija noteikti pietiekami pamatots.

K. Strazds.

Un pēdējais jautājums no mūsu puses. Lai gan tiesas sēdē vairākkārt ir izskanējis, ka šis nodoklis, iespējams, varētu būt vērtējams kā ienākuma nodoklis, vai tomēr no darba devēju puses tas ir viennozīmīgi skaidrs?

P. Leiškalns.

Jā... nu, šajā gadījumā tas nav darba devēja pienākums. Šajā gadījumā viņš uzņēmējdarbībā... ir tāds nodoklis kā uzņēmuma ienākuma nodoklis, ko maksā pēc gada rādītājiem, pēc *saldo*... Latvijā šobrīd vēl avansa maksājumā pēc iepriekšējiem gadiem. Tā ir tehniska nianse. Principā tā tad ir uzņēmuma ienākuma nodoklis, kuru maksā uzņēmējs, kas patiesībā nekad nav progresīvs, nekad. Tāpēc, ka pretējā gadījumā mums lielie koncerni un tā tālāk viņi vienkārši nonāktu... ja mēs kaut ko varam attiecībā uz fizisko personu noteikt tā saucamo virsmēra turīguma līmeni vai kā mēs to varētu nosaukt, tad attiecībā uz uzņēmumu nē. Tad mums vienkārši uzņēmēji būtu saspiesti... izdevīgāka būtu sīkā uzņēmējdarbība jeb mēroga efekts. Tas būtiskais no uzņēmēja skatupunkta... šis nekādā gadījumā nav uzņēmuma ienākuma nodoklis, viņš ir nesaprotams. Ja mēs skatāties uz nodokļu regulatīvo funkciju, jo viņiem viena no trijām funkcijām ir regulējošā, tad patiesībā tas ir apmēram kaut kas līdzīgs kā akcīzes nodoklis par to, ka tu dari kaut ko ne tik labu, kā vajadzētu darīt... Piemēram, ar akcīzi apliek smēķus, alkoholu un arī tostarp, piemēram, degviela tiek aplikta tāpēc, ka viņa piesārņo un veido CO₂ un tā tālāk. Šis ir par to, ka tu dari kaut ko, kas nav sevišķi vēlams kaut kam... apkārtējai videi, valstij vai citiem cilvēkiem. Nu, tas ir apmēram tāds.

Šeit izskanēja tāds moments, kā zināmā mērā soda sankcijas... kaut kas līdzīgs, stipri līdzīgs, bet nu tā... Jo, iestājoties noteiktam līmenim, tev uzliek kaut kādu svešu, neparedzētu, citos gadījumos neparedzētu maksājumu. Viņš ir dīvains katrā ziņā. Uzņēmuma ienākuma nodoklis tas nav. Un, kā jau es iepriekš minēju, mērķos šāds te nebija... regresivitāte mērķos bija attiecībā uz darba ņēmēju pusi.

K. Strazds.

Paldies.

I. Ziemele.

Es saprotu, ka jums vairāk jautājumu nav?

K. Strazds.

Nē.

I. Ziemele.

Paldies. Saeimas pārstāvji, lūdzu.

I. Tralmaka.

Es uzdošu vienu jautājumu un tad mans kolēģis varbūt paturpinās.

Jūs minējāt pašā savas uzrunas sākumā to, ka jūs uzskatāt, ka attiecībā uz pensiju sistēmu šis nodoklis ir netaisnīgs tāpēc, ka no tiem visiem ienākumiem netiek maksātas sociālās iemaksas. Mans jautājums ir tāds... Pensiju sistēmas, kā zināms, pirmais līmenis ir tikai viena daļa. Vai jums ir kaut kāda informācija par to, cik darba devēji tajā laikā, kad šie te griesti bija, bet nebija solidaritātes nodoklis, maksāja par saviem darbiniekiem trešā līmeņa pensiju fondos šo te summu, kas būtu pielīdzināma solidaritātes nodokļa maksājumam?

P. Leiškalns.

Šādu summu darba devēji parasti nemaksā, tāpēc ka, ja mēs skatāmies... šis modelis tiek veicināts caur tā saucamo iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu, ka tas, ko maksā iekšā pensiju fondos trešajā līmenī, tad tur tiek samazināta likme... Katrā ziņā Latvijā jau 90. gadu sākumā, ja es pareizi saprotu, sāka... pirmais bija Lattelekom, pēc tam arī citi, kur uzņēmējdarbības menedžments nāca no ārvalstīm. Diezgan šī sistēma tika veicināta. Es jums nekādā gadījumā nevaru nosaukt šos te precīzos skaitļus, bet katrā ziņā kā viens no mērķiem tanī brīdī, kad tika noteikts valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu maksimālais apmērs, un tas jau tika noteikts likumu paketē, kas tika pieņemts 1995. gadā, tur tika iestrādāts un viens no uzdevumiem arī, kas bija šī te maksimālā apmēra... tur bija ne tikai tas, ka valstij nav jāuzņemas saistības caur sevi laist papildu saistības tajos gadījumos, ja cilvēku ienākumi pārsniedz noteiktu apmēru... viens no mērķiem, protams, bija veicināt iemaksas trešajā pensiju līmenī... tas ir fondētais līmenis... Viens no tiem... bet es jums noteikti nevaru pateikt, kāds ir tas apmērs. Katrā ziņā vismaz brīdī, kad bija no 2009. līdz 2013. gadam, tad šīs iemaksas tika nodrošinātas automātiski jau pilnajā apmērā: 20 procentu punkti aizgāja uz pensiju kapitālu no bruto algas automātiski caur to, ka nebija griestu. Tātad, ja būtu šī te griestu atcelšana ieviesta, tad šie te darbinieki, protams, būtu automātiski likuma veidā apdrošināti ar labāku... pensiju kapitāls viņiem veidotos labāks... Bet par trešo pensiju

līmeni man tiešām tādu precīzu datu nav. Vienīgais, protams, šeit mums ir jāsaprot, ka tas, ko dotu maksimālā apmēra atcelšana, tas iedarbojas solidāri... tur 14 procentu punkti aiziet uz pirmo līmeni, tas iet solidārajā sistēmā iekšā... Šodienas nodokļu maksātājs un apdrošināšanas iemaksu veicējs maksā par šodienas pensionāru — 6 procentu punkti aiziet uz otro līmeni, kas piedalās pensiju kopējā kapitāla veidošanā, un tie jau manis minētie 5,4 procentu punkti, kas ir šogad, tie aiziet arī vispārējā solidaritātē. Bet katrā ziņā, jā, tādu precīzu datu man nav par to, kā mainās uzvedība attiecībā uz trešo līmeni. Trešajam līmenim jau ir tā īpatnība, ka viņu 10 procentus jeb vairāk kā 10 procentus pārsniedz no nodokļu maksājumiem, tad tur nedabū atpakaļ to. Bet nu tas ir jau mazliet cits... Precīzu datu man nav.

I. Tralmaka.

Skaidrs.

Un tad varbūt papildus jautājums, kas no šī ir... Laikā, kad tika atcelti griesti, mēs redzam, ka pensijas ir pieaugušas atsevišķiem cilvēkiem pat līdz 10 tūkstošiem plus. Sakiet, lūdzu, vai tas atbilstu, ņemot vērā, ka šobrīd samazinās to strādājošo skaits, kas uztur vienu pensionāru, viņš nākotnē arī samazināsies... vai, jūsuprāt, būs sociāli atbildīgi no algām, mēs ņemam teorētisko algu, kas, pieņemsim, sasniedz 100 tūkstošus, maksāt sociālās iemaksas no šiem griestiem, pēc tam mēģināt uzņemt šādas saistības nākotnē.

P. Leiškalns.

Jā, ļoti labs jautājums, tiešām. Jā.. šeit ir tas jautājums tāds, ka no griestu atcelšanas vienas pašas kā tādas mums desmit un vairāk tūkstošu pensijas neveidojas. Šīs te milzīgās, nosacīti milzīgās, pensijas var veidoties tikai un vienīgi no tā, ka 1996. gadā netika piemēroti iemaksu griesti, attiecīgie Ministru kabineta noteikumi tika novēloti pieņemti tikai 1997. gada februārī. Līdz ar to šī te attiecināmība, šī te īsā iemaksu perioda attiecināmība uz visu iepriekšējo darba mūžu, tā radīja šo te milzīgo izkropļojumu. Iemaksu griestu atcelšana nevar radīt izkropļojumu. Kāpēc? Tāpēc, ka, kā jau es minēju, pensiju kapitālā ieskaita 20 procentu punktus, bet faktiski uz pensiju tiek novirzīts vairāk, apmēram 25 procenti, tas ir atkarīgs no gada. Kā jau es teicu, tā lieta pa gadiem ir svārstīga. Tātad jebkurā gadījumā, šī persona par 5 procentu punktiem pārmaksā jeb par... tas iznāk par ceturto daļu pārmaksā, iemaksā vairāk pensijām, nekā viņai tiek ieskaitīts kapitālā, tas ir pirmais. Otrais. No visām summām, par kurām ir samaksāts šis te... ja ir liels atalgojums, samaksāts šis sociālais maksājums, no visām summām no personas tiek ieturēts arī iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Jūs saprotiet... tas kopējais samaksājuma apjoms turpat vai divkārt pārsniedz to apjomu, kas tiek ieskaitīts personas pensijas kapitālā. Līdz ar to no šī skatupunkta tā shēmošana nav iespējama. Ir iespējama tā saucamā pabalstu plānošana īsā termiņā. Tas ir tāpēc, ka 12 mēneši, kas

beidzās 2 mēnešus pirms mēneša, kurā iestājas apdrošināšanas gadījums, uz šo īso termiņu ir iespējams uz īstermiņa pabalstiem sashēmot. Attiecībā uz pensiju Latvijas Republikā nav iespējams sashēmot.

M. Brencis.

Man būtu divi jautājumi. Pirmais jautājums par to solidaritātes nodokļa likumprojektam atvēlēto 2015. gadā laiku diskusijām. Tātad Latvijas Darba devēju konfederācija kā valdības sociālais partneris, protams, piedalās budžeta izstrādes procesā un ar to saistītajās diskusijās. Tad vēlreiz jautājums par šo diskusiju un tam atvēlēto laiku. Ja valdība 25. augustā dod uzdevumu ministrijām izstrādāt šo solidaritātes nodokli un 30. novembrī šo likumu pieņem, tad sakiet, lūdzu, kā jūs vērtējat to diskusijām atvēlēto ilgumu, tātad šos trīs mēnešus ar nelielu astīti valdībā un Saeima. Kādi ir bijuši... kāds ir jūsu vērtējums šim te atvēlētajam laikam un diskusiju kvalitātei?

P. Leiškalns.

Patiesībā nenormāli mazs, jo normāli jau likumprojekti... jūs ministrijā strādājat, jūs zināt, ka normāli likumprojektam, lai viņš tikai izietu valdības ciklu, ir vajadzīgi apmēram četri mēneši. Nu, tas ir tas normālais ceļš, 300. noteikumu ietvaros. Apmēram četri mēneši. Šeit bija trīs mēneši līdz pieņemšanai parlamentā. Tas ir tātad... Otra lieta. Šajā pašā laika posmā tika skatīti paralēli vēl citi normatīvo aktu projekti, kas bija absolūtas inovācijas, tostarp, par diferencēto neapliekamo minimumu un tostarp mūsu pašu Darba devēju konfederācijas rosinātais minimālais sociālās apdrošināšanas maksājums. Tātad, tās bija absolūtas inovācijas un tostarp tika skatīts, un diezgan pamatīgi vētīts Mikrouzņēmuma nodokļa likums ar visām tur tām peripetijām. Principā šis laiks bija totāli nepietiekams. Otra lieta... jā, jā... kā jau es teicu, tur paralēli iet budžets. Un saprotiet, tā problēma ir, ka budžetā šos 40,9 miljonus ielika iekšā kā prognozi. Tātad, ja šo likumu neapstiprina tādu, tad, kā komisijas sēdē izteicās Šadurska kungs, ja nav šis likums, tad nav budžets. Jūs varbūt pat bijāt klāt un to frāzi atceraties. Līdz ar to... Un tas jautājums te arī izskanēja par to, ka lūgt prezidentu izsludināt vai neizsludināt... manuprāt, tur budžeta pakete gāja ar tā saucamo otrās pakāpes steidzamību, kas ir laikam 67 procenti vai kā... es varu kļūdīties, bet nu divos lasījumos noteikti steidzamība bija... vai bija otrās pakāpes vai nē, bet katrā ziņā neizsludinot... ja netiktu izsludināts šis likums, tas nozīmētu noraut budžeta paku, tas gan būtu bijis tā... Tā kā līdz ar to tur bija stipri ierobežotas iespējas kaut ko darīt.

M. Brencis.

Jā... Es saprotu, jūs tā kā nolasījāt manas domas arī attiecībā uz to diskusijas otro jautājumu, proti, par to 18. septembra tikšanos un arī vēl virkne tātad iespēju, kuras

var izmantot, tātad tajā skaitā arī griezties pie Valsts prezidenta. Tad tajā 18. septembrī tikšanās reizē ar kameras pārstāvjiem tad es saprotu, ka tas arguments, kādēļ jūs nelūdzāt... jeb, pareizāk sakot, nevērsāt uzmanību tik tālu, lai prezidents atgrieztu šo likumu, kas stāsies spēkā 30. novembrī atpakaļ uz otrreizēju caurlūkošanu, bija šī te argumentācija par budžetu paku.

P. Leiškalns.

Tieši tā. Tas varēja noraut valdību... Nu, nav pareizi teikt “noraut valdību”... bet katrā ziņā...

M. Brencis.

Es sapratu jūsu izpratni par budžeta pakas atsevišķu likumprojektu atgriešanu otrreizējai caurlūkošanai. Paldies.

Un otrs jautājums saistās ar šī solidaritātes nodokļa administrēšanas modeli. Kā jau mēs šodien tiesas sēdē noskaidrojām un arī iepriekš, pastāv vairāki nodokļu administrēšanas modeļi. Un šis solidaritātes nodoklis iekļaujas darbaspēka nodokļu... vairāku nodokļu, tātad iedzīvotāju ienākuma nodoklis, soc, iemaksas, uzņēmējdarbības riska nodeva kā šajā te darba devēja paziņojumā un šis te veido kopā darbaspēka nodokļu administrēšanas modeli. Sakiet, lūdzu, ievērojot jūsu ilggadējo pieredzi valsts pārvaldē un strādājot arī sociālā dialogā arī ar valdību, kā jūs redzat, kas varētu būt iespējamā alternatīva šī nodokļa administrēšanai... vai nu atsevišķā veidā, vai kādā citā... nezinu... uzņēmuma ienākuma nodokļa, nekustamā īpašuma nodokļa, akcīzes nodokļa, PVN vai jebkāda cita veida... teiksim, šim tiešajam nodoklim piemērojamā nodokļu administrēšanas sistēma.

P. Leiškalns.

Redziet, nu jā... Ja mēs skatāmies uz darbaspēka nodokļiem, tad tas ir tikai viena daļa no minētā, darbaspēks ir tas, kas attiecas uz darba ņēmējiem. Šajā gadījumā tie ir darba nodokļi, kas attiecas... ko maksā gan darba devēja puse, gan darba ņēmēja puse. Tās ir tādas tehniskas nianse, bet, protams, mēs uzskatījām, ka šāds nodoklis vispār galīgi nav ekonomikai labvēlīgs un viņš ir neskaidrs. Nu, mēs bijām pret, ka tāds vispār tiek ieviests. Bet, ja viņš tiek ieviests, tad viņam tomēr bija jābūt puslīdz taisnīgam, neatkarīgi no tā... jo tur tās likmju atšķirības viņas nekādā veidā nevarēja būt pamatotas no darba devēja puses ar sociālo pazīmi, ar darba ņēmēja sociālo pazīmi. Darba ņēmējs jebkurā gadījumā ir darba ņēmējs, neatkarīgi no tā, vai viņš ir pensionārs var nav. Es saku, ka tā darba ņēmēju puse, tas ir cits jautājums... Un šeit bija jāievieš tātad atsevišķa tomēr ailīte, ka kaut kādā brīdī sāktu tikt maksāts solidaritātes nodoklis. Protams, tas prasītu par mazu nelielu administrēšanas pakāpi vairāk, bet es saprotu to, ka tanī īsajā

brīdī parlaments nevarēja atrast kaut ko tādu ātru un labu, un efektīvu, bet tāpēc jau mēs runājam par to, ka nu nedrīkst sistēmu graužošu... jo patiesībā jau šis solidaritātes nodoklis... viņš sistēmiski izmaina... kas pilnīgi grauž to sistēmu, ka tev ir pateikts, ka tev līdz tik un tik ir jāsamaksā, lai tev būtu sociālās garantijas un pēc tam tu par šo pakalpojumu nemaksā... Tas ir sistēmisks grozījums, kuru nedrīkstēja izdarīt tik īsā laikā. Ja tas būtu uz gadu atlikts, šie te atcelti griesti... un pēc tam šī gada laikā strādāts, varbūt mēs atrastu šim ne gluži labajam nodoklim kaut kādu citu labāku risinājumu, tā es gribētu teikt. Tas netika izdarīts.

M. Brencis.

Labi. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies, Saeimas pārstāvjiem.

Leiškalna kungs, paldies... Nē, vēl tomēr jums radās jautājums. Arī tiesnešiem ir daudz jautājumu. Tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Leiškalna kungs, vai es pareizi sapratu jūsu teikto, ka jūs līdzīgi kā Endziņa kungs iepriekš, uzskatāt, ka sociālās apdrošināšanas iemaksas nav nodoklis. Vai es pareizi sapratu jūsu viedokli?

P. Leiškals.

No administrēšanas skatupunkta viņš ir pielīdzināts nodokļiem, bet no savas funkcijas... jo kas ir galvenais šajā gadījumā? Mums ir tātad funkcija un funkcija ir apdrošināšanas iemaksas par pakalpojumiem. No administrēšanas skatupunkta ir pielīdzināts nodoklim. Un mēs uzskatām, ka VSAI nav un arī tas, ko Kūtra kungs ir ieteicis, ka tas patiesībā ir neatņemams īpašums. Tātad nu viņš nav īsti nodoklis, ja tev tas tiek uzskatīts par īpašumu. Vai arī, ja tu saņem pakalpojumus pretī proporcionāli veiktajām iemaksām, tas arī nav... tas nav... es saku, ka šeit ir tā duālā daba, ka 1997. gada decembrī tika izmainīts tas likums, ka tur pielīdzināja viņu... un pateica, kas tas tomēr ir nodoklis... un tas ir tikai administrēšanas dēļ. Šeit administrēšanas dēļ šajā gadījumā ielika iekšā atšķirīgas likmes, toreiz ielika administrēšanas dēļ... jo likt, ka nodokļiem un apdrošināšanas iemaksām, piemēram... tas bija no administrēšanas skata, ka viņš ir pielīdzināms nodokļiem, no funkcionālā skatupunkta tas ir maksa par pakalpojumu.

G. Kusiņš.

Šobrīd likumā “Par nodokļiem un nodevām” tur, kur ir uzskaitīti visi nodokļi, ir šis norādīts kā nodoklis un arī Satversmes tiesa vairākkārt, piemēram, 2011. gadā, ir atzinusi, ka šis ir nodoklis. Sakiet, lūdzu, kas, jūsuprāt, būtu tie apstākļi, kāpēc Satversmes tiesai vajadzētu pārvērtēt, ja jūs uzskatāt, ka tas nav nodoklis? Satversmes tiesa ir pateikusi, ka tas ir nodoklis.

P. Leiškalns.

Man ir ļoti žēl, ka es neesmu ar tiem spriedumiem iepazinies un es tāpēc nevarēšu ļoti kompetenti šobrīd atbildēt. Bet viņš ir jāizvērtē... jā, ka no administrēšanas skatupunkta tas ir nodoklis, bet no funkcionālā skatupunkta viņš ir apdrošināšanas iemaksas. Un tas ir tas duālisms, kas viņā ir. No vienas puses labklājības ministrs un arī tāpat Satversmes tiesas bijušais priekšsēdis Kūtra kungs saka, ka tas ir maksājums par to, ko tu esi sakrājis, tas pensijas kapitāls ir tava mūža sakrātais un tas pieder tev, tev ir neatņemamas īpašumtiesības uz to. Tur nav gluži precīzi tā niansīte, jo tur ir... ja tu nodzīvo šos 18 gadus, tad ir tas tavs īpašums, citādāk tur gluži neveidojas... bet principā tā ir. Tātad līdz ar to mums tagad tajā telpā ir izveidojies tas duālisms, ka no vienas puses mēs sakām, ka tas ir nodoklis, no otras puses mēs sakām, ka tas ir apdrošināšanas maksājums par tevis kā darba devēja un paša darba ņēmēja veiktajām iemaksām tu saņem pretī proporcionālu pakalpojumu. Tāpēc es saku... ka viņš no šī skatupunkta nav nodoklis. No administrēšanas skatupunkta noteikti ir.

G. Kusiņš.

Paldies, Leiškalna kungs.

I. Ziemele.

Šoreiz gan jautājumu vairāk nav. Paldies, Leiškalna kungs.

Tā. Tiesa aicinātu ekonomikas zinātņu doktoru Kārli Ketnera kungu. Lūdzu.

K. Ketners,

Labdien!

Paldies par aicinājumu un par iespēju izteikt viedokli šajā jautājumā. Rakstveida viedoklis gan ir bijis iesniegts, bet lietas izskatīšanas gaitā man ir te vairākas piezīmes izveidojušās. Līdz ar to es mēģināšu tā šos te četrus punktus izklāstīt.

Pirmais punkts. Tas, kas zināmā mērā sasaucas ar pēdējo jautājumu par to, kas tad ir solidaritātes nodoklis. Pēc maniem uzskatiem tas ir ienākuma nodokļa paveids. Vienīgi mēs te atkal spēlējamies ar vārdiem — uzņēmuma ienākuma nodoklis, iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Bet ienākuma nodokļi ir iespējami ļoti dažādi. Šis ir

nodoklis no fizisko personu ienākumiem ar savu noteiktu nodokļa objektu, ar savu noteiktu nodokļa likmi, ar savu noteiktu iekasēšanas administrēšanas kārtību.

Bet objekts šajā gadījumā ir ienākums. Ja būtu tikai darbaspēka ienākums... ja būtu tikai tā daļa, kur ir darba ņēmējs un darba devējs, mēs varētu teikt, ka tas ir tā saucamie darbaspēka nodokļi, kuri pēc statistikas ir *taxes on payroll and workforce*. Un tad mēs viņus sauktu *tax on workforce*. Attiecībā uz to, vai šis nodoklis ir kaut kas īpatnējs, īstenībā pasaulē ir ļoti daudz dažādu nodokļu darbaspēkam un fizisko personu ienākumiem. Variācijas ir ļoti dažādas.

Attiecībā uz to — iemaksas vai nodoklis. Un tas arī sasauksies ar regresivitātes noteikšanu tād. Valsts veic apdrošināšanas obligātās iemaksas. Tiek sauktas “iemaksas” tāpēc, ka tiem ir zināmā mērā atlīdzinājuma raksturs — pamatojoties uz veiktajām iemaksām, vēlāk tiek aprēķināti gan īstermiņa pabalsti, gan pensijas. Sākotnējā redakcijā likums “Par nodokļiem un nodevām” definīcijā ir izmantots jēdziens “kuri nav samaksa par precī vai pakalpojumu” un vēlāk mēs pārgājām uz mazliet pareizāku “bezatlīdzības raksturs”. Nu, tād bez pienākuma nozīmes... pārformulējot.

Īsti solidaritātes nodoklis nav iemaksa, jo solidaritātes nodoklis tiek ieskaitīts pamatbudžetā un šī nodokļa mērķis arī ir nodrošināt valsts pamatbudžeta ieņēmumus. Līdz ar to te... tā kā no tā viedokļa, vai tas ir nodoklis, diskusija nepastāv.

Attiecībā uz otro punktu, kas izriet no jautājuma, vai tas ir darbaspēka nodoklis, regresivitāte. Īstenībā ļoti daudzi pētnieki un tajā skaitā Ekonomiskās sadarbības attīstības organizācija — OECD, aprēķina nodokļus no darbaspēka un arī darbaspēka nodokļu slogu, tā saucamais *implicit taxes rates on labour*. Un šīs te *implicit taxes rates on labour* arī ir būtībā efektīva nodokļu likme darbaspēkam, tajā ietverot jebkādas tiešus vai netiešus nodokļus, kas tiek uzlikti darbaspēkam, attiecinot tos pret darbaspēka izmaksu kopsummu attiecīgajā valstī. Tādējādi pēc statistikas viedokļa tie ir darbaspēka nodokļu sastāvdaļa. Regresivitāte, par kuru ir runājis likumdevējs savā mērķī arī ir apstākļi, kā, sasniedzot noteikto maksimālo griestu līmeni, valsts soc. apdrošināšanas iemaksas vairs netika iekasētas, līdz ar to proporcionāli pret darbaspēka izmaksām veidojās zināma regresivitāte — tād, jo lielāki ienākumi, jo mazāks ir šo iekasēto nodokļu īpatsvars. Un tad mēs nonākam līdz tai diskusijai, kas bija arī Endziņa kunga diskusija, vai tas ir progresīvais vai tas nav progresīvais. Tā ir diskusija par taisnīgumu un principu piemērošanu, vai mēs uzskatām, ka personām ar lieliem ienākumiem ir jāmaksā absolūtajos skaitļos vairāk, ko nodrošina arī proporcionālās likmes, vai arī ir jāmaksā ievērojami vairāk, ko nodrošina progresīvie vai citi instrumenti, kā piemēram, neapliekamā minimuma atcelšana vai tamlīdzīgi. Līdz ar to te ir tā diskusija — horizontālais-vertikālais taisnīgums — un kas ir taisnīgāk uzlikts — proporcionālo nodokļu un atstāt nodokļu maksātāju relatīvi tajā pašā pozīcijā, vai no tā, kas tā kā ir apveltīts ar lielāku maksātpēju, tad attiecīgi iekasēt vairāk.

Vai ir pastāvējusi šī regresivitāte? Jā, šāda regresivitāte ir pastāvējusi, ņemot vērā to, ka iemaksu objekts tika ierobežots ar maksimālo objektu.

Vai ir leģitīms mērķis novērst regresivitāti? No politikas veidošanas viedokļa jā, jo gala mērķis sociāli atbildīgā valstī ir mazināt plaису, kas ir starp ļoti lieliem ienākumiem – *high incoming individuals* un – *low incoming individuals*, ko atspoguļo attiecīgi nevienlīdzības rādītāji – *gini* koeficients un tamlīdzīgas lietas. Tā kā no tāda viedokļa šis ir tā kā iespējams.

Ja nebūtu šis mērķis... te izskanēja arī jautājums, kā viņu vērtēt.. jebkuru obligātu maksājumu mēs vērtējam pēc trim pamatfunkcijām, kas veic šis nodoklis. Tātad fiskālais mērķis, regulēšanas mērķis un sociālais mērķis, kas varētu būt kā atvasinājums no regulēšanas mērķa vai var pastāvēt arī atsevišķi kā nevienlīdzības mazināšanas pasākums. Šajā gadījumā solidaritātes nodoklis pilda fiskālo mērķi — nodrošināt valsts pamatbudžetu ar ieņēmumiem un attiecīgi pilda savu sociālo mērķi, tas ir, attiecīgi mazināt nevienlīdzību.

Attiecībā paralēli piezīmēs par fiskālo mērķi izskanēja jautājumi par to, vai varētu būt aizvietotājs. Jāņem vērā, ka no fiskālās politikas viedokļa valsts pamatbudžets Latvijas Republikā ir lielākoties ar deficītu, ar hronisko deficītu. Tajā pat laikā speciālais budžets, kas ir sociālais budžets, ilgtermiņā bijis gan ar deficītu, gan ar pārpalikumu. Un pašvaldību budžeti pamatā ir ar nelielu pārpalikumu. Kā rezultātā mērķis nodrošināt stabilas finanses un nodrošināt arī deficīta mazināšanu tieši pamatbudžetā ir iespējams un varētu būt.

Piedāvātie risinājumi, kas ir izskanējuši attiecībā uz iedzīvotāju ienākuma nodokli. 80 procenti no iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem nonāk pašvaldību budžetos. Matemātiski šis samazina kopbudžeta deficītu, bet nerisina jautājumus par stabilu finansēšanu, kas veicams no valsts pamatbudžeta, ņemot vērā arī vēsturisko kontekstu, ka pamatbudžetam tajā gadā bija jāuzņemas arī atbildība par aizsardzības izdevumu finansēšanu atbilstošajā apmērā. Un līdz ar to varētu būt apdraudēti citi izdevumi, tajā skaitā arī tie, kas saistīti ar labklājības nodrošināšanu un sociālās nevienlīdzības mazināšanu, kas arī ir šā konkrētā nodokļa mērķis.

Attiecībā uz administrēšanu. 3. punkts. Attiecībā par administrēšanu te droši vien no tīri praktiska viedokļa. Ir izskanējušas idejas par vienu aili, bet no administrēšanas viedokļa vienkāršāku un efektīvāku veidu diemžēl es nesaskatu. Tad, kad mēs runājam par vienu ailīti, mēs risinām jautājumu, ka ir persona, kurai ir viena darbavieta un šajā vienā ienākumu gūšanas vieta ienākumi pārsniedz noteikto sliekšni. Ar administrēšana ar vienu ailīti, ko iesniedz darba devējs, absolūti neatrisina situāciju, ka ir vairāki ienākumu izmaksātāji vai vairāki darba devēji, kuriem attiecīgi tikai summējot, mēs varam konstatēt, vai ir pārsniegts šis sliekšnis.

Šī administrēšana nodrošina to, ka visi ienākumu izmaksātāji ietur šo nodokli kā soc. apdrošināšanas iemaksas, tas tiek ieskaitīts valsts kasē un informācija, nonākot

līdz Valsts soc. apdrošināšanas aģentūrai, jau tikai Valsts soc. apdrošināšanas aģentūra pasaka, vai šis konkrētais eiro ir nosakāms kā iemaksa vai nosakāms kā solidaritātes nodoklis.

Alternatīva kā progresīvais nodoklis vienmēr ir saistīta ar to, ka tajā ir visaptveroša ienākumu deklarēšana. Tātad papildus slogs fiziskajām personām, bez kura attiecīgi mēs nezināsim, vai šie trīs ienākumu izmaksātāji kopā ir pārsnieguši šo sliekšni vai nav pārsnieguši šo sliekšni.

Attiecībā uz beidzamo jautājumu par likmju atšķirību. Ir divējāda duāla daba. No vienas puses likmju atšķirību nosaka tas sociālais statuss, kas nāk no soc. apdrošināšanas sistēmas. Tātad attiecīgi gan darbaspējas, gan arī es drīzāk teiktu, ka tās ir speciālā budžeta vajadzības un tie īpatsvari vairāk nāk no speciālā budžeta tās ilgtspējas nodrošināšanas, un otrām kārtām, attiecīgi ir administrēšanas vienkāršība, kura nodrošina to, ka šie ieņēmumi tiek novadīti līdz soc. apdrošināšanas aģentūrai, kādi viņi ir.

Eventuāli iedomājoties situāciju, ka likmes nav atšķirīgas un likmes ir absolūti vienādas, tad mēs nostādītu tās personas, kuras bauda samazinātas likmes, situācijā, ka viņām būtu jāpiemaksā klāt. Nu, tad būtu attiecīgi... Mums sistēma ir ar vienādām likmēm, kas sadalās atbilstoši speciālajiem budžetiem. Šīs likmes darba devējs ietur no šā darba ņēmēja. Darba ņēmējs, kuram ir statuss, piemēram, viņš ir izdienas pensijas saņēmējs vai invalīds, vai pensionārs, viņam ir zemākas šīs ieturēšanas likmes. Darba devējs, sasniedzot noteikto mērķi, kuru viņš nezina, jo, ja viņš nav viens darba devējs un viņam ir vairāki darba devēji, viņš to nezina... viņš turpinās ieturēt pēc zemākās likmes. Ja mēs izlīdzinām visas solidaritātes nodokļa likmes vienādas, tad, beidzoties gadam, tad, kad mēs konstatējam, ka šai konkrētajai personai... viņu gan nav daudz, viņi pēc Saeimas atbildes raksta ir kādi 60, būtu jāpiemaksā klāt starpība starp pazemināto likmi, pēc kuras darba devējs ir ieturējis nodokli un to likmi, kura būtu vienāda. Jo tikai gada beigās mēs uzzinātu, vai ir pārsniegts objekta maksimālais lielums. Šķietami vienkārša sistēma ir situācijā, kad ir viens ienākumu izmaksātājs un viens ienākumu saņēmējs. Situācijā, kad ir vairāki ienākumu izmaksātāji, kas ir daudz izplatītāka situācija, kļūst par sarežģītu, un tad ir jāpiemaksā un tad ir uzliekams papildus nodokļu slogs tieši šai grupai, kurai būtu jāpiemaksā solidaritātes nodoklis līdz standarta likmei. Tas atkal no administratīvās vienkāršības viedokļa nebūtu tā kā pamatoti.

Šie ir četri pamatpunkti, kurus es tā kā vēlējos izklāstīt.

Kopumā noslēdzot par nodokļiem un iemaksām... Tas ir mūžsenais strīds par sociālo apdrošināšanu kā tādu un Beveridža un Bismarka sistēmu. Beveridžs vairāk balstījās uz nodokļiem kā vispārējiem ieņēmumiem un savukārt Bismarks vairāk uz iemaksām, kas ir ar darba algu saistītie maksājumi. Mūsdienu pasaulē striktais dalījums

starp vieniem un otriem nepastāv un visas sistēmas izmanto gan-gan... gan vispārējos nodokļu ieņēmumos, gan arī iemaksās.

Man viss. Paldies.

Esmu gatavs atbildēt uz jautājumiem.

I. Ziemele

Paldies. Tiesnešiem, lūdzu, jautājumi. Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Paldies, Ketnera kungs, par jūsu sniegto viedokli.

Jautājums attiecas uz šīm atšķirīgajām likmēm. Jūs jau pieskārties tam, bet droši vien, ka es aicināšu tad to uzmanību nofokusēt varbūt tad tā precīzi uz vienu aspektu. Vai jūs saskatāt jel kādu leģitīmu mērķi tam, ka ir noteiktas atšķirīgas likmes atkarībā no tā, kādiem sociālās apdrošināšanas veidiem darba ņēmējs ir apdrošināts?

K. Ketners.

Tātad, ja mēs runājam par atšķirīgām likmēm, kas ir valsts soc. apdrošināšanas obligātās iemaksās, tas ir saistīts ar apdrošināšanas veidiem un šo speciālo budžetu programmu ilgtspēju – *system ability*. Te nav ielikti tātad attiecīgi tie īpatsvari, kas arī tiek mainīti katru gadu, jo mainās gan saņēmēju loks, gan apjomi un pārsvarā tas ir kā zināmas izmaiņas, lai nodrošinātu izdevumus... lai nodrošinātu izdevumus no konkrētās budžeta programmas.

Ja mēs runājam attiecīgi par solidaritātes nodokli, tad te primārais manā izpratnē ir administrēšanas vienkāršības apsvērums, turpinot ieturēt nodokli pēc tās pašas likmes, kāda ir noteikta iemaksām, lai neradītu papildus slogu maksātājam. Un tas izriet no tā, ka mums ir atšķirīgas likmes iemaksas. Un iemaksas mums ir atšķirīgas likmes, nodrošinot budžeta *system ability* un daļēji mums ir atšķirīgas likmes, ja mēs neņemam tikai klasiski pensionārus, sakarā ar apdrošināšanas veidiem un iespējamiem apdrošināšanas riskiem. Nu, ja tā pavisam globāli teorētiski, tad pensionāriem ir daudz mazāka maternitātes pabalsta saņemšanas iespēja, attiecīgi tā apdrošināšana ir savādāka. Nu, ja tā pavisam rupji un teorētiski sakot.

A. Laviņš.

Tā... Tātad jūs paskaidrojāt, kāds ir šis mērķis attiecībā uz sociālajām iemaksām. Par solidaritātes nodokli jūs minējāt šo te administrēšanas ērtumu. Vai, jūsuprāt, administrēšanas ērtums varētu būt kaut kādā veidā saistāms ar tiem leģitīmajiem mērķiem, par ko runā Satversmes 116. pants?

K. Ketners.

Tā tad attiecībā uz solidaritātes nodokļa likmju atšķirībām. Šeit nav īsti atšķirīga attieksme kā tāda. Šeit mēs turpinām attiekties pret šo personu līdzvērtīgi, kā viņš ir bijis soc. apdrošināšanas iemaksu veicējs. Mēs nepasliktinām viņa stāvokli sakarā ar to, ka viņš ir pārsniedzis objekta maksimumu. Es to interpretētu šādi.

Un viņa stāvokļa nepasliktināšana arī pamato to administratīvo vienkāršību. Mēs varējām arī iet citu ceļu. Solidaritātes nodoklis varēja tikt noteikts kā vienāda likme. Tas ir iespējams. Tas ir likumdevēja izvēlē, bet šajā gadījumā tad saskaņā ar deklarāciju šīm personām būtu jāpiemaksā nākamajā gadā šīs summas.

A. Laviņš.

Vai šādas administrēšanas sistēmas ieviešana prasītu ļoti ievērojamus līdzekļus no valsts budžeta? Jūs minējāt šo sistēmu par to, ka gada beigās piemaksā, tā teikt, līdz tai vienotai likmei. Tas bija jūsu lietotais termins. Vai tas prasītu lielus līdzekļus no valsts budžeta?

K. Ketners.

Absolūti... tas prasītu gan... gan... Gan maksātājiem, gan arī valstij. Valstij tā ir atsevišķa nodokļu uzskaites apakšsistēma, jo katram nodoklim ir nodokļa informatīvajā sistēmā sava apakšsistēma. Mums tas prasītu atsevišķu deklarāciju uzskaiti. Mums tas prasītu datu salīdzināšanu ar Soc. apdrošināšanas aģentūru, kura vienīgā mums zina, kāds ir summārais objekts, salīdzinot ar Valsts ieņēmumu dienestu, kura uzskaitē ir atbilstoši ieturējumi no uzņēmuma nevis no fiziskās personas — saņēmēja. Un, pats galvenais, tas radītu slogu fiziskajām personām tajā ziņā, ka viņām būtu jādeklarē šis pārsniegums jebkādā veidā.. jebkādi pārskati, jebkāda deklarācija vai kā mēs to nesauktu, un attiecīgi iemaksātu to budžetā. Ņemot vērā to, ka fiziskās personas, atšķirībā, piemēram, no tās pašas Igaunijas, mums nelabprāt izmanto elektroniskās deklarēšanas sistēmu, tas ir, kā minimums papildus štata vietas uz deklarāciju pieņemšanu rakstveidā, papildus štata vietas pie konsultēšanas konsultējot, līdz ar to šis risinājums nav vienkāršs.

Ja mēs runājam tikai par situāciju, ka mēs apliekam ar šo likmi tikai tos, kam ir viena darbavieta, kurā viņš saņem ievērojamus līdzekļus un tikai šajā darbavietā ietur nodokli, problēmu ir mazāk. Tiklīdz ir vairākas ienākumu gūšanas vietas, tas var radīt problēmas. Un attiecīgi tā ir atsevišķa uzskaitē. Šajā gadījumā solidaritātes nodoklis, kāds tas ir uzkonstruēts, šo nodokli turpina administrēt Valsts ieņēmumu dienests, Valsts soc. apdrošināšanas aģentūra. Valsts soc. apdrošināšanas aģentūra zina, kā ir sasniegts objekta maksimums un pēc objekta maksimuma tad tas, kas saistīts ar šo konkrēto personu, ar šo konkrēto personas kodu, tiek uzskaitīts kā solidaritātes nodoklis un ieskaitīts pamatbudžetā. Tā ir jau budžeta uzskaitē, kas ir starp valsts institūcijām, neiesaistot papildus personas.

A. Laviņš.

Man vēl beidzamais jautājums izriet no tā, kas ir minēts jūsu rakstveida viedoklī. Te ir norādīts, ka, izstrādājot solidaritātes nodokļa maksāšanas kārtību, tika paredzēts arī iedzīvotāju ienākuma nodokļa bāzes samazinājums, samazinot apliekamo ienākumu par attaisnotajiem izdevumiem solidaritātes nodokļa maksājumiem. Varat šo mazliet detalizētāk izskaidrot?

K. Ketners.

Nu, tā tad mums vispār iedzīvotāju ienākuma nodokļu sistēma ļauj samazināt apliekamo ienākumu par izdevumiem, tajā skaitā valsts soc. apdrošināšanas obligātās iemaksas un tajā skaitā solidaritātes nodoklis. Ja šāds ieraksts nebūtu likumā “Par iedzīvotāju ienākumu nodokli”, tad šis nodokļa maksājums būtu veicams no neto ienākumiem, no ienākumiem jau pēc aplikšanas ar nodokļiem. Līdz ar to tas atkal ir turpinājums tam, ka sociālo iemaksu mehānisma tā kā turpinājums ir šis solidaritātes nodoklis.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā. Man jums būtu divi jautājumi. Pirmais jautājums. Sakiet, lūdzu, jūs devāt ieskicējumu par šo klasifikāciju. Sakiet, lūdzu, vai jūs uzskatītu, ka šis ir nodoklis ar kaut kādu regulatīvu nozīmi... šis solidaritātes nodoklis?

K. Ketners.

Nu, tā kā klasiski es cenšos pieturēties pie trim funkcijām... es teiktu, ka tā ir trešā funkcija, tā ir sociālās nevienlīdzības mazināšana. Ja mēs pieturamies pie divām funkcijām — fiskālā un regulēšanas funkcija — tad, jā, tas ir regulēšanas, tikai tajā nozīmē, ka tas regulē ne tik daudz subjektu uzvedību, cik daudz regulē sabiedriskās attiecības.

G. Kusiņš.

Tad tas būtu patiesībā fiskāls nolūks iekasēt valsts pamatbudžetā...

K. Ketners.

Ir tur divējāds nolūks: ir nolūks mazināt sociālo nevienlīdzību, sociāla funkcija. Un mums tā sociālā nevienlīdzība tiek pārņemta visos starptautiskajos forumos... Otrais nolūks ir fiskālais — nodrošinot ieņēmumus pamatbudžetā, kā es arī minēju savos mutvārdu paskaidrojumos, mums pamatbudžets ir ar lielāko deficītu. Līdz ar to risinājumi, izmantojot iedzīvotāju ienākuma nodokli vai soc. apdrošināšanas iemaksas no fiskālā viedokļa, tā kā nav atbilstoši.

G. Kusiņš.

Paldies. Un tad trešais jautājums. Kā jūs vērtētu solidaritātes nodokļa efektivitāti. Šeit izskanēja vairāki viedokļi, ka nenasniedz mērķi, ka ieguvumi ir ļoti mazi, ka kaut kādi maksātāji, kas būtu potenciāli maksātāji vairs nav maksātāji... kāds būtu jūsu viedoklis? Solidaritātes nodokļa efektivitāte.

K. Ketners.

Tā. Pirmām kārtām es teiktu, ka solidaritātes nodoklis skar ļoti mazu nodokļu maksātāju daļu. Tie arī ir, kā ir minēts... es jau arī atzīmēju augstākā līmeņa vadībā... augsti kvalificētie speciālisti. Pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas no 2009. gada līdz... ja atmiņa neviļ, 2014. gadam, mums bija atcelti griesti. Un principā šie paši augsti apmaksātie profesionāļi maksāja sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Pie tam uz īstermiņa pabalstiem, kā jau minēja Leiškalna, ir bijis noteikts griestu ierobežojums, kas ierobežoja saņemamos pabalstus. Tikai vienu gadu, tātad pa starpu starp iemaksu maksimālā objekta griestu neesamību un solidaritātes nodokli bija soc. apdrošināšanas iemaksu griesti un tad soc. apdrošināšanas iemaksas tika atmaksātas tām personām, kuras pārsniedza to objektu maksimālo lielumu.

Ja mēs skatāmies no fizisko personu viedokļa, viņiem tas stāvoklis ir pasliktinājies, viņi nesaņem to atmaksu. No sociālās nevienlīdzības mazināšanas viedokļa un vispār no tādiem sociālās politikas un taisnīguma mērķiem droši vien, ka ir pareizi, ka maksāspējīgais maksā vairāk un pats šo atmaksu nesaņem. No tā viedokļa, cik tas ir efektīvi vai neefektīvi pasliktinājies... balstoties uz vienu gadu, kad ir veiktas tās atmaksas, kad ir tās atšķirības stāvoklī ar sociālo iemaksu griestu neesamību un solidaritātes nodokli, es pēc tā viena gada neņemtos spriest par ietekmi uz tautsaimniecību. Man nav datu par to, ka tas būtiski pasliktinātu, piemēram, kaut kādas tiešas investīcijas vai ir kādi investori, kas ir atteikušies no saviem mērķiem.

G. Kusiņš.

Un pēdējais jautājums. No jūsu rakstveidā iesniegtā viedokļa. Jūs norādāt, ka valstij ir plaša rīcības brīvība un šīs rīcības brīvības ietvaros arī ir tiesības izvēlēties,

kādas nodokļu likmes un kādām personu kategorijām paredzamas. Tātad šajā lietā mēs jau vairākkārt runājam par šīm nodokļa likmju atšķirībām. Sakiet, lūdzu, ar kādiem argumentiem tad varētu pamatot, ka 2016. gadā, piemēram, tā likme ir personai, kas sasniedza vecumu, kas dod tiesības saņemt pensiju, tā likme ir 28,75, savukārt šogad ir 29,73. Kas ir tas objektīvais, kas tagad ir noticis, lai tas procents mainītos no solidaritātes viedokļa?

K. Ketners.

Tātad... nu droši vien, ka par likmi. Runājot par likmi, es jau minēju, ka likmju atšķirības nosaka pamatā budžeta stabilitāte un apdrošināmie riski. Tās nelielās likmes izmaiņas gadu no gada, ko likumdevējs ir paredzējis soc. apdrošināšanas iemaksās, ir saistāmas ar katras atsevišķas programmas iekšējo noturību, ilgtspēju. Vai ir pamatojums no subjekta viedokļa? Droši vien, ka Labklājības ministrija varētu pamatot no teorijas viedokļa labāk. Mans uzskats ir tāds, ka likmes ir mazākas tāpēc, ka noteiktie riski vai noteiktās programmas ir mazāk nozīmīgas priekš šiem subjektiem. Un attiecīgi šie subjekti arī bauda mazākas likmes. Tas ir zināmā mērā kaut kādā veidā līdzvērtīgs nodokļa atlaidei vai nodokļu atvieglojumam noteiktai sociālajai grupai.

G. Kusiņš.

Ja mēs paturpinām par šo nodokļa atvieglojuma filozofiju attiecināšanu uz samazinātām likmēm, kā es saprotu, ka jūs gribat norādīt. Iepriekš, izskatot atšķirīgu nodokļu likmju pamatojumu, vairākas pieaicinātās personas teica, ka tā ir ne tikai administrēšanas vienkāršība, bet arī, ka šādi tiek sniegts atbalsts atsevišķām maksātāju grupām, respektīvi, ka šis ir atbalsts strādājošiem pensionāriem vai atbalsts izdienes pensiju saņēmējiem ar tādu pašu nolūku. Sakiet, lūdzu, vai jūs tam piekrītat tādā ziņā, ka, piemēram, šie Ministru kabineta noteikumi, kas automātiski tiek attiecināti tātad arī uz solidaritātes nodokļa iemaksu, jo tā ir vienkārši sistēmas pārceļšana, piemēram, tādā situācijā... ka šo noteikumu... 747. noteikumu 5. punkts saka, ka obligāto iemaksu likme, ja darba ņēmējs tiek nodarbināts brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā. 29,05. Šobrīd... ja brīvības atņemšanas vietā, tad ir 28,74. Kur jūs saskatāt kaut kādu objektīvu un racionālu apsvērumu, kāpēc tās likmes ir šādas tieši šīm personām? Kāpēc šīs personas būtu jāatbalsta? Lai viņas turpinātu atrasties brīvības atņemšanas vietās?

K. Ketners.

Nē, te attiecībā uz atvieglojumiem nodarbinātajiem ieslodzījuma vietās... tas ir diezgan populārs koncepts, kas bija deviņdesmitajos... Mums no šā koncepta ir bijusi arī uzņēmumu ienākumu nodokļa atlaide uzņēmumiem, kas nodarbina ieslodzītos. Tas ir jautājums par ieslodzīto atgriešanos normālā sabiedrībā un darba specialitātes iegūšanu, un iespējām strādāt.

G. Kusiņš.

Bet ja kāds no tādiem bija... tad viņš šobrīd, ja ir sasniedzis griestus... es nezinu vai kāds ir...

K. Ketners.

Es pieņemu, ka viņš nav sasniedzis griestus... līdz ar to tas nav tā kā solidaritātes nodokļa jautājums, tas ir vairāk valsts soc. apdrošināšanas obligāto iemaksu jautājums.

Un, runājot par valsts soc. apdrošināšanas iemaksām ir divējāds apsvērums.

Pirmais apsvērums ir nodokļu atvieglojums šai grupai, veicinot nodarbinātību ieslodzījuma vietās. Kaut gan man personīgi nav zināms. 90. gados es zināju, ka ir bijuši divi uzņēmumi tādi, kas nodarbojas ar nodarbināšanu, šobrīd es tā kā neesmu interesējies un nezinu. Bet 90. gados tie uzņēmumi izmantoja gan uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaidi, gan šo atšķirīgo likmi. Es teiktu, ka šī likme no tāda grupu viedokļa ir zināmā mērā politikas mantojums no deviņdesmitajiem. Attiecībā uz tiem procentiem, kā viņi mainās, te ir jāņem vērā, ka ir speciālajā budžetā maksātāju skaits pa grupām, maksātāju iemaksas. Un tad otrajā pusē ir saņēmēji un saņēmēju saņemtie pabalsti. Un tas mēģinājums ar tiem procentiem ir visu laiku nolīdzsvarots šajos speciālajos budžetos pa programmām. Un līdz ar to tās likmes izmaiņas ir saistāmas vairāk vai mazāk ar budžeta stabilitātes *system ability* ilgtspējību.

G. Kusiņš.

Tātad, jūsuprāt, arī tās likmes, kas ir šīm personām, tātad pilnīgi visiem automātiski, pārnesot šo vienu sistēmu, kas ir sociālās apdrošināšanas iemaksas, pārceļot uz solidaritātes nodokli, arī tajā solidaritātes nodokļa maksāšanas laukā šīs likmes ir objektīvas un racionāli izskaidrojamas, ja?

K. Ketners.

Es uzskatītu, ka nebūtu pamatoti šīm grupām atcelt šīs samazinātās likmes, jo, kā es jau teicu, atceļot šīs likmes, būtu jāmaksā vienāda kopējā likme, kas ir lielāka par samazināto likmi. Un lielāka likme būtu jāmaksā tad gada beigās, deklarējot, kas uzliktu papildus slogu tieši šīm maksātāju grupām, kurām tiek piemērotas samazinātās likmes.

G. Kusiņš.

Varbūt darba devēji varētu maksāt mazāko iespējamo likmi? Kāpēc tiem tikai jāpiemaksā līdz maksimālajai? Varbūt varēja otrādi?

K. Ketners.

Iespējams, ka varētu būt otrādi, bet tad ir jautājums, vai mēs būtu sasnieguši fiskālo mērķi. Bet šeit tādā gadījumā tas ir jautājums likumdevējam par mazāko iespējamo likmi. Tas būtu sasniedzams... Iespējams, ka viņi maksātu. Bet jebkurā gadījumā darba devējs, ja ir vairāki darba devēji, nezina, vai ir sasniegti obligātā maksājuma griesti. Ja ir vairāki maksātāji, tad mēs nezinām, kad ir sasniegti griesti. Griestu sasniegšanu zinās Valsts soc. apdrošināšanas aģentūra. Līdz ar to jebkurā gadījumā pārsniegums pār griestiem ir drīzāk deklarēšana, kur var izdomāt kādu vienkāršotu sistēmu, ka soc. apdrošināšanas aģentūra informē par griestu sasniegšanu un tad maksātājs apstiprina un piemaksā. Bet jebkurā gadījumā tie ir administrēšanas izdevumi. Vai nu tie ir uzlikti maksātāju pusei, deklarējot, vai tie ir uzlikti aģentūras pusei, informējot un izsūtot informāciju maksātājiem.

G. Kusiņš.

Paldies, Ketnera kungs. Šobrīd nav jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies. Man ir daži jautājumi. Sakāt, lūdzu... Solidaritātes nodoklis, vismaz kā ideja viņš, protams, pastāv arī citās valstīs. Un attiecīgi, teiksim, tas ir maksājums tiešām no kapitāla, no ārkārtīgi lieliem ieņēmumiem. Tur ir Francijas modelis un ļoti daudz kas...

K. Ketners.

Es neteiktu, ka viņi ir solidaritātes...

I. Ziemeļe.

Es pabeigšu savu jautājumu, Ketnera kungs... kas patiesībā tāds arī bija. Vai jūs varat iedomāties... pirmkārt, tātad jūs zināt, kāda bija tā patiesā ideja aiz solidaritātes nodokļa ieviešanas. Vai pie tās idejas, kas Latvijā tika apspēlēta un īstenota, bija absolūti bija nepieciešams sasaistīt šo nodokli ar sociālās apdrošināšanas maksājumiem. Vai tiešām nevarēja izdomāt neatkarīgu solidaritātes nodokli?

K. Ketners.

Tātad ir divi aspekti.

Pirmais aspekts. Nodokļi kā tādi tiešām ir ļoti daudzi.... Ir jūsu pieminētais Francijas, Norvēģijas, Šveices variants, tie ir bagātības nodokļi. Man bija pat zinātniskais raksts par šo tēmu un vienu reizi arī tātad populārzinātniska intervija. Un es izteicos, ka ja jūs gribat nodrošināt taisnīgumu, tad izmantojiet bagātības nodokli. Mani izlamāja par tādu komunistiski sociāldemokrātisku ievirzi. No politikas viedokļa... bagātības nodoklis ir labāks, jo tas ir nodoklis, kas uzliekams īpašumam. No

administrēšanas viedokļa tas ir sarežģītāks un saistīts ar to, ka mums šis īpašums ir jākonstatē un problēmas ir ar īpašuma atkal ikgadējo deklarēšanu un nodokļu maksāšanu. Es nesaku, ka tas tehniski nav atrisināms, bet acīmredzot tas nav bijis tāds īstermiņa risinājums, ko uz ātru roku varēja ieviest.

Otrais aspekts. Par soc. apdrošināšanas iemaksām ilgtermiņā. Mums visu laiku ir politiskas diskusijas par iemaksu griestiem. Iemaksu griestu atcelšana notika pirmo reizi, ja atmiņa nevil, 2008. gadā vēl pirms krīzes, kā argumentu minot, ka bagātajiem noteikti ir jāmaksā vairāk. Ja jūs prasāt personīgi manu viedokli, es esmu horizontālā taisnīguma piekritējs. Nodokļu sistēmā ir jāatstāj maksātāju relatīvi tajā pašā pozīcijā, kāda viņa ir bijusi pirms nodokļa piemērošanas, bet Latvijas Republikā mēs... tā kā vairākums, ja runājam par sabiedrību, vairāk esam vertikālā taisnīguma piekritēji, ka bagātajiem ir jāmaksā ne tikai proporcionāli vairāk absolūtajos skaitļos, bet arī vēlams progresijas ietvaros. Un šis solidaritātes nodoklis ir instruments, ar kuru mazina regresiju, kā, pārsniedzot noteikto sliekšni, kopējais slogs samazinās.

I. Ziemeļe.

Tad jūs tiešām saskatāt jēgu tajā, ka, teiksim, likmes un atlaides, kuras ir pilnīgi saprotamas tātad apdrošināšanas kontekstā... valsts obligātās apdrošināšanas kontekstā, ka tā pati filozofija tiek pārnesta uz šo solidaritātes nodokli, kuram, protams, gan pēc mērķa, gan pēc idejas ir pilnīgi cits...

K. Ketners.

Idejiski solidaritātes nodoklim ir tātad divi mērķi. Aplikt ar ienākuma nodokli papildus iemaksu vai, precīzāk sakot, angļiski tas vispār būtu *sure charge*, tātad ienākumus, kas pārsniedz noteikto sliekšni, tas ir pirmais mērķis, kas ir minēts. Otrais mērķis ir tīri fiskālais — novirzīt šos ieņēmumus pamatbudžetā. Ja tiktu piemērotas soc. apdrošināšanas iemaksas bez griestiem, šie ieņēmumi tiktu novirzīti uz valsts speciālo budžetu, kas absolūti neatrisina valsts pamatbudžeta...

I. Ziemeļe.

Jā... fiskālās telpas.... jā un aizsardzības vajadzības... Jā, tā tas ir.

Sakāt, lūdzu, runājot par darba devējiem. Izskanēja iepriekš tātad tāds viedoklis, ka attiecībā uz šīm te dažādajām likmēm, kas ir saistītas ar apdrošināšanas riskiem tātad darba ņēmējam... bet no darba devēja pozīcijas, ka, teiksim, ka šīm te likmēm, ka viņas ir ļoti grūti izskaidrojamas un pamatojamas. Kā jūs uz to skatāties?

K. Ketners.

Es uz to skatos no tā viedokļa, ka valsts iekšzemē var izvēlēties, kādas likmes un kādus atvieglojumus valsts piemēro. Es uz to skatos no tā viedokļa, ka atkal

administratīvā vienkāršība, kas priekš manis šajā gadījumā ir nozīmīga, ir tāda, ka darba devējs turpina ieturēt iemaksas pēc tās pašas likmes. Tā praktiskā problēma ir tāda, ka darba devējs, ieturot iemaksas, vēl nezina, vai šīs iemaksas realitātē ir solidaritātes nodoklis vai vēl joprojām ir iemaksas. Tāpat kā pirms tām sistēmām, kad pastāvēja valsts soc. apdrošināšanas obligāto iemaksu objektu griesti, darba devējs nezināja, vai objekta griesti ir sasniegti vai nav sasniegti. Un, sasniedzot šos griestus, kurus viņš tāpat ieturēja pēc šīs te likmes, pēc tam Soc. apdrošināšanas aģentūra pēc speciāliem noteikumiem atmaksāja atpakaļ pārmaksātās soc. apdrošināšanas obligātās iemaksas.

I. Ziemele.

Skaidrs. Tiesnese Rezevska.

D. Rezevska.

Man radās jautājums laika gaitā, kad jūs izklāstījāt savu viedokli. Sakiet, es no jums tad sapratu tā, ka ekonomikas teorija, teiksim, ekonomikas zinātne, neuzstāda nekādas atšķirīgas prasības nodokļu izstrādei, likmju pamatotībai, likmju aprēķināšanai atkarībā no tā, kādā valstī šī nodokļu sistēma tiek radīta — demokrātiskā tiesiskā valstī vai totalitārā valstī. Tad ekonomikas zinātnes teorija nekādas prasības neuzstāda atšķirīgas.

K. Ketners.

Es mazliet uzdošu precizējošu jautājumu par demokrātisko un totalitāro valsti.

D. Rezevska.

Nu, teiksim, Latvija ir demokrātiska tiesiska valsts. Un šajā valstī, izstrādājot nodokļu sistēmu, ekonomikas teorija, ekonomikas zinātne neuzliek nekādas prasības, kā ir jāizstrādā nodokļu sistēma šādā valsts iekārtā?

K. Ketners,

Tāpat ekonomikas zinātne mazāk orientējas uz... teiksim tā... uz organizatoriskajām struktūrām vai tamlīdzīgām struktūrām. Pastāv ļoti dažādas teorijas attiecībā uz to, kāds nodokļu lielums ir optimāls, pastāv ļoti dažādi uzskati uz to, kādām ir jābūt nodokļu likmēm. Piemēram, pirmajā sēdē, kur es biju, tiesnesis Laviņš minēja Lafēru. Joprojām zinātnieki strīdas par to, kurā punktā ir tas lūzuma punkts. Vai tie ir 50 procenti no kopējiem ieņēmumiem, vai tie ir 30 procenti. Un, ja pavisam mēs strikti runājam par Artūra Lafēra teoriju, tad tā attiecas uz korporatīviem ienākumu nodokļiem. Tas nebūt neattiecas uz fizisko personu nodokļiem un nekur pie piedāvājuma ekonomikas jūs neatradīsiet nekādas atziņas par fizisko personu ienākumu nodokļiem.

No likmju viedokļa... Kopš vācu profesora Vāgnera ir pamatprincipi nodokļu sistēmas noteikšanai. Fiskālie principi. Tātad ieņēmumu pietiekamība un ieņēmumu elastība, tautsaimniecības principi — tātad attiecīgi avota izvēle un nodokļa objektu izvēle. Ētiskie jeb taisnīguma principi, kur atkal mēs varam strīdēties par to, kas ir labāk — horizontālais vai vertikālais taisnīgums, un administratīvā vienkāršība un tas, kas ir pazīstams no Ādama Smita laikiem — ērtums, iekasēšanas vienkāršība, noteiktība. Tas, kas attiecas uz maksātāja pienākuma izpildes noteikšanu. Vadoties pēc šiem četriem principiem, katra valsts izvēlas pati, kādas likmes var piemērot. Mūsdienās katras valsts rīcība brīvības ziņā vienmēr ir ierobežota no starpvalstu attiecību aspekta. Vairāk vai mazāk pastāv diskusijas par nediskrimināciju, bet pārrobežu aspekta darījumiem. Bet teikt, ka ir kaut kāds līmenis, kuru obligāti visiem jāievēro, tā būtu iejaukšanās katras konkrētās valsts suverēnajās tiesībās noteikt nodokli.

D. Rezevska.

Nu, jā... bet valsts demokrātiskas tiesības uz valsts sistēmu, protams, raksturojas ar varas dalīšanas principu, vai ne? Un tur tātad ir varas atzari — ir likumdevēja vara un izpildvaras atzars, un tiesu varas atzars... Un tad no šīs ekonomikas teorijas es tomēr saprotu arī, ka likumdevēja varas atzars nu nav tā absolūti brīvs, patvaļīgi... tāds, ka pilnīgi patvaļīgi noteikt visu, kā nu viņš tagad vēlētos... viņi, teiksim tā... likmes, kādas grib... nu, tāda absolūta brīvība vienam varas atzaram demokrātiskā tiesiskā valstī.

K. Ketners.

Šis jūsu jautājums ir droši vien jāskata kontekstā ar budžeta tiesībām. Ir dažādas budžeta veidošanas sistēmas. Ir Vestminsteres sistēma, kur attiecīgi parlaments akceptē izpildvaras piedāvāto budžetu. Neakceptēšana nozīmē to, ka attiecīgā valdība demisionē vai, sadzīviski vārdiem, krīt. Ir sistēmas, kur šāds priekšnosacījums nav, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs Kongress ir absolūti brīvs mainīt gan prognozes, gan izdevumu apropriācijas, gan arī ieņēmumus. Kaut gan, protams, jebkurā gadījumā nodokļu politikas veidošana ir komplekss pasākums, kurā iesaistīta gan izpildvara, gan likumdošanas vara. Bet valsts kā tāda, kā visu atzaru kopums, ir tiesīga noteikt diezgan brīvi nodokļus.

D. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemele.

Kolēģiem vairāk nav?

Lūdzu, pieteikuma iesniedzēji.

K. Strazds.

Paldies. Paturpinot tiesneses Rezevskas jautājumu. Vai, jūsuprāt, Satversme ierobežo likumdevējam tiesības nodokļu politikā?

K. Ketners.

Ja jūs prasāt par konkrēto regulējumu, tad konkrētais regulējums Satversmē attiecībā uz nodokļiem mums ir tikai 73. pantā. Attiecībā uz avotu izvēli, kā vienmēr ir politisko lēmumu kopums.

K. Strazds.

Paldies. Nākamais jautājums. Jūs minējāt, ka solidaritātes nodokļa mērķis ir izlīdzināt šo te sociālo nevienlīdzību... citējot, ka maksātspējīgie maksā vairāk... Vai, jūsuprāt, tas risinājums, kādā veidā ir ieviests solidaritātes nodoklis... un šeit es konkrēti domāju to objektu, ar ko tas tiek aplikts, un ņemot vērā to, ka ne vienmēr darba algas saņēmēji vai ar sociālajām iemaksām aplikamo ienākumu saņēmēji ir uzskatāmi par tiem bagātākajiem cilvēkiem, vai tas, ka šobrīd šis te nodoklis ir ieviests, ir pietiekoši efektīvs, lai sasniegtu to mērķi?

K. Ketners.

Tātad, ja mēs tā kā ar jēdzieniem runājam... tad maksātspējīgais maksā vairāk. Šāds ir vertikālā taisnīguma pamatpostulāts. Un, ņemot vērā to, ka mums ir noteikts maksimālais obligāto iemaksu objekts tāds, kāds viņš ir noteikts... pārsniedzot šo objektu un neiekasējot nedz iemaksas, nedz nodokli, attiecīgi veidojas zināma regresivitāte un relatīvi pret gūtajiem ienākumiem šie ienākumu saņēmēji maksā mazāk. Tas likmes kritums, kas acīmredzot ir lietā gan kā grafiks, gan kā tabula.

K. Strazds.

Es paturpināšu šo jautājumu. Vai tas, ka solidaritātes nodoklis netiek attiecināts uz ienākumu no kapitāla, ļauj pietiekami efektīvi sasniegt likuma 2. pantā minēto mērķi?

K. Ketners.

Jāsaka tā, ka ienākums no kapitāla Latvijas Republikā vispār ir pakļauts arī zemākajām iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmēm. Un ienākums no kapitāla ir pakļauts šīm zemākajām likmēm, ņemot vērā apsvērumus, kas saistīti ar pasīvo ienākumu dabu un ņemot vērā apsvērumus par kapitāla mobilitāti. Tiesnese Rezevska prasīja par ekonomiskajiem apsvērumiem. Ekonomiskie apsvērumi avotu izvēlē ir tajā skaitā kapitāla mobilitāte, ko parasti ņem vērā pie tautsaimniecības principiem un tad attiecīgi valstis, piedāvājot zemākas likmes šiem te kapitāla ienākumiem, rūpējas par kapitāla

mobilitāti. Šis vispār ir raksturīgi Ziemeļeiropas valstu ienākumu nodokļu sistēmām. Praktiski visās valstīs jūs atradīsiet atšķirīgas likmes darbaspēka un pašnodarbinātajām personām un ienākumam no kapitāla. Tāds politiskais risinājums ir iespējams.

K. Strazds.

Paldies. Ņemot vērā, ka lielākoties solidaritātes nodokli sauc par ienākuma nodokli, un ir šī te pietiekoši tomēr ciešā sasaiste ar sociālajām iemaksām, vai par to arī neliecina tas, ka šo te nodokli, iedzīvotāju ienākuma nodokli, vajadzībām var atskaitīt kā attaisnotos izdevumus... respektīvi... Un tas otrs papildjautājums šim jautājumam. Vai arī citur pasaulē tā sistēma šāda ir sastopama, ka vienu ienākuma nodokli var atskaitīt cita ienākuma nodokļa vajadzībām?

K. Ketners.

Tā... Tātad attiecībā uz ciešo sasaisti. Pēc būtības, ja mēs runājam par darbaspēka nodokļiem pēc statistikas un visur, kur ir izmantoti dati par regresivitāti, ir izmantotas statistikas klasifikācijas, mums ir trīs nodokļi, kas ir saistīti ar darbaspēku – *taxes on labours*, kas sastāvētu no *income taxes*, *social insurance contributions*, *taxes on payroll and workforce*. Tātad mums ir šis trīs nodokļu veids. Trešais nodoklis vai solidaritātes nodoklis ir ieviests nesēn kā risinājums objekta noteikšanai. Likmes noteikšanas vienkāršībai izmantotas tās pašas likmes. Tas ir kā nodoklis, kas saistīts ar darbaspēku, precīzi formulējot, fizisko personu ienākuma nodoklis.

Attiecībā uz atskaitīšanu no attaisnotiem izdevumiem, tātad ir ļoti daudzas sistēmas. Tur ir vairākpakāpju ienākumu nodokļa... ienākuma nodoklis var tikt atskaitīts no apliekamā ienākuma nākamā līmeņa ienākuma nodokļa dēļ. Ļoti daudzas sistēmās ir atskaitīti, piemēram, reģionālie nodokļi, kas tiek iekasēti atsevišķi. Ir sistēmas, kur ir iekasēti tā saucamie *income surcharges*, tur varētu būt gan tie, kas atskaitās tātad kā attaisnotie izdevumi, gan tie, kas ir uzliekami virsū. Piemēram, vācu sistēmā *Solidaritātszuschlag*, kas ienākumu iemaksā, *income surcharges*, ja angļiskajā versijā mēs šo terminu lietojam, ir iekasēts kā procents no iedzīvotāju ienākumu nodokļa. Tātad šajā gadījumā ir ielikts nevis iekšā, bet ielikts ārpus iedzīvotāju ienākuma nodokļa. Šādā gadījumā viņš nav atskaitāms, tas ir nodoklis uz nodokļa. Gadījumā, ja tas ir iekšā kā reģionālais nodoklis... vēl Latīņamerikas valstīs ir ļoti populāri šādi vairāki ienākumu nodokļu veidi, tad tas būtu atskaitāms priekš centrālā ienākuma nodokļa.

K. Strazds.

Bet Latīņamerikas valstīs tas nodoklis droši vien ir saistīts ar to, ka tur ir federatīva valsts uzbūve un ir šie te divu pakāpju nodokļi, kas nav Latvijā.

K. Ketners.

Ir arī variācijas, kur viena un tā paša teritoriālā dalījuma ietvaros tiek iekasēti vairāki šie nodokļi, bet jūs man prasījāt, vai ir iespējams, ka ienākumu nodokli atskaitām no cita ienākuma nodokļa bāzes. Jā, ir.

K. Strazds.

Paldies.

Attiecībā par alternatīvām. Jūs kā galveno alternatīvu uzsvērāt šo te pienākumu nodokļu maksātājiem iesniegt deklarāciju un piemaksāt nodokli. Bet tajā pašā laikā no 2018. gada likumdevējs ir ieviesis sistēmu par progresīvo diferencēto neapliekamo minimumu, kur Valsts ieņēmumu dienests paziņos darba devējiem par šo te piemērojamo neapliekamo minimumu. Un tas attieksies, rupji rēķinot uz 650 tūkstošiem jeb 75 procentiem darba ņēmēju. Vai tā administrēšanas alternatīva varētu būt arī, ka šo te informāciju Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra caur VID EDS sistēmu nosūta darba ņēmējiem, darba ņēmējs ietur nodokli, iemaksā budžetā, nevienam nekas papildus nav jāpiemaksā un nav jāiesniedz papildus deklarācijas un šīs te sistēmas ieviešana... paziņošanas ieviešana nemaz nebūtu sarežģīta.

K. Ketners.

Tātad uz solidaritātes nodokli ir mazliet savādāk, jo uz solidaritātes nodokli man ir jāpaziņo visiem darba devējiem, ka viņiem ir jāieskaita solidaritātes nodoklis solidaritātes nodoklī. Bet tas kļūs zināms tikai tīri praktiski... pusotrs mēnesis... Te ir mazliet atšķirīgi gan uz piemērojamām likmēm, tātad no nākamā gada ir 20, 23 un 31,4... gan attiecībā uz neapliekamo minimumu nekā uz solidaritātes nodokli. Ja risinājums ir iespējams, tad ir iespējams risinājums, ka soc. apdrošināšanas aģentūra paziņo Valsts ieņēmumu dienestam, Valsts ieņēmumu dienests caur EDS sistēmu paziņo darba devējam. Bet jebkurā gadījumā var veidoties situācija, ka ir jāpiemaksā klāt, un tas ir jādara fiziskai personai nevis vienkāršai ieturēšanas sistēmai.

K. Strazds.

Labi. Paldies. No manas puses viss.

I. Ziemeļe.

Paldies. Saeimas pārstāvjiem?

I. Tralmaka.

Paldies. Man būs viens jautājums. Varbūt jūs zināt... es ceru, ka jūs zināt... mums par ārvalstu praksi ir vairāk.. Mans jautājums. Mums Latvijā ir vairāki atvieglojumi, kas ir piešķirti personām, neatkarīgi no ienākuma līmeņa, bet no tādas

kādas sociālas grupas, kurai viņi pieder. Piemēram, invalīdi, pensionāri, atvieglojumi pa apgādājamiem un tā tālāk. Vai jums ir zināms, vai kādās citās valstīs arī ir šādas te sistēmas, ka ir kaut kādi atvieglojumi un tad neatkarīgi no tā, kādi ir personas ienākumi, tomēr viņi piemērojas. Ja jūs varētu... ja jūs zināt... varbūt kaut kādās...

K. Ketners.

Parasti ir atvieglojumi, ko piešķir ienākuma nodokļa ietvaros. Parasti viņi arī ir tādi, kā jūs minējāt... tas ir, sakarā ar invaliditāti vai pensionāriem. Atšķiras pieejas. Ir valstis, kuras piešķir veco ļaužu nodokļu atvieglojumu, lielāku neapliekamo minimumu, pārsniedzot vecuma sliekšni 65 gadus. Piemēram, ir valstis, kuras izmanto līdzīgi kā pie mums, piesaisti pie statusa pensionārs vai nepensionārs. Tā kā ir šādi te piemēri atkarībā no mērķa. Pamatmērķis ienākumu nodokļos ir saistīts ar atšķirīgajiem bāzes izdevumiem. Un attaisnotie izdevumi ir mazliet lielāki. Tāpēc arī piešķir šos atvieglojumus. Bet jā, ir atkal politikas risinājumi, kur atvieglojums ir piešķirts atkarībā no statusa nevis ņemot vērā ienākumu lielumu.

I. Tralmaka.

Paldies.

I. Ziemele.

Vairāk jautājumu nebūtu? Paldies.

Tiesnesis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Es vienu no jautājumiem, ko uzdevu jums, sasaistīju ar Satversmes 116. pantu un no tā izriet, ka... mēs jau prezumējam, jūs zināt Satversmes 116. panta saturu. Bet tā tad mēs jūs esam aicinājuši kā ekonomikas zinātņu doktoru un profesoru un tāpēc es varbūtās tomēr šo savu jautājumu atkārtot, jo, kā jau es teicu, ņemot vērā, ka jūs uz nodokļu lietām esat bijis vienmēr atsaucīgs un Satversmes tiesas procesos bijāt, jums jau ir tāds priekšstats, ka to jautājumu varētu formulēt arī mazliet juridiskāk un minēt pantu saturu. Tātad Satversmes 116. pants runā par trīs leģitīmiem mērķiem: citu cilvēku tiesību aizsardzība, demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība un sabiedrības labklājības drošība un tikumība. Vai šīs atšķirīgās likmes, kas ir solidaritātes nodoklī atkarībā no personas sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem un veidiem, kuriem viņa ir apdrošināta, jūs kaut kādā veidā saskatāt šajās atšķirīgajās likmēs leģitīmo mērķi? Vai tas ir tā teikt, attālināts ar, lūk, šiem trīs minētajiem? Vai ir kaut kāda saikne, kur tomēr jūs varētu saskatīt?

K. Ketners.

Nu, ja jūs tā gribat tieši attiecināt uz kādu no šiem trim, es vairāk...

A. Laviņš.

Jautājums ir, vai jūs varat sasaistīt vai nesaskatāt?

K. Ketners.

Es mēģinātu sasaistīt, es neteikšu uzreiz, ka es varētu... ar sociāli atbildīgo valsti un sociālās nevienlīdzības mazināšanu ar šo te atšķirīgo attieksmi, kas ir ar samazināto likmi. Bet īsti sasaistīt... es tāpēc arī uzveru uz šo budžeta komponenti... es nevarētu, jo tās likmes mums mainās katru gadu. Un mainās ne tik daudz tāpēc, ka kaut kas mainās sociālajā statusā, bet tāpēc, ka mēs gribam nodrošināt budžeta stabilitāti un katra speciālā budžeta programmas stabilitāti.

Līdz ar to... sasaistīt tiešā veidā likmes atšķirības, piemēram, starp parasto darba ņēmēju un minēto darba ņēmēju ieslodzījuma vietās, es nevarētu. Kaut gan es varu atrast pamatojumu, kāpēc mēs piedāvājam šo atvieglojumu nodarbinātības veicināšanai ieslodzījuma vietās. Kaut gan atkal manā rīcībā nav ziņu, vai šis atvieglojums gala rezultātā sasniedz savu mērķi, jo atkal es kā ekonomists pieturos pie uzskata, ka nodokļi nebūt nav vienīgais apsvērums, ko ņem vērā investors un ko ņem vērā saimnieciskās darbības veicējs.

Paldies

I. Ziemele.

Jā... paldies Ketnera kungam par šo viedokli.

Tātad mēs esam izskatījuši lietu pēc būtības un mēs varētu atklāt tiesas debates.

Lai lietas dalībnieki varētu sagatavoties tiesas debašu daļai, tiesa pasludinās tagad 15 minūšu pārtraukumu.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Tātad tiesa atklāj debates.

Es gribētu vispirms noskaidrot, cik daudz laika būtu nepieciešams pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem?

A. Leškoviča.

Divdesmit minūtes.

I. Ziemele.

Paldies. Saeimas pārstāvjiem?

I. Tralmaka.

Mēs arī lūgsim divdesmit minūtes.

I. Ziemele.

Ļoti jauki. Tātad, lūdzu, es došu vārdu pieteikumu iesniedzēju pārstāvjiem.

A. Leškoviča.

Godātā tiesa!

Lai gan šīs lietas laikā tika par to jau daudz diskutēts, tik un tā mēs uzskatām, ka tiesiskais regulējums, kāds ir Solidaritātes nodokļa likumam, tomēr nav pietiekami skaidrs, precīzs un paredzams. Līdz ar to šāds nodoklis pēc būtības nevar pastāvēt.

Lai gan tiesā atkal un atkal izskan jautājumi par to, vai ministrijas vērsās kādi nodokļu maksātāji ar sūdzībām, vai iestādēs vērsās, vai notiek arī tiesas procesi, tiek aizmirsts tas fakts, ka, lai arī Finanšu ministrija, piemēram, ir atbildējusi, ka nē, nav vērsušies. Tomēr tiek aizmirsts, ka tad, kad solidaritātes nodoklis tika ieviests, Finanšu ministrijā vērsās nodokļu maksātāji ar lūgumu skaidrot šī nodokļu dabu, proti, to, kā viņš jāvērtē — vai kā sociālā iemaksa vai kā ienākuma nodoklis. Uz to tika saņemts... vairākiem nodokļu maksātājiem līdzīgi pausts viedoklis, ka tas nodoklis ir ne šis, ne tas. Tātad kā atsevišķs ienākuma nodokļa veids.

Tāpat arī tiek tā kā nonivilēts tas fakts, ka tik daudzi pieteicēji — nodokļu maksātāji, fiziskas personas, juridiskas personas — ir vērsušies Satversmes tiesā, cita starpā savos pieteikumos runājot par to, ka īstenībā šo nodokli var vērtēt divējādi. Un tas norāda uz to, ka tiesību normas tomēr nav skaidras un pats par sevi šis fakts neatbilst tiesiskās noteiktības principam.

Jā, mēs esam darba ņēmēju lietā arī minējuši tādas mūsu pārstāvēto darba ņēmēju un darba devēju situācijas ar A1 sertifikātu, ar konvencijām... Jā, mēs nevaram apstiprināt, ka šobrīd jau viņi ir vērsušies pēc A1 sertifikāta, bet tas nemazina to faktu, ka šīs tiesību normas nav pietiekami skaidras un viņas neatbilst tiesiskās noteiktības principam.

Eiropas Savienības tiesa ir vairākkārtīgi atkārtojusi, ka tad, kad iet runa par tiesību normām, kas skar personu finansiāli, tad tiesību normām ir jābūt pietiekami skaidrām. Arī šajā tiesas zālē arī no LDDK mēs dzirdējām, ka tomēr no darba devēju puses šis nodoklis nav viennozīmīgi skaidrs.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī savā judikatūrā ir norādījusi, ka tiesību normas nav skaidras un paredzamas, ja arī konsultējoties vai piemērojot tiesību normu interpretācijas metodes, nav iespējams nonākt pie vienota rezultāta. Un tas īstenībā ir

solidaritātes nodokļa stāsts. Līdz ar to mēs principā uzskatām, ka šis tiesiskais regulējums kā nodoklis nevar pastāvēt.

Pat ja Satversmes tiesa lemj, ka tiesību normas atbilst tiesiskās noteiktības principam, mēs uzskatām, ka apstrīdētās tiesību normas paredz atšķirīgu attieksmi un šī atšķirīgā attieksme nav attaisnojama.

Savā pieteikumā esam runājuši par to, ka šī atšķirīgā attieksme izpaužas divējādi. Pirmais veids ir tas, ka tikai nelielai darba devēju grupai, starp tiem ir arī mūsu pārstāvētie pieteicēji, šis nodoklis ir jāmaksā, lai gan pārējiem šis nodoklis nav jāmaksā. Saeimas pārstāvji ir minējuši, ka tas ir tāpēc, ka mūsu pārstāvētie pieteicēji nepedalās sociālo izmaksu segšanā pietiekošā līmenī. Tomēr uzskatām, ka mēs neesam dzirdējuši no Saeimas pārstāvjiem skaidrojumu, kas tieši pamato šādu uzskatu, jo, kā jau mēs skaidrojām, sociālās izmaksas, kas ir minētas anotācijā, uz kurām arī atsaucas Saeimas pārstāvji arī šajā tiesas zālē, tās ir tās, kas tiek finansētas no valsts pamatbudžeta un pašvaldības budžeta, kuru ieņēmumi galvenokārt veidojas no iedzīvotāju ienākuma nodokļa. Savukārt sociālās iemaksas, tās ir maksājums, kas ir vērsts uz konkrētu nodokļu maksātāju.

Līdz ar to, lai arī tik tiešām tad, kad darba ņēmēja ienākumi sasniedz noteiktu līmeni, darba devējam vairs nav pienākuma maksāt sociālās iemaksas par šo darba ņēmēju, tomēr viņa pienākums maksāt lielas algas un no tā ieturēt iedzīvotāju ienākuma nodokli nebeidzas. Līdz ar to darba devēji tāpat turpina piedalīties netieši sociālo izmaksu segšanā.

Līdz ar to mēs uzskatām, ka Saeimas pārstāvji nav pierādījuši to, ka darba devēji, kas ir solidaritātes nodokļa maksātāji, nepietiekami piedalās sociālo izmaksu segšanā, arī darba ņēmējam sasniedzot šo ienākumu līmeni. Tāpat arī mūsu skatījumā Saeimas pārstāvji nav pierādījuši, ka šis ieguldījums sociālo izmaksu segšanā nav pietiekošs. Darba devēji, kas ir solidaritātes nodokļa maksātāji, budžetā iemaksā vairāk nodokļos nekā pārējie darba devēji.

Arī tiesas zālē mēs esam vairākkārtīgi dzirdējuši to, ka ņemot vērā sociālo iemaksu dabu, pēc būtības nekāda nodokļu regresivitāte nepastāv. Un līdz ar to pēc būtības šāds nodoklis nebija nepieciešams. Līdz ar to arī nav īsti izraudzītais mērķis mazināt šo regresivitāti lēģitīms.

Ja likumdevējs ir vēlējis, lai darba devēji maksā vairāk sociālās iemaksas, tad visvienkāršākais veids, arī neciešot nekādas lielākas izmaksas, tas bija atcelt sociālos griestus. Un, kā mēs arī dzirdējām no Leiškalna kunga, tad šāda griestu atcelšana neradītu tādas sekas nākotnē, uz kurām atsaucās Saeimas pārstāvji.

Arī labums, ko sabiedrība iegūst no šī nodokļa, ir mazāks nekā tad, ja šis nodoklis nebūtu. Mēs dzirdējām to gan no Latvijas Bankas darba ņēmēju lietā, gan no LTRK, no LDDK, ka tomēr tas ļoti negatīvi ietekmē konkurenci, Latvijas konkurenci, nodokļu slogu, iespēju piesaistīt augsti kvalificētu darbaspēku. Līdz ar to solidaritātes

nodoklis pats par sevi nav... un tā atšķirīgā attieksme, kas ir noteikta ar šīm apstrīdētajām tiesību normām, nav samērīga, tādēļ tiesai, lai novērstu to pamattiesību aizskārumu, kāds ir radies ar šo nodokli, būtu jālemj par šī nodokļa atcelšanu no tā spēkā pieņemšanas brīža.

Ja tomēr Satversmes tiesa lemj, ka solidaritātes nodoklim būt, tad uzskatām, ka apstrīdētās tiesību normas tomēr ir atceļamas uz tā pamata, ka atšķirīgā attieksme arī nav attaisnota arī tad, ņemot vērā tās atšķirīgās likmes, ko darba devējam ir jāmaksā.

Lietas izskatīšanas laikā mēs neesam dzirdējuši no Saeimas pārstāvjiem un ministrijām kaut kādu ticamu izskaidrojumu tam, kāds tad ir šis ekonomiskais pamatojums šīm atšķirīgajām likmēm. Ja solidaritātes nodokli vērtē kā sociālās iemaksas, tad likuma atšķirība ir ļoti skaidri pamatota un tā veidojas no tā, kādiem veidiem darba ņēmējs ir apdrošināts. Tomēr, ja solidaritātes nodokli vērtē kā ienākuma nodokli, uz ko arī pastāv Saeimas pārstāvji un arī ministrijas, tad tāda pamatojuma nav. Un, ja mēs skatāmies likumā ierakstīto mērķi, tātad mērķis bija panākt to, lai tie, kas nopelna vairāk, arī maksā vairāk.

Tomēr ne Saeimas pārstāvji, ne ministrijas nespēja ticami izskaidrot, kāpēc pie vienāda ienākuma vienā gadījumā darba ņēmējs un darba devējs maksā vairāk un otrā gadījumā darba ņēmējs un darba devējs maksā mazāk.

Mēs esam vairākkārtīgi minējuši, ka arī nodokļu jomā likumdevēja rīcība nav neierobežota. To ierobežo vienlīdzības princips un samērīguma princips. Tomēr mūsu skatījumā tiesību normu atbilstība šiem principiem ir jāvērtē arī likumprojekta izstrādes gaitā, nevis jāmeklē attaisnojums savai rīcībai, jau atrodoties Satversmes tiesas zālē.

Lietas izskatīšanas laikā esam pietiekoši dzirdējuši par to, ka pēc būtības šis nodoklis, lai arī tas ir likumā skaisti ierakstīts, tas nebija domāts kā sociālās nevienlīdzības mazināšanas mehānisms, bet gan kā budžeta papildināšanas instruments. Un nedz likumprojekta izstrādāšanas gaitā, nedz arī tā apspriešanas gaitā pēc būtības nav apspriests likmju jautājums, it sevišķi attiecībā uz darba devējiem. Daudz šajā tiesas zālē tika runāts par nepieciešamību atbalstīt vecuma pensijas sasniegušās personas, personas ar invaliditāti. Tomēr runas par šīm personām ar šādu mērķi parādījās tikai šajā tiesas zālē, bet līdz šim gan likumprojekta izstrādes gaitā, gan apspriešanas gaitā likumdevējam neinteresēja ne pensionāri, ne invalīdi, ne vairāk kā cietumā esošās personas. Vienīgais mērķis bija papildināt budžetu jebkādiem līdzekļiem.

Jā, šeit tiesas zālē izskanēja arī jautājums par to... Par Latvijas uzņemtajām starptautiskajām saistībām atbalstīt pensionārus un personas ar invaliditāti. Tomēr es gribu vērst tiesas uzmanību kaut vai uz to pašu Konvenciju par personu ar invaliditāti. To mērķis ir aizsargāt un atbalstīt tās personas, kurām viņu fizisko un garīgo trūkumu dēļ ir liegta pilnīga un efektīva līdzdalība sabiedrībā. Tātad mērķis ir veicināt vienlīdzību... iespēju vienlīdzību un pieejamību un mazināt nabadzības risku, pēc būtības nodrošinot šo personu faktisko vienlīdzību. Savukārt solidaritātes nodoklis

attiecas uz personām, kuras, neskatoties uz saviem fiziskajiem trūkumiem, visu cieņu, strādā algotu darbu, nopelna tik lielu algu, par kuru lielākā daļa fiziski veselo un jauno cilvēku, strādājošo darbinieku var tikai sapņot. Līdz ar to tās nav tās personas, kuras savu fizisko trūkumu dēļ ir pakļautas nabadzības riskam un kurām ir liegtas iespējas gūt darbu, gūt ieņēmumus, lai nodrošinātu sev cienīgu dzīvesveidu, jo pēc būtības šie cilvēki ir faktiski vienlīdzīgi un īsteno savas tiesības, tostarp, uz darbu, uz atalgojumu vienlīdzīgi ar pārējiem. Tādēļ attiecībā uz šīm personām, mūsu skatījumā, ja mēs runājam par likmēm, tad nav nepieciešams vēl papildus valsts atbalsts samazinātā nodokļu sloga veidā.

Arī Latvijas starptautiskās saistības attiecībā uz pensionāriem galvenokārt ir vērstas uz tiem pensionāriem, kuri ietilpst vismazāk aizsargāto personu grupā. Tātad, tai personu grupai, kas ir pakļauta nabadzības riskam.

Atkal, negribot nevienu aizvainot, spilgtākais piemērs ir Aivars Lembergs, kurš katru gadu nopelna algotā ienākumā pusmiljonu eiro un manā skatījumā tas ir krietni vairāk nekā lielākā daļa no mūsu pārstāvētā solidaritātes nodokļa maksātājiem, ko viņi nopelna gadā. Un līdz ar to nosaukt šo personu par vismazāk aizsargāto un tādu, kas ir pakļauta nabadzības riskam, es personīgi nevaru.

Pieteicēju pamattiesību ierobežojumu Saeimas pārstāvji mēģina attaisnot ar tā nebūtiskumu, atsaucoties uz to, ka patiesībā no samazinātās likmes maksā vien 5 procenti darba ņēmēju, bet īstenībā atšķirība ir 3,69 procenti. Un šādi apgalvojumi vien parāda uz likumdevēju nevērību attiecībā uz nodokļu maksātājiem un viņu garantētajām pamattiesībām.

Pirmkārt, kā likumprojekta izstrādes gaitā, tā arī tiesas sēdē Saeimas pārstāvju rīcībā joprojām nav precīzu datu attiecībā uz tiem darba devējiem, kuri maksā pēc samazinātās likmes un pēc mūsu aprēķiniem tie ir nevis 5 procenti, bet mēs varam runāt par 15 līdz 28 procentiem. Tomēr arī tas fakts, ka samazinātās likmes attiecas uz tik nelielu darba devēju grupu, nemazina mūsu pārstāvēto pieteicēju nodarīto pamattiesību aizskārumu, kas radies lielākas likmes dēļ, proti, pieteicēju pārstāvjiem bija jācieš lielāki izdevumi, nekā pārējiem darba devējiem.

Arī runājot par likmju atšķirībām, Saeimas un Finanšu ministrijas pārstāvji mēģina nonivilēt patiesos zaudējumus, kurus darba devēji cieš pamattiesību ierobežojuma dēļ.

Proti, saucot, ka atšķirība ir vien 3 un vairāk procenti, tiek jaukti procenti ar procentpunktiem. Rezultātā tiek pasniegts un mēģināts parādīt, ka tie zaudējumi ir mazāki nekā viņi faktiski ir. Procentpunkti nav tas pats, kas procenti un izdevumu atšķirība ir būtiska.

Tas vēlreiz pierāda to, ka likumprojekta izstrādes gaitā likumdevējs nemaz nav vērtējis apstrīdētās tiesību normas vienlīdzības un samērīguma principa kontekstā. Jo kā var runāt par to, ka atšķirīgā attieksme ir attaisnota, ja likumdevējs nezina ne to, uz

cik darba devējiem tas attiecas, nedz arī to, kādas būtu izmaksas, ja būtu ieviesti alternatīvi risinājumi.

Un to, ka tādi alternatīvi risinājumi ir ieviešami... mēs dzirdējām arī šajā zālē. Tas pats Valsts ieņēmumu dienests ir teicis, ka viņš visu var noadministrēt un lai to izdarītu, viņam nav vajadzīgas štata vietas, nav arī būtiskas lielas izmaksas vai finanšu līdzekļi, kas tam ir vajadzīgi... Jebkurā gadījumā tādas alternatīvas bija un ja vien likumdevējs viņas būtu vērtējis, mūsu skatījumā, būtu iespējams nonākt pie risinājuma, kas mazāk ierobežotu pieteicēju pamattiesības.

Satversmes tiesas pienākums ir novērst nodarīto pamattiesību aizskārumu. Un attiecībā uz pieteikuma iesniedzējiem, ja mēs runājam par likmēm, tad viņu pamattiesību aizskārumš radās jau sākot no 2016. gada un turpinās līdz šim brīdim. Proti, ja pat Satversmes tiesa nolems, ka solidaritātes nodoklim būt un uzdos likumdevējam novērst šo situāciju, mēs varam runāt par šīs situācijas vienādu regulējumu ieviešanu uz nākotni, bet tas jau nemazinās un nenovērsīs to nodarīto pamattiesību aizskārumu, kas ir radies jau iepriekš, tātad sākot ar 2016. gadu.

Līdz ar to mūsu skatījumā vienīgā izeja, kā atrisināt to, ka pamattiesību... jau nodarīto pamattiesību... atlīdzināt, būtu atcelt šīs apstrīdētas tiesību normas no to pieņemšanas brīža. Jo citāda kārtība sekmētu to, ka pēc būtības par likumdevēju kļūdu, par to, ka viņi nevērīgi izturējušies pret pieteicēju pamattiesībām, viņu rīcība noveda pie šo Satversmē garantēto pamattiesību ierobežojuma un par šo kļūdu nākas maksāt pašiem nodokļu maksātājiem.

Mūsu skatījumā tas nav pieļaujams un līdz ar to mēs atkārtoti lūdzam atcelt apstrīdētās tiesību normas no to pieņemšanas brīža kā Satversmei neatbilstošas.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem.

Saeimas pārstāvjiem. Lūdzu!

I. Tralmaka.

Paldies, godātā tiesa!

No Saeimas puses es vēlos uzsvērt tikai dažus punktus.

Runājot par pirmo pieteikuma iesniedzēju sūdzību, proti, par to, ka pieteikuma iesniedzēji ir nostādīti nevienlīdzīgā situācijā salīdzinājumā ar tiem darba devējiem, kuri nemaksā solidaritātes nodokli.

Tātad pirmais punkts, kam es gribētu pieskarties, ir tieši šis galvenais arguments, kas ir pieteikuma iesniedzēju pusē, pats aizskārumš. Pieteikuma iesniedzēji ierobežojuma negatīvās sekas raksturojuši tā, ka viņiem ir kritušās konkurētspējas un spēja piesaistīt augsti kvalificētus darbiniekus. Saeimas tiesas sēdē pieteikuma

iesniedzēju pārstāvjiem uzdevuma pavisam vienkāršu jautājumu: vai jums ir kādi dati, kaut vai pavisam abstrakti, kas liecinātu par to, ka pieteikuma iesniedzējiem solidaritātes nodokļa dēļ ir radušās finansiālas grūtības vai kaut kādā citā veidā ir mazinājusies konkurētspēja. Citiem vārdiem, vai pieteikuma iesniedzējs var tiesai nodemonstrēt, ka šādas negatīvas sekas patiešām ir radušās. Pieteikuma iesniedzēji ērti atsaucās uz to, ka viņi nevar minēt nevienus konkrētus datus un tā vietā ir minētas summas, ko solidaritātes nodokļa maksātāji, darba devēji, samaksā solidaritātes nodoklī.

Tomēr Saeimas ieskatā ir būtiska atšķirība starp tām summām, kādas ir samaksātas nodoklī un kaitējumu, kas ir minēts konstitucionālajā sūdzībā. Šie aprēķini neliecina par to, ka ir mazinājusies pieteikuma iesniedzēju konkurētspēja vai spēja algot augsti kvalificētus darbiniekus. Šādus datus nespēj sniegt, un uz tiem pašiem argumentiem atsaucoties, ne Tirdzniecības un rūpniecības kamera, ne arī Latvijas Darba devēju konfederācija.

Tāpēc es vēlreiz atkārtosu, godātā tiesa, par kādiem uzņēmumiem mēs šajā lietā runājam. Es minēšu tikai dažus patiešām ļoti abstraktus faktus.

Mēs runājam par uzņēmumiem, kuru apgrozījums gadā ir no 1 līdz 10 miljoniem eiro. Mēs runājam par uzņēmumiem, kas var atļauties atsevišķiem saviem darbiniekiem maksāt algas, kas sasniedz... kas ne tikai sasniedz četrus tūkstošus mēnesī, bet krietni pārsniedz. Mēs runājam par uzņēmumiem, kuru devums valstij par darbinieku, tiklīdz visu šo darbinieku ienākumu summa ir sasniegusi sociālo iemaksu griestus, ir nulle. Mēs runājam par uzņēmumiem, kuri tiesas sēdē apgalvo, ka solidaritātes nodoklis ir nesamērīga nasta, tomēr Valsts ieņēmumu dienestam iesniegtajos gada pārskatu vadības ziņojumos šo nodokli kā risku nesaskata, viņi to neuzskata pat par pieminēšanas vērtu. Šis nodoklis kā risks neparādās nevienā no šiem ziņojumiem nevienai pieteikuma iesniedzējai.

Visbeidzot. Mēs runājam par uzņēmumiem, kuri likuma izstrādes gaitā neesot uzklusīti, tomēr nav papūlējušies pat lūgt Valsts prezidentu nodot likumprojektu otrreizējai caurlūkošanai.

Saeimas ieskatā tas neliecina par rūpīgu un atbildīgu uzņēmumu rīcību, kuriem patiešām būtu nodarīts kaitējums un kuri patiešām būtu ieinteresēti to novērst. Tādēļ Saeima neredz, ka pieteikuma iesniedzēji būtu pamatojuši, kāds tad ir viņiem nodarītais kaitējums.

Otrs punkts, kam es gribētu pieskarties, ir pieteikuma iesniedzēju piedāvātā alternatīva atcelt obligāto iemaksu maksimālo apmēru. Šeit es negribētu izcelt tikai to pretrunu un šāda pretruna ir, starp apgalvojumu, ka uzņēmumiem ir kritusies konkurētspēja un spēja samaksāt algas kvalificētiem darbiniekiem, un piedāvājumu turpināt maksāt tieši tādu pašu summu. Šajā sakarā es gribētu runāt par to, kāda ir pieteikuma iesniedzēju izpratne par saviem pienākumiem sociāli atbildīgā valstī.

Pieteikuma iesniedzēju pārstāvji iesniedza tiesai teorētiskus aprēķinus par to, cik daudz persona, kurai ir vidējā solidaritātes nodokļa maksātāja alga, 2014. gadā tie būtu aptuveni 76 tūkstoši eiro, kādu summu šie te darba devēji iemaksā valsts budžetā. Šis devums esot lielāks nekā tas, kuru iemaksā par personu, kurai nav šāda līmeņa ienākumi. Tādēļ tam, ka kopējais darbspēka nodoklis par personām, kuras saņem vidēji 20 tūkstošus eiro mēnesī, ir 28 procentpunkti, bet par personām, kuras saņem 360 eiro mēnesī, ir 40 procentpunkti, tam nav nozīmes, jo absolūtā summa ir lielāka.

Godātā tiesa! Tāda nav, un tāda nedrīkst būt solidaritātes pienākumu izpratne.

Šajās tiesas sēdēs jau vairākkārt esmu atkārtojusi taisnīguma principu pavisam vienkāršiem vārdiem: tiem, kuru finansiālās iespējas ir lielākas, ir pienākums maksāt lielākus nodokļus. Šis pienākums nav atkarīgs no tā, ko katrs nodokļu maksātājs par to saņems pretī. Šis pienākums nav atkarīgs no tā, kādus īpašus motivējošus līdzekļus tieši naudas izteiksmē valsts spēs viņiem piedāvāt. Saeima uzskata, ka tas ir katra pilsoņa pienākums taisnīgā apmērā piedalīties visas sabiedrības vajadzību finansēšanā.

Ar pilsoņiem es, protams, saprotu arī juridiskas personas, jo juridiskas personas arī ir nodokļu maksātājas un arī juridiskas personas ir atbildīgas par kopējo sabiedrības labumu. Tādēļ šāda interpretācija neliecina par, Endziņa kunga vārdiem izsakoties, briedumu.

Tādēļ pieteikuma iesniedzēju argumenti par to, ka sociālo iemaksu griesti ir jāatceļ, lai tām rastos motivācija maksāt solidaritātes nodokli, neatbilst tam, kā demokrātiskā un tiesiskā valstī būtu jāizprot ikvienas personas pienākums solidāri piedalīties valsts labklājības nodrošināšanā.

Tāpat solidaritātes pienākums pēc būtības nenostāda pieteikuma iesniedzējus nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar citiem darba devējiem, un šī sūdzība Saeimas ieskatā ir nepamatota.

Es nonāku pie trešā punkta, kam es vēlētos pieskarties, tas ir, solidaritātes nodokļa forma.

Godātā tiesa! Galvenais strīds šajā lietā ir solidaritātes nodokļa iekasēšanai izvēlēta forma, proti, par to, vai likumdevēja izvēle piesaistīt solidaritātes nodokļa administrēšanas sistēmu valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu administrēšanai un tajā skaitā arī paturot nodokļu likmes atšķirības, ir saprātīga un vai tā ir attaisnojama.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka šādā veidā tam ir radīti zaudējumi. Lietā ir minēts vārds “zaudējumi” un, pieteikuma iesniedzēju pārstāvju vārdiem, ņemot vērā nodokļu likmju atšķirības un arī tas, kāds būtu iegūtais labums no vienotas likmes. Jāsaka gan, ka šie aprēķini ir veikti pieņemot, ka valsts pienākums būtu noteikt visiem solidaritātes nodokļa maksātājiem samazinātu likmi un pieteikuma iesniedzējs varētu, tā teikt, atlikušo summu izmantot savām vajadzībām. Šāds pieņēmums, es teiktu, ir pārsteidzīgs.

Runājot par likmēm. Kādas tad ir šīs solidaritātes nodokļa likmju atšķirības? Vispirms atšķirības starp pieteikuma iesniedzēju maksāto likmi un tiem darba devējiem, kuri nodarbina pensionārus, ir 3,69 procentpunkti. Izdienas pensijas saņēmēju un invalīdu ar valsts speciālajām pensijām gadījumā šī atšķirība ir 2,08 procentpunkti. Tātad mēs runājam par minimālām likmes atšķirībām, kuras skar ļoti nedaudzas personas.

No pamattiesību viedokļa mēs šajā lietā runājam par atšķirīgas attieksmes aizliegumu. Tomēr ir būtiski atcerēties, ka mēs runājam par atšķirīgas attieksmes aizliegumu nodokļu jomā. Izvērtējuma robežas nodokļu jomā ir šaurākas arī tajā gadījumā, kad nodokļu sistēmu reglamentējošās normas tiek aplūkotas saistībā ar Satversmes 91. pantu.

Satversmes tiesa lietā Nr. 2014-11-01-03 secināja, ka tad, ja likumdevēja izvēlētajam nodokļu aprēķina principam ir saprātīgs izskaidrojums, kas pamatots ar objektīviem un racionāliem apsvērumiem un likumdevējs pie tam ir apsvēris visas apstrīdēto normu alternatīvas, šāda izvēle būtu jārespektē.

Kādi ir likumdevēja apsvērumi attiecībā uz solidaritātes nodokļa atšķirīgajām likmēm? Pirmkārt un galvenokārt. Likumdevējs ir izvēlējis vienkāršāko un resursu ziņā saudzējošāko nodokļu administrēšanas sistēmu. Noteiktu nodokļu administrēšanas sistēmas izvēli nosaka virkne apsvērumu. Šajā tiesas sēdē mēs esam koncentrējušies uz finansiālajiem apsvērumiem, cik izmaksās deklarācijas, cik izmaksās datorsistēmu pielāgošana, cik atsevišķas darbavietas. Bet tie nav vienīgie kritēriji. Nodokļu administrēšanas sistēmas izvēlē ir jāņem vērā nodokļu būtība, vai tas ir tiešais vai tas ir netiešais nodoklis. Kas ir ar nodokli apliekamais objekts, kas ir nodokļu maksātāji un tā tālāk.

Izmaksas ir būtisks apsvērum, bet tas noteikti nav vienīgais gadījums un noteiktos gadījumos tas pat nav izšķirošais, nav galvenais apsvērum, kas nosaka izvēli par labu vienai vai otrai administrēšanas sistēmai. Patiesība ir tāda, ka katrs nodoklis ir jādeklarē. Katrai deklarēšanai ir jāveido savas sistēmas. Nav citu alternatīvu, kā deklarēt konkrētu nodokli.

Finanšu ministrijas pārstāve, Robežnieces kundze, iepriekšējā tiesas sēdē uzskatāmi iezīmēja, kāda izskatītos pieteikuma iesniedzēju piedāvātā solidaritātes nodokļa administrēšanas sistēma. Tā būtu laika un resursu ietilpīga informācijas apmaiņa vairāku mēnešu garumā starp Valsts ieņēmumu dienestu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru, darba ņēmēju un visiem darba devējiem un citiem ienākumu avotiem. Šeit būtisks aspekts, ko, manuprāt, nevajadzētu neievērot, ir arī tas, ka visi personas darba devēji saņemtu informāciju par to, kāda ir darba ņēmēja ienākumi. Turklāt, šādas informācijas apmaiņas rezultātā pagarinātos arī taksācijas periods. Mazāk paredzami un ieplānojami būtu arī nodokļa ieņēmumi. Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve tiesas sēdē arī norādīja, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras

uzdevums, aprēķinot un uzskaitot par personu veiktās obligātās iemaksas, nemaz nav tik vienkāršs. Realitāte ir tāda, ka fiziskas personas, kuru ienākumi ir tik lieli, ka pārsniedz obligāto iemaksu maksimālo apmēru, bieži gūst ienākumus pie vairāk nekā viena darba devēja. Robežnieces kundze šajā sakarā minēja konkrētu skaitli — 40 procenti no visiem Latvijas darba ņēmējiem gūst ieņēmumus no algota darba pie diviem vai vairāk darba devējiem. Arī fizisko personu ienākumu veidi atšķiras. Tātad, izvēloties alternatīvu administrēšanas sistēmu nodoklim ar vienu likmi, solidaritātes nodoklis būtu jādeklarē atsevišķi. Būtu jāievieš papildus deklarācija gan darba devējam, gan darba ņēmējam. Turklāt, kā arī noskaidrojām, deklarācijai nepieciešamo datu iegūšana... šī datu iegūšana vien varētu aizkavēt nodokļu maksājumus pat par vairākiem mēnešiem.

Vēl viens būtisks aspekts, ko šajā sakarā es gribētu minēt, ir tas, ka, pārbaudot, vai konkrētais darba ņēmējs ir sasniedzis obligāto iemaksu maksimālo apmēru, šāda informācija nebūtu jāpārbauda tikai par tām personām, ko mēs šobrīd uzskatām, ka tie ir 6 tūkstoši solidaritātes nodokļa maksātāji, šajā situācijā darba devējs nezina, kurš... lai arī kādu algu viņš nemaksātu, kurš no darba ņēmējiem kurā brīdī ir sasniedzis iemaksu maksimālo apmēru. Tātad šī informācija būtu jāpieprasa par visiem konkrētā darba devēja nodarbinātiem darbiniekiem.

No Tiesībsarga biroja pārstāves šajā sēdē mēs dzirdējām arī, ka *PricewaterhouseCoopers* pētījumā ir secināts, ka Latvijā dažādu deklarāciju aizpildīšanai nodokļu maksātāji patērē apmēram 193 stundas. Vidējais rādītājs iepretim šim skaitlim ir 80 stundas.

Lietā 2016-14-01 pieaicinātā persona finanšu ministre Dana Reizniece-Ozola runāja par ieceri pamazām pāriet uz vienotu administrēšanas sistēmu visiem attiecīgā nodokļa maksātāju nodokļu veidiem, ieviešot vienoto nodokļu maksātāju kontu. Jaunas atsevišķas deklarēšanas sistēmas ieviešana nozīmētu soli pretējā virzienā. Palielinātos gan aizpildāmo deklarāciju skaits, gan apstrādājamo pieprasījumu skaits, gan atsevišķu administrēšanas sistēmu skaits. Likumdevēja ieskatā tā nelielā likmju atšķirība, kas pastāv starp solidaritātes nodokļa maksātājiem, šādu soli neattaisnotu. Pieteikuma iesniedzēju interesēm nodarītais kaitējums, kas, nosakot augstāku vienoto nodokļu likmi, finansiālā izteiksmē paliktu nemainīgs. Noteikti būtu mazāks, nekā sabiedrības ieguvums, paturot vienkāršu, pārbaudītu un paredzamu nodokļu administrēšanas sistēmu.

Otrkārt, personu grupām ar samazināto likmi, jau šobrīd ir noteikta virkne atvieglojumu un atbalstu veidu. Līdz ar to šāds regulējums veicina šo personu nodarbinātību un, kas vēl svarīgāk, tas iekļaujas kopējā valsts prioritāšu sistēmā. Piemēram, pensijas vecuma strādājošajiem ir atsevišķs neapliekamais minimums, iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi un cits finansiāls atbalsts. Nodokļu jomā arī citos gadījumos atvieglojumi netiek noteikti pēc tā, kādi ir personas ienākumi.

Piemēram, nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumi tiek piešķirti nevis pēc personas ienākumiem, bet gan pēc bērnu skaita ģimenē. Šāds atvieglojums pienākas pat tad, ja tēvs, māte un pat vecākais brālis maksā solidaritātes nodokli. Tātad arī atbalsts pensijas vecuma strādājošajiem un citām personu grupām ne vienmēr ir atkarīgs no tā, cik lielus ienākumus gūst katrs atsevišķs indivīds.

To zināmā mērā apliecina arī tas fakts, ka atšķirīgas nodokļu likmes attiecībā uz pensionāriem, izdienas pensiju saņēmējiem un invalīdiem speciālās pensijas saņēmējiem likuma izstrādes gaitā plašas diskusijas neizraisīja. Arī darba devējus pārstāvošās organizācijas — Tirdzniecības un rūpniecības kamera un Latvijas Darba devēju konfederācija — Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēdē neuzskatīja šo aspektu par tik nozīmīgu, lai komisijā uzsvērtu to kā darba devēju ieskatā būtisku risku.

Ņemot vērā šos apstākļus, Saeima uzskata, ka likumdevēja izvēles pamatā ir objektīvi un racionāli apsvērumi, kuri kalpo sabiedrības labklājības nodrošināšanai. Tāpat nevar noliegt, ka likumdevējs ir izsvēris apstrīdēto normu alternatīvas. Lietā 2016-14-01 jau tika minētas visas tās alternatīvas, kas tika aplūkotas Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijā. Sākot no papildus iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes līdz pat solidaritātes nodokļa paaugstinātas likmes noteikšanai tikai darba ņēmējiem. Un līdz pat pievienotās vērtības nodokļa celšanai.

Tātad likumdevējs ir izsvēris pieejamās alternatīvas gan attiecībā uz apliekamo objektu, gan uz nodokļu maksātājiem un likmēm, gan uz alternatīvo administrēšanas sistēmu. Līdz ar to arī šajā otrajā aspektā apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Tādēļ Saeima lūdz Satversmes tiesu atzīt Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5. un 6. pantu par atbilstošiem Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies Saeimas pārstāvei. Vai pieteikuma iesniedzēji vēlētos izmantot savas replikas tiesības?

A. Leškoviča,

Jā. Es gribētu pateikt, ka sasteigtības dēļ nekas netika vērtēts pienācīgā kārtā. Nedz solidaritātes nodoklis pēc būtības netika vērtēts, nedz tika vērtēts, kā tas iet kopā ar Eiropas Savienības sistēmu, ar judikatūru, arī tajā pašā laikā ar iekšzemes citiem nodokļiem.

Tāpat Saeimas pārstāvji turpina uzskatīt... kļūdaini uzskatīt, ka darba devēji nepiedalās sociālo izmaksu segšanā. Darba devēji tāpat turpina maksāt lielās algas un

no tām tādā veidā tiek ieturētas iedzīvotāju ienākuma nodokļu likmes, caur kurām tad arī piedalās sociālo izmaksu segšanā.

Uzskatām, ka ir nepareizi teikt, ka mūsu aprēķini ir balstīti uz kaut kādu... ņemot vērā tikai tās mazākās likmes. Jā, mūsu aprēķini, ko mēs sniedzām tiesai, viņi ir hipotētiski, protams, tāpēc ka pēc būtības ar šiem aprēķiniem bija jānodarbojas likumdevējam likumprojekta izstrādes gaitā. Tas netika darīts. Pēc būtības nebija pietiekošu datu no likumdevēja puses, no tās Finanšu ministrijas, cik tas nodoklis skars personu, kāds ir nodokļu slogs. Līdz šim brīdim, arī šeit uzklusot debašu runu, mēs vairākas reizes visu laiku atkārtojām, ka procentpunkti nav tas pats, kas procenti. Aprēķins ir dažāds. Un tik un tā tiek uzskatīts, ka 3 procentpunktu atšķirība tā ir neliela. Bet šī 3 procentpunktu atšķirība rezultējas ar 35 procentu palielinātu nodokļa slogu. Tas vairs nav 3 procenti, tie ir 35.

Tāpat attiecībā uz administrēšanas sistēmu. Administrēšanas sistēma... jāsaka tā, ka arī mūsu minētais un ļoti daudz diskutētā diferencētā neapliekamā sistēma kā tāda ir ļoti labs piemērs, kā to varēja risināt. Proti, arī tādā situācijā, ka darba ņēmējs strādā pie vairākiem darba devējiem, mūsu iestādes... vai tas ir VID, vai tā ir Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties jau uz iepriekšējo gadu aprēķiniem, kā teiksim, Valsts ieņēmumu dienests skaidro par diferencēto neapliekamo sistēmu, proti, dati netiek ņemti ņemot vērā aktuālo sistēmu, bet gan, pamatojoties uz iepriekšējā gada provizoriskiem datiem un izejot no šiem datiem viņi paziņo darba devējam, ka noteiktajā periodā jums jāsāk maksāt nodoklis. Līdz ar to arī šeit izskanējušās bažas no tā paša Ketnera kunga, ka būtu kaut kāda nobīde, viņām īsti nav pamata, jo darba ņēmēji būtu tik un tā maksājuši aptuveni vienā tajā paredzamajā periodā, kurā viņi saņem to ienākumu līmeni.

Un vēl gribētu piebilst par atvieglojumiem. Lai gan mēs lielākoties minējām arī savā debašu runā, tomēr gribu piebilst, ka lielākā daļa pensionāru tomēr ir tie, kuri saņem ļoti mazu pensiju, kuri pieder pie vismazāk aizsargātajām grupām, kas ir pakļautas nabadzības riskam. Pēc būtības katrs no mums, iedomājoties vārdu "pensionārs" vai "invalids", liek vienādojuma zīmi ar nabadzību. Arī likumdevējs, izstrādājot visas savas atbalsta sistēmas pensionāriem un invalīdiem, iziet no šī apsvēruma, ka lielākā daļa šo cilvēku tomēr ir pakļauti nabadzības riskam un ka viņiem nav pietiekošu līdzekļu, lai nomaksātu to pašu nekustamā īpašuma nodokli un tamlīdzīgi. Tomēr ar solidaritātes nodokli ir savādāk. Mērķis ir panākt to, lai tie, kas saņem vairāk, arī maksātu vairāk. Diemžēl šeit tiesas zālē izskanējušais un dzirdētās versijas parāda, ka, ja likumdevējs būtu pienācīgā laikā jau iepriekš, balstoties uz pētījumiem un balstoties uz konkrētiem datiem, cik tas skar personu... viņš noteikti konstatētu, ka arī atšķirīgās likmes skar noteiktu pensionāru grupu, un noteikti izvērtētu arī šos pensionārus vairāk. Bet tas netika darīts. Tur jau ir tā problēma. Un līdz ar to

nav pēc būtības iemesla attiecināt tos atvieglojumus ar domu, ka tieši tāda pati doma bija ielikta, ieviešot solidaritātes nodokli.

Tas būtu arī viss.

Līdz ar to mēs uzturam savu prasību atcelt tiesību normas ar to spēkā pieņemšanas brīdi kā neatbilstošas Satversmei.

I. Ziemeļe.

Paldies. Pieņemu, ka replikas tiesības ir izmantotas.

Saeimai...

I. Tralmaka.

Runājot par pirmo punktu, uz ko atsaucās pieteikuma iesniedzēju pārstāve par sasteigtību. Mēs runājam... ir viegli pateikt to, ka, ja tas ir budžeta paketē iekļauts likumprojekts, tas tiek skatīts divos lasījumos, ka tas ir pieņemts sasteigti. Bet, godātā tiesa! Piecās sēdēs dažkārt netiek izskatīts pat tas regulējums, kas netiek skatīts budžeta paketes ietvaros. Trīs komisijas sēdes parasti ir trīs lasījumiem. Šajā te gadījumā steidzamības kārtībā izskatīts budžeta paketes likumprojekts gāja piecās sēdēs, no kurām divas no tām — viena veltīta alternatīvām, otra veltīta pilnībā sociālo partneru uzklaušīšanai. To nevar uzskatīt par sasteigtu likumdošanas procesu. Ņemot vērā, protams, ka likumprojekts nesākas tajā brīdī, kad likumprojekts tiek iesniegts Saeimā un nebeidzas tajā brīdī... viņš tiek sākts jau krietni iepriekš izpildvaras līmenī un tur arī tās konceptuālās debātes tiek visvairāk runātas.

Runājot par dalību sociālo izmaksu segšanā un to, ka likumdevējam nebija datu. Likumdevējam bija dati. Daļa no šiem datiem ir iekļauta anotācijā. Tur ir gan skaits, gan paredzami ienākumi. Likumdevējs izvērtēja šos datus un izvēlējās noteikt Solidaritātes nodokļa likuma regulējumu tādu, kādu likumdevējs izvēlējās.

Es jau esmu runājusi par argumentiem, kādēļ tika izvēlēta šāda administrēšanas sistēma. Bet likumdevējam bija skaidrs, uz cik personām tas attieksies un kādu ietekmi radīs Solidaritātes nodokļa likuma regulējums.

Runājot par procentpunktiem. Es nevaru iedomāties... es vismaz nezinu ar savām limitētajām zināšanām nevienu valsti, kurā likumdošanā ietverto nodokļu likmes noteiktu pēc procentiem, nevis pēc procentpunktiem. Likumdevējs veido likmes pēc procentpunktiem. Un arī šīs te likmes, progresīvās nodokļu likmes, tiek veidotas pēc procentpunktiem, nevis pēc tā, cik katras atsevišķas personas ienākumu līmenis... ņemto vērā, cik viņām veidosies reālās... cik procentu radīs šī te procentpunktu likme izmaksās.

Un runājot par administrēšanas sistēmu. Es, protams, varu teikt... ka es lāgā nesapratu šo argumentu, bet ja mēs runājam par to, kā... vai mums ir paredzams kāds...

ja vienā gadā cilvēks ir bijis solidaritātes nodokļa maksātājs, tad viņš tāds būtu arī nākamajā gadā. Ne vienmēr tas ir tik paredzami tāpēc, ka darba devēji ne vienmēr ir pastāvīgi darba devēji. Personu ienākumi veidojas no ļoti daudzām lietām. Tie var būt līgumdarbi, tie var būt dažāda cita veida ļoti īslaicīgi ienākumu avoti, kuri var mainīties, kuru skaits var mainīties. Līdz ar to šī administrēšanas sistēma ir sarežģīta, šī informācija ir Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras... un tikai šīs te institūcijas rīcībā un tādēļ vienkāršāku administrēšanas sistēmu šobrīd nevarēja pateikt neviena pieaicinātā persona, ne arī Saeima.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies Saeimas pārstāvei.

Tātad tiesa pašreiz ir lēmusi, ka spriedums šajā lietā tiks nolasīts 16. novembrī pulksten 10.00.

Līdz ar to es tiesas sēdi slēdzu.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Marija Paula Pēce